

Felvirágozás

„Egy héttel az esküvő előtt a vőlegény felkéri a vőfényeket, koszorúslegényeket és -lányokat. Úgy a legényes, mint a lányos háznál van egy »nagy vőfény« és egy »kis vőfény«, ezenkívül 4–6 koszorús pár. Ezek pár nappal az esküvő előtt a lányos háznál gyülekeznek, és ekkor történik meg a »felvirágozás«.

Előáll a vőlegény nagy vőfénye, és üdvözli a megjelenteket:

*Dicsérjük a Jézust, az Úristen fiát,
Terjessze e házban az ő szent áldását . . .*

Felkéri ezután valamennyiüket, párostul jelenjenek meg az esküvőn. Azután a koszorúslányokhoz fordul:

*Tehát kérnék szépen a koszorúslányokat,
Hogy helére feltűznék ezen virágokat,
Amiért mi nekik meg fogunk szolgálni,
Hogyha az ég arra rá fog segíteni.*

A lányok a felkérés után feltűzik a virágokat. A kalpra és a kabát bal vállára fehér selyemből készült, ezüsttel, arannyal díszített virágokat illesztnek hosszú selyemszalagokkal. A nagy vőfény botját vagy fokosát körülszalagozzák, és rozmaringszalakat raknak rá. A kis vőfények kulacsa is kap a díszekből: virágokat, szalagokat. A vőfények szépen megköszönik a felvirágozást, leülnek, előke-rül pár üveg bor, és rágyújtanak a nótára: (20. sz.)”

$\text{♩} = 88$

1) Ud - va - runk - ba ma - gos - ra nőt a nyár - fa,
1) É - des - a - nyám bar - na lá - nyát si - rat - ja.
1) - Sír - jál, anyám, si - rat - hatsz már en - ge - met!
1) Fér - hez ad - tál, de nem tu - dod, hogy ki - hez.

1) ossia 2) ossia

1. a Házunk előtt magosra nyőt a nyárfa,
Édesanyám barna lányát siratja.
– Sírjál, anyám, sirathatsz is engemet!
Férjhez adtál, de nem tudod, hogy kinek.

2. Barna kislány, ha bemegy a templomba,
Egyik könnye *ja* másikat lemossa.
– Jaj, istenem, mire fogok esküdni?
– *En istenem, mire fogok esküszni?*
Ezt a legényt sosem tudtam szeretni!

3. Barna kislán, ha bemegy a szobába,
Árva könnyét hullajtja az ágyára.
– Sírok, anyám, siratom a lányságom,
Sírok is én, míg élek a világon!

3. a Barna kislán, ha bemegy a szobába,
Árva könnyét hullajtja a párnára.
Ráborul a díjőfa asztalára.
– Sírok, anyám, siratom a lányságom,
Siratom a lánykori boldogságom!

(Akkó éneklék, mikó virágozni vannak. 1942)

Horgos, Földi Mihály (28, 55), Krekuska György (19),
Zabos Imréné Geleta Piroska (62).
Horgos, csoport zenekarral.
Horgos, Magócsi Andrásné Varga Etel (59).

Kiss L., 1942, 1969.
Király E., 1969.
Burány B., 1972.

A szokásleírást Hegedűs László közli *Horgosi lakodalom* című cikkében (Kalangya 1–2. sz. Újvidék, 1942, 32–33. lap).

Ötfokú, egy dallamgondolatból építkező új stílusú dallam. Nem szertartásos jellegű, csak lakodalmas vonatkozású.

Rokon hangulatú új stílusú dalok előfordulnak még a bukovinai siratóesteken (leánybúcsú) és a menetdalok, esetleg menyasszony-búcsúztatók között is (MNT III/A: 79–81., 301. sz., kötetünkben pedig a 36., 132., 132. a, 133., 133. a, 135. sz. dalok megfelelő versszakai).

Krekuska György 1942-es változata (HN: 91. és Kalangya 32. lap) a sorok első ütemében negyed értékekben kottázva. Ezt az alakot a rendelkezésünkre álló későbbi hangzó felvételek nem igazolják (l. az 1. ritmusvariánst).

Zabosné változata lemezen is hallható: VMND B 1. d

Közölve: MNT III/A: 31 j. (Földi Mihály 1942-ben)

Dallamtípus: K-V: 396, rokon.

Hangzó: 36 (Földi Mihály, 196)

20. a

1. Barna kislány, ha bemén a templomba,
Egyik könnye a másikat lémossa.
– Jaj, istenem, mire fogok eskünni?
Ezt a legént nem is tudtam szeretni!
2. Barna kislány, ha bemén a szobába,
Árva könnyét hullajcsa ja párnára.
– Sírok, anyám, siratom a lányságom,
Sírok is én, még élök a világon!
3. Udvarunkba magosra nyót a nyárfá,
Édésanyám barna lányát sirassa.
– Sírjál, anyám, sirathatsz is engemet!
Férhön adtál, de nem tudom, hogy kihön.

Völgyes, Pósa Vilmosné Kovács Magdolna (62), asszonyok. Bodor A., 1995, 1996. Bodor A.–Németh I., 1997.

20. b

1. Mikor mentem a templomba esküdni,
Egyik könnyem a másikat ott éri.
Jaj, istenem, hogy tudom én megtenni?
Ezt a legényt sose tudtam szeretni!
2. Ez a kislány, ha bemén a szobába,
Ráborul a kedves édesanyjára:
– Sírok, anyám, siratom a lányságom,
Siratom a lánykori boldogságom!
3. Házunk előtt magosra nyót a nyárfa,
Édesanyám levelet szed alatta.
– Szedjed, anyám, jó lesz a fejem alá!
Érzi szívem, hogy meghalok nemsoká.

Mohol, Vlasity Károlyné Zélicity Klára (51).

Burány B., 1979.

20. c

1. Házunk előtt magosra nyót a nyárfa
Ěgy jó anya kedves lányát sirassa.
– Ně sírj, anyám, fölneveltél ěngěmet,
Férhöz adtá, felejtsd el a nevemet!
2. Ez a kislány měgunta a lányságát,
Elcserěte kontyěja pántlikáját.
Megállj, kislány, měgbánod tě jezěket:
Visszavěnněd lánkori ěletědet!

Mohol, Zělity Sándor (73), juhász.

Burány B., 1979.

Múddallamra ěnekelte. (Típusa Kerěnyi: Már mikor ěn 18 ěves voltam, nem közöljěk. Ezen a dallamon hangzottak el a 132. a, 133. a ěs a 78–79. sz. egyes változatai.)

Csak a horgosi szěvegek pontos rendeltěését ismerjěk, a többi változatět nem. Egyszerěen csak „lakodalmos dalnak” mondják. Bizonyára menetdalok vagy mulatók.

Menyasszony-öltöztető

21.

♩ = 72-92

1. Már *te - né - ked* föl - tet - ték a ko - szo - rút,

A két á - ga a vál - lad - ra rá - bo - rút.

A két á - ga a vál - lad - ra rá - bo - rút,

Sok víg *na - pod* most szo - mo - rú - ra for - dult.

2. *Édesanyád* háza be van kerítve,
Mégis elvisznek *tégedet* belőle!
Benne *hagyod a híredet, nevedet,*
Már ez után nem találnek *tégedet.*

3. Ezt a kislányt esküvőre most viszik,
A cserneyi nagytemplomba kísérik.
Gyöngykoszorú ráhajlik a vállára,
Éjfél tájba telik le a lánysága.

Magyarcsernye, idős asszony.

Biacsi B., 1977.

A menyasszony-öltöztetéskor énekelt dalok közül nálunk csak két ilyen alkalomra illő dal került elő, mindkettő Bánátból. Egyik sem szertartásos jellegű, mindkettő újabb keletű, és új stílusú katonadal dallamára éneklük (21., 21. a sz., de I. a 67. és 132. a sz. megfelelő versszakait is). Műköltői eredetű szövegek.

Zavaró, hogy a szöveg második személyben szól, nem elsőben, mint az népköltészetünkben szokás. (Előadásra felhasználva javasoljuk a dőlt betűs szavakat első személybe tenni.) Mivel ez az egyetlen változatunk, nem ellenőrizhetjük, romlásról van-e szó, vagy egyéni költői szándékról. (Szövegrekonait vö. MNT III/A: 28–31., 86–94., 97., 124., 291–293. – pártaszedés, menyasszony-öltöztetés, templomba menet és menyasszonybúcsúzás.)

Dallama ötfokú, nagy terjedelmű új stílusú dallam, melyhez leginkább katonaszövegek kapcsolódnak (VMND I: 11., 12.).

Dallamtípus: Járdányi II. 110. (általános).

21. a

1. Mögfűzték már neköm a gyöngykoszorút,
Két bimbója a vállamra ráborult.
Két bimbója a vállamra ráborult,
Víg napjaim de szomorúra fordult!
2. Édösanyám, add ide a kezedet,
Lánságomtul most búcsúzó, s töletek.
Édösanyám, de nehéz elválásom!
Sajnálom a lánkori boldogságom.
3. Édösapám, add ide a kezedet,
Lánságomtul most búcsúzó, s töletek.
Édösanyám, de nehéz elválásom!
Sajnálom a lánkori boldogságom.
4. Testvérjeim, add ide a kezedet,
Lánságomtul most búcsúzó, s töletek.
Édösanyám, de nehéz elválásom!
Sajnálom a lánkori boldogságom.
5. El köll mönni esküvőre, elmögyünk,
Azt csak a Jóisten tudja, hogy élünk?
Majd úgy élünk, mint az egy pár gerlice,
Mikor este visszazáll a fészkére.

Hódegyháza, Urbán Péterné Sáros Márcell (83).

Burány B., 1973.

Csak az 1. vsz. menyasszony-öltöztető, a 2. vsz.-tól menyasszonybúcsúzó. Megfogalmazása a vő-félyversekre emlékeztet. Dallamszándéka a fent közölt dallamra emlékeztet. Bizonytalan ének, tele oktávtöréssel.

21. b

Jó napot kívánok a násznagy uraméknak,
És az ide egybegyűlt tisztas társaságnak!
Örülök, hogy ismét jelenthetem:
Mégbízott munkámban sikerrel működtem!
Mert íme, tisztas vendégékkal szolgálók,

Akiket a násznagyuram körébe ajánlok!
Fogadják szívesen e tisztas családot,
És a velük hozott bécsés ajándékot!
Tisztelt násznagyuram, fogjon velük kezét!
Tessék, adjon nekik helyet! Húzd rá!

(Erős hangúnak kell lenni, mert ott nagy a lárma.)

Oromhegyes, Erdélyi Mihály (62).

Bodor A., 1996.

Az érkező vendégeket a vőfély köszönti be. Régebben már reggel gyülekeztek, ma már inkább csak dél körül.

21. c

Csendesség, szép vendég! Tarts kormányt, muzsikus!
Ezzel dicsértessék az Úrjézus Krisztus! Éljen! (Tus)
Szekeres Zoltán* és családja „ilyen” ajándékot hozott
Ményasszonyunk és vőlegényünk számára.
Ilyen becsületés vendégünknek köszönjük hajlékát,
És köszönjük szépen hozott ajándékát!
Tisztelt násznagy uram, fogjon véle kezét,
És adjon neki hejjet! Éljen! (Tus)

Verses, Lantos Lajos (56).

Bodor A., 2001.

Az „ilyen” ajándék általános megjelölés a konkrét ajándék helyett. Az ajándékot meg is lehet nevezni, ha úgy kívánja a vendég. (Pl. Ha valaki 5000 márkát – német márkát – ad nászajándékba, az elvárja, hogy ezt hangosan be is mondjam.)

---

* A név aszerint változik, ki az ajándékozó

Esküvő előtt, esküvőre menet

22.

Parlando ♩ = cca 116

1. Jól mög - gon - dold, kis - lány

E - le - jét, u - tol - ját,

Mert nem szi - ta, ros - ta,

Hogy azt mög-for-díj - ják!

2. Mert nem szita, rosta,
Hogy azt mögfordíjják!
Se nem kölcsönkinyér,
Hogy azt visszaadják!

3. Amott van egy kis ház,
Árgyélus a neve,
Abba van egy asztal
Búval leterítve.

4. Azon van egy pohár,
Bánattal van tele,
Egy szép barna kislány
Most issza belőle.

Énekese nem tudta, „miféle nóta”. Kapálás közben énekelgették édesanyjával.

Régebbi hagyományba tartozó szöveg és dallam. Legtöbbször menetdalként szerepel (MNT III/A: 107., 114., 130., 131., 134., 136., 190., 193. és MNT X: 47 j f), de megjelenik a lakodalom előtti szokásokban (MNT III/A: 56., 74.) és a menyasszony- és újasszonytáncok között is (MNT III/A: 592., 729., MNT III/B: 323–327j). A topolyai lakodalmakban ágyvitelkor énekeltek ilyen szöveget (*Topolya*: 120. lap), elhangzanak még, mikor a menyasszonyt kísérik a vőlegényes házhoz (69. sz.) és az újasszony bemutatásakor (105. sz.). Soraik felező 12-es vagy 6-os szótagszámúak. (Új stílusú, 11-es szótagszámú rokonaikat l. 23–24. és a 25., 132. sz. megfelelő versszakait.)

Kis terjedelmű, **drm** tengely körül mozgó dallam, mely a felső és alsó oktávot is érinti a dallam kezdetén és végén. Hangkészletében az ún. pszalmodizáló stílussal rokon, de dallamjárásában eltérő ezektől. Többnyire balladákat és rabénekeket énekelnek rá (VMND II: 37., 104. és 105).

Dallamtípus: Járdányi I. 130. (dunántúli, székely) emlékeztet.

Parlando ♩ = cca 92

Buj - do - sik a ku - tya, két szé - mi - vel nem lát,

l - gyál az ü - veg-bül* kám - fo - ros pá - lin - kát!

Jól még - nézd, lé - já - nyom, e - le - jét, s u - tó - ját,

A - ki - vel bé - kö - tőd két szé - mőd vi - lá - gát!

Hertelendyfalva, Eröss Istvánné Kovács Teréz (54).

Kiss L., 1966.

Funkciójáról nincs adatunk. Paródiának tűnik. Hasonló jelenséggel találkozunk a doroszlói újaszszony-bemutató dalában is (105. sz.), ami így folytatódik: *Elszaladt a göbe kilenc malacával.*

Dallama rokon a bukovinai menyasszonysíratókkal (MNT III/A: 76–78.) és a históriás énekekkel (az ún. *Árgirus nótával*, azaz ennek menyasszony-búcsúztatóként használt dallamaival: MNT III/A: 257., 279–288.). Itteni alakjában azonban kevert típus.

Dallamtípus: Járdányi I. 124. és 121. (mindkettő székely).

---

* a seggibül

23.

♩ = 76

1) —————

1. Bar - na kis - lány, jól meg - gon - dold a dó - got:

2) ————— 3) ————— 4) —————

Ho - vá te - szed azt a büsz - ke lány - sa - god?

2) —————

Já - zo - va - i gyöngy - vi - rá - gos ol - tár e - lé lē - tē - széd,

1) —————

On - nan pe - dig so - ha föl nem vē - he - tēd!

1) 2) 3) 4)

ossia ossia 3. vsz. ossia

2. Kidót a fa, levelestől, ágastól,
Haragszik rám egy vénasszony lányostól.
Mit ér nékem a szeretóm édesanyja haragja?
Én a fiát el nem felejttem soha!

3. Szánt az eke, izeg-mozog a járom,
Kemény a föld (a) telecskai határon.
Olyan kemény, még az eke, hármass eke sem állja!
Szép a babám, Telecskába nincs párja!

Bácsgyulafalva, Pecsénka Andrásné Sötét Katalin (70).

Hódegyháza/Ada, Szenes József (50), Szenes Józsefné Krasznai Etel (45).

Bodor A., 1972.

Bodor A.–Bodor G., 1975.

A régi lakodalmas dal (22. sz.) új stílusú átfogalmazása dallamban is, szövegben is. (Szövegrokonait l. MNT III/A: 122–129.) Népszerű lakodalmi menetdal, de katonadalszövegei is vannak.

Dallamtípus: Járdányi II. 16. (általános).

Variáns: 24.

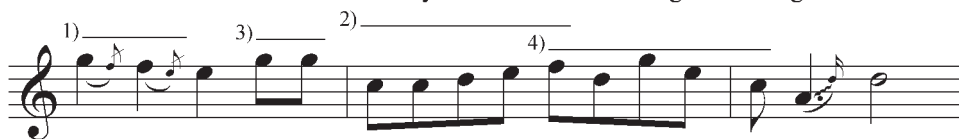
♩ = 80

1. Sej, kis-lány, kis - lány, jól meg-gon-dold a dol - got:

Ho - vá te - szed lány - ko - ri bol - dog - sa - god?

Mert, ha egy - szer a gyöngy-vi-rá-gos ol - tár e - lé le - te - szed,

Sej, on - nan töb - bé visz-sza so - se ve - he - ted!

ossia

ossia

2. 3. vsz.

ossia

1. a Sej, kislány, kislány, jól meggondold a dolgot:

Hová teszed lánykori boldogságod?

– Kanizsai* gyöngyvirágos oltár elé leteszem,

Sej, onnan többé soha föl nem vehetem!

Sej, onnan pedig soha föl nem vehetem!

2. Sej, tiszta búzát válogat a vadgalamb,

Szépen szól a debreceni nagy harang.

Azt kongatja, harangozza mind a két oldalára:

Sej, szerettelek, kisangyalom, hijába!

3. Sej, kidőlt a fa mandulástól, ágastól.

Sej, kidőlt a fa, levelestől, ágastól.

Haragszik rám egy vénasszony lányostól.

Mit ér nékem egy vénasszony lányának a haragja?

Sej, legény vagyok, nem a lánya bolondja!

Sej, lány vagyok én, nem a fia bolondja!

* A hegyesi, a moholi stb.

Mohol, csoport tamburazenekarral. Király E., 1961.
Oromhegyes, Kávai Jánosné Dávid Szabina (60), Bodor A., 1990.
Törtelyi Mátyásné Dávid Viktória (58), Kalmár Dezső (68). Varga A., 1992.
Völgyes, Tóth Gézáne Mélykúti Anna (66). Bodor A., 1996.
Magyarkanizsa, csoport.

Az előző menetdal egy szótaggal (*Sej*), megtoldott változata. (L. MNT III/A: 128.)
Dallamtípus: Járdányi II. 16. (általános).
Variáns: 23.

♩ = 96

1. Bar - na kis - lány, jó még - gon - dód ma - ga - dat:

Ho - vá tē - széd lē a lē - jány - sá - go - dat!

Gyöngy - vi - rá - gos ol - tár e - lé lē - tē - széd,

On - nan töb - bet so - ha fő nem vő - he - téd!

2. Tizenkettő, tizénhárom, tizénnégy,
 Mondd még nekém, barna kislány hová mész?
 – Elmegyek én új szeretőt keresni,
 Mer a régi nem akar már szeretni!

3. Tizénhárom fodor van a szoknyámon,
 Azt gondoltam, férhöz megyek a nyáron.
 De már látom, sémmi sē lesz belőle,
De már látom, nem lesz belőle sēmmi,
 Tizenkettőt lēvátatok belőle.
Tizenkettőt lē köll róla fejteni!

4. Azt a gyűrűt, amit adtam, add vissza,
 Mer' annak a gyémánt köve nem tisztá!
 Átkozott vót az a falu, az a ház,
 Amelyikbe mégismertük mi égy mást!

Zenta, Tóth Horti Viktória (64).
 Mohol, csoport tamburazenekarral.
 Kispiac, Varbai Lajosné Kovács Matild (69).
 Péterréve, asszonyok.
 Völgyes, asszonyok.

Fábri J., 1953.
 Király E., 1961.
 Bodor A., 1973.
 Bodor A., 1995.
 Bodor A., 2002.

Közkeletű lakodalmas menetdal. Szekvenciázó szélső sorai és III. sorának funkciós szekundzárlata a műdalokkal kacérkodik.

Dallamtípus: Járdányi II. 14. (dunántúli, dél-alföldi, palóc és székely), szélső sorok.

$\text{♩} = 92$

1) 2) 3)

1. Sej, Hor - to - bá - gyon mög - szó - lalt a ha - rang,

4)

Húz - za az - tat há - rom fe - hér ga - lamb.

5) 4)

Azt ve - ri jaz a két ol - da - lá - ra:

6) 7)

Ti - jéd lö - szök, ba - bám, ti - jéd, nem - so - ká - ra!

1) 2) 3) 4) 5) 6) a 6) b 7)

2. vsz. 3. 4. vsz. 4. a vsz. 4. a 5 vsz. 3. 4. vsz. 3. vsz. 4. vsz. 5. vsz.

2. Ha mögzsabadulok, mög is házasodok,
Azt vöszök el, akit én akarok!
Elvöszöm a falu legszöbblányát,
Kivel e'tötöttem sok számas éjszakát.

3. Sej, az én lovam, kesely a négy lába,
Minden este térdig jár a sárba.
Minden este jaz én csizmám is sáros,
Sej, azé, mer' a rózsám után járok.

4. Sej, liba, liba, tarka tollú liba,
Hivatalos vagyok a lagziba.
Mit ér nekem az olyan lakodalom,
Sej, ahol az én rózsám a menyasszony?

4. a Éj, liba, liba, liba, nem lész mindig liba,
Nem lészék én mindig a lagziba.
Mit ér nekem ez a lakodalom,
Éj, mikor a babámat más karjába látom?

5. Ej, imitt-amott vörös az ég alja,
Beteg a szeretöm édesanyja.
Adná a jó isten, hogy mëghalna!
Ej, kökényszemü lánya rámmaradna.

Hertelendyfalva, Varga Mihály (75).
Csóka, Tóth Antal (55).
Mohol, Vlasity Károlyné Zélicity Klára (54).

Király E., 1960.
Kónya S., 1975.
Király E., 1982.

Szerelmi dal lakodalmas vonatkozású versszakokkal.

A 2. vsz. valószínűleg katonadal.

Dallamtípus: Járdányi II. 30. (általános).

♩ = 116

1. Sej, li - ba, li - ba, nem lesz min - dig li - ba!

Nem já - rok én töb - bet a lag - zi - ba.

Mít ér né - kem az a la - ko - da - lom,

Sej, a - mi - be a ró - zám a meny - asz - szony?

1. a vsz.

1. a Sej, liba, liba, nem lesz mindig hiba!
 Nem járok én mindig a lagziba.
 Mít ér nékem, sej de ez a lakodalom,
 Sej, akibe a babám a menyasszony?

Horgos.
 Zenta, Györe Ferenc (53).

Bartók B., 1906.
 Fábri J., 1955.

Alma a fa alatt szövegkezdettel egy időben közismert volt. Harmadik sorzárolata lehet a szeptim is (1. a bejelölt változatot).

Dallamtípus: Járdányi II. 111. (általános).

♩ = 126

1. Sej, haj, li - ba, li - ba, sár - ga lá - bú li - ba,

de Hi - va - ta - los va-gyok a lag - zi - ba.

Mít ér ne - kém az o - lyan la - ko - da - lom,

Sej, haj, a - ki - be ja ba-bám a meny - asz - szony?

2. vsz.

2. Sej, haj, mit ér a legénynek a legénység?
Ráfér arra minden szémtelenség!
Ki babáját megcsalja előre,
Sej, haj, gondja legyen rá, hogy el is vegye!
*Ki babáját megcsalja előre,
Sej, haj, gondja legyen a ringó bölcsőre!

3. Sej, haj, ez a kislány bölcsőt csináltatott,
Oldalára szerelmet rakatott.
Az van írva a bölcső oldalára:
Sej, haj, szerelemből jöttél a világra!

Gombos, Nemes Gáspár (63).
Horgos, Krekuska György (19).
Felsőhegy, Sóreg Pálné Mihályi Zsófi (60).
Zenta, Gyetvai Simonné Mura Erzsébet (80).

Kiss L., 1939.
Kiss L., 1942.
Borány B., 1965.
Bodor A.–Németh I., 1990.

Katonadal, ez az egyetlen lakodalmas versszaka.
Nagy terjedelmű új stílusú dallam.
Dallamtípus: Járdányi II. 126. (általános).

* A III–IV. dallamsorra

♩ = 104

1. Szé - pen ú - szik a vad - ká - csa a ví - zen,

Szé - pen le - gel a gu - lyám a ré - ten.

Szé - pen szól a csen - gő a nya - ká - ba.

Ti - jed le - szék én, ba - bám, nem - so - ká - ra!

ossia

5. vsz.

ossia

2. c vsz.

ossia

1. a, 2. 2. a, vsz.

4. vsz.

2. 2. a, 2. b, 2. c vsz.

4. vsz.

1. a Szépen úszik a vadkácsa a vízen,
Szépen legel a gulyám a réten.
Szépen szól a csengő annak a nyakába,
Tied lészék én, babám, nem sokára.

2. a Kanizsai lány, mikor hozzád jártam,
Ezt a legényt mindég nálad láttam!
De én azért nem hányom a te szemedre:
Él még a jó anyád, juttassa eszedbe!

2. Kis lúdasi lány, mikor hozzád jártam,
Szóltam hozzád, mindig haragudtál!
De jén azért nem hányom a te szemedre:
Él még a jó anyád, juttassa eszedbe!

2. b Doroszlai lány, mikor hozzád jártam,
Ezt a legént sokat nálad láttam.
De én azért nem hányom szemédre:
Él még a jó anyád, juttassa eszedbe!
Van édesanyád, juttassa eszedbe!

2. c Szép horgosi lány, mikor hozzád jártam,
Ablakid alatt de sokszor megálltam!
Kérdezd még a muskátlivirágot,
Hány páros éjszakát töltöttem nálatok.

3. Este, este van, este akar lenni,
Ez a kislány haza akar menni.
Hazaménne, de nincs kísértője,
Elkísérém én, lészek szeretője!
Mer' e' hagyta jaz igaz szeretője.*

4. Aki, aki ja babáját szereti,
Akármilyen későn fölkeresi!
Télén, nyáron mindég fölkeresi.
Lám, én az ényém igazán szeretem,
Én is a babám annyira szerettem,
Este tíz óra, mégis fölkeresem!
Este tíz óra vót, mégis fölkerestem!

5. Sej, liba, liba, tarka szárnyú liba,
Hivatalos vagyok a lagziba.
Mít ér nekem az a lakodalom,
Sej, az, ahol a rózsám a menyasszony?

Bácsfeketehegy, Bordás József (69).

Pacsér, Király Józsefné (64).

Bajsa, Kollár Margit (48).

Mohol, vegyes csoport tamburásokkal.

Bácsgyulafalva, Égető Györgyné Kabók Rozália (76).

Gombos, Tamaskó Józsefné Apfel Anna (68).

Felsőhegy, Sőreg Pálné Mihályi Zsófi (67).

Kispiac, Varbai Lajosné Kovács Matild (69).

Völgyes, Losonc Orbánné Tóth Erzsébet (69).

Kanizsamonostor, Keszég Simon (72).

Doroszló, Samu Antalné Babos Rozália (64).

Magyarkanizsa, Szalai Jánosné Fodor Irén (54).

Magyarkanizsa, vegyes csoport.

Völgyes, asszonyok.

Doroszló, asszonyok.

Király E., 1957.

Király E., 1957.

Borús S., 1960.

Király E., 1961.

Székely M., 1972.

Bodor A.–Tripolsky G., 1972.

Bodor A., 1972.

Bodor A., 1973.

Varga A., 1992.

Varga A., 1993.

Varga A., 1994.

Bodor A., 1995.

Bodor A., 1996.

Bodor A., 1995, Bodor A.–Németh I., 1997.

Bodor A.–Németh I., 2000.

Egyik legnépszerűbb lakodalmas dalunk. Szinte mindenütt ismerik, és mindenütt lakodalmasnak tartják.

Variáns: 30., 31.

Dallamtípus: Járdányi II. 103. (általános).

Hangzó: 41. (Losoncné, 1–2. vsz.)

---

* Honvéd baka ja régi szeretője.

♩ = 128

1. Szé - pen ú - szik a vad - ká - csa a ví - zen,

Szé - pen le - gel a gu - lyám a ré - ten.

Szé - pen szól a csen - gő an - nak a nya - ká - ba.

Ti - jed le - szek én, ba - bám, nem - so - ká - ra!

2. Szép horgosi lány, mikor hozzád jártam,
 Karjaid közt más legényt találtam.
 De jén azért nem hányom a te szemedre:
 Él még a jó anyád, juttassa jeszedbe!

2. a Kis ludasi lány, mikor hozzád jártam,
 Ablakid alatt sokat áztam-fáztam.
 De jén azé nem hányom a tē szemedre:
 Él még a jó anyád, juttassa eszedbe.

3. Este, este van, este akar lenni,
 Ez a kislány haza akar menni.
 Haza menni, de nincs kísézője.
 Elkísérem én, lészek szeretője!

Ludas, Tóth Irén (20).
Horgos, asszonyok, vegyes csoport.
Horgos, Krekuska György (46).
Horgos, vegyes csoport.
Kishomok, Szarvas Piroska (21).

Király E., 1956.
Király E., 1961, 1962.
Kiss L., 1969.
Bodor A.–Burány B., 1972.
Bodor A., 1973.

Harmadik sorzárata lehet az alaphang is, mint az előző dalban (l. a 6. dallamváltozatot).

Variáns: 29., 31.

Dallamtípus: Járdányi II. 103. (általános).

31.

♩ = 120

1. Jaj, de szé-pen ú - szik a vad - ká - csa ja ví - zén,

De még szé-b - ben le - gel a gu - lya a ré - tén.

Száz - szor szé-b - ben szól a csen - gö a nya - ká - ba.

Ti - ed lē - szék, ró - zsám, sej, haj, nem - so - ká - ra!

2. Emlékszel-e, babám, mikor hozzád jártam?
 Ablakidná de sokat mēgátam!
 Ablakidban új muskátlit láttam.
 Emlékszel-e, babám, mikor hozzád jártam?

3. Kiment az én babám Dél-Amerikába,
 Levelet írt, hogy menjek utána.
 Menjen ki a fene Dél-Amerikába!
 Talállok szeretőt a magam falujába!

Títel, Benke Rozália (52).

Király E., 1960.

Az előző dalok bővült szótagszámú sorokkal.

Variáns: 29., 30.

Dallamtípus: Járdányi II. 103. (általános).

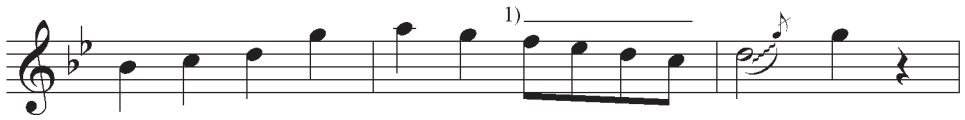
♩ = 100

1. Szé - pen ú - szik a vad - ká - csa ja ví - zön,

Szé - pen le - gel a gu - lyám a ré - tön.

Szé - pen szól a csen - gö an - nak a nya - ká - ba.

Ti - jed lö - szök én, ba - bám, nem - so - ká - ra!

2. vsz.

2. vsz.

2. Nem iszom a bort, csak a szőlő levit,
 Azt is csak úgy, ha leszüretölik!
 Azt is csak úgy, ha a rózsám adja,
 Mint páros galamb a párját, úgy itatja!

Csóka, Molnár Józsefné Szabó Julianna (70).

Kónya S., 1976.

Dallamtípus: Járdányi II. 103. (általános), szélső sorok és J II. 117. (palóc és dél-alföldi), középső sorok.

♩ = 126

1. Szé - pěn ú - szik (a) vad - ká - csa a víz - ben,

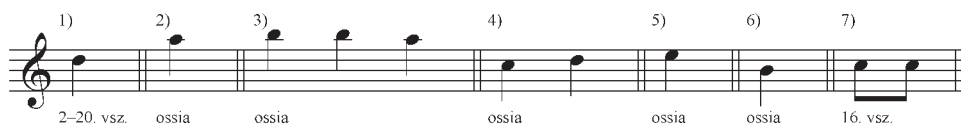
Szé - pěn le - gel a gu - lya a ré - tén.

Szé - pěn szól a csön - gő a nya - ká - ba,

Te - jéd lē - szék, ba - bám, nem - so - ká - ra!

2-20. vsz.

ossia

ossia

ossia

ossia

ossia

16. vsz.

2. Édesanyám, szennyes ingem-gatyám,
Házasodnám, de nem jönnek hézzám!
Olyan büszke lányok laknak erre:
Rá se néznek a szegény legényre!

3. De szeretnék hegycsúcson lakni!
Elmennyék a hegycsúcson lakni,
Ott fogok én szeretőt tartani!
Ott fogok majd szeretőt tartani.
Elhagyom a büszke legénységem,
Ölelém a kedves feleségem!

4. Ne ott ugorj, ahol árok nincsen!
Ne ott köszönj, ahol senki sincsen!
Látod, én és kerülöm az árkot!
Ott köszönök, ahol szép lányt látok.

5. Suba, suba, százforintos suba,
Hat ökörér' nem adnák oda!
Mer' az ökör csak járomba való,
De ja suba szépasszonytakaró.

6. Búza, búza, de nagy tábla búza!
Holnap lesz annak az aratása!
Holnap lesz annak az aratása,
Kisangyalom viszi a padlásra!

7. Talán sosé láttalak még vóna,
Ha magadat nem festetted vóna.
Kifestetted magad, mint egy páva,
Úgy mulattál réggel a bálba!

8. Kislán, kislán, kökényszemű kislán,
Jártam hozzád, mindig haragudtál!
Jártam hozzád, de nem fogok jární,
Barna kislán, tē fogod megbánni!
9. Vót nekēm egy kökényszēmű rózsám,
Párja nem volt a két tengēr partján!
Úgy szerettem, mint anyja a mézet,
Édēsanyja nagygazdának nézett.
10. Cukros zabot adtam a lovamnak,
Jóéccakát mondtam a babámnak.
Mondtam néki olyan jóéccakát:
Kedves rózsám, felejtšük el egymást!
Kisangyalom, felejtšük el egymást!
11. Édēsanyám, olyan vizet adjon,
Kitől a szeretóm el ne hagyjon!
Most ēs olyan szeretō hagyott el,
Hogy míg élēk, sose felejtēm el!
12. Elmondhatom, jaj Istenem, jaj, jaj,
Gyászba borult felettem a hajnal.
Gyászba borult felettem az ég is,
Elhagyott a barna szeretóm is!
12. a Elmondhatom: Istenem, Istenem!
Gyászba borult az egész életem!
Gyászba borult felettem az ég is,
Elhagyott a régi szeretóm is!
13. Debreceni bírō kiskertjébe
Megérett a ropogós cseresznye.
Olyan piros, mint a cseppentett vér!
Meghalok a régi szeretómē'!
14. Lányok, lányok, debreceni lányok,
Közületēk csak egyet sajnálok!
Ha jaz az egy köztetēk nem volna,
Elválásom százszor könnyebb volna!
15. Lányok, lányok, szép zēntaji lányok,
Vessēn tüzes lángot a szoknyátok!
Ahány legény, mindet mēgcsaljátok,
Lányok, lányok, szép zēntaji lányok!
16. Lányok, lányok, szép zēntaji lányok,
A legénynek kendőt nē adjatok!
Mer' a legény kétfelē hasiccsa,
Bűszkesigbűl (a) csizmájába húzza!
17. A legénynek mit ér a legénység?
Minēk a legénynek a legénység,
Ráfēr arra mindēn szēmtelenség!
Ha ráillik mindēn szēmtelenség?
Elviszi ja babáját a bálba,
Mással táncol annak a dacára.
17. a A legénynek mit ér a legénység?
Ráfēr arra minden szemtelenség!
A babáját elviszi a bálba,
Mással táncol, törjön ki a lába!
18. A csárdába szépen muzsikálnak,
A legények két sorjába állnak.
Mindēn lánynak ott van a babája,
Csak az enyém van a kaszárnyába.
19. Új a csizmám, telecskai* fajta,
Telecskai csizmadia varrta.
Debreceni suszterlegény varrta.
Varrd ki, susztēr, a nevemet rajta,
Hagy tudják mēg, ki mulat a bálba!
Hagy tudják meg, ki van a csárdába!
19. a Új a csizmám, újszōgedi fajta,
Az a hírēs Papp Pista csináta.
Varrd ki, susztēr a nevemet rajta!
Húzd rá, cigány! Kirúgom a bálba!
20. Elszakadt a rāncos csizmám szára,
Elszakadt a szép zēntai bálba.
Gyászba borult felettem az ég is,
Elhagyott a régi szeretóm is.

---

* debreceni

<i>Hertelendyalva</i> , Varga Mihály (75).	Király E., 1960.
<i>Hertelendyalva</i> , csoport.	Király E., 1962.
<i>Székelykeve</i> , Bíró Ferenc (71).	Kiss L., 1968.
<i>Zentagunaras</i> , Gyulai István (74).	Király E., 1968.
<i>Királyhalom</i> , Sánta Mátyásné Badár Amália (69).	Kiss L., 1969.
<i>Zenta</i> , Cinka György (78).	Bodor G., 1971.
<i>Bácsgyulafalva</i> , Borsos Andrásné Trombitás Karola (78).	Székely M., 1974.
<i>Mohol</i> , Vlasity Károlyné Zélity Klára (51), Zélity Sándor (76).	Burány B., 1979.
<i>Martonos – Ostorka/Zenta</i> , Sóti Mihályné Beszédes Etelka (65).	Bodor A.–Németh I., 1990.
<i>Völgyes</i> , Losonc Orbánné Tóth Erzsébet (70), Pósa Vilmosné Kovács Magdolna (60).	Dobó M., 1993.
<i>Völgyes</i> , Losonc Orbánné Tóth Erzsébet (71, 74), Pósa Vilmosné Kovács Magdolna (61, 64), Tóth Gézőné Mélykúti Anna (68, 71).	Bodor A., 1994, Bodor A.–Németh I., 1997.

Népszerű, dúr-kvintváltó dallam. Számos változata ellenére sem variálódik lényegesen. Lakodalmas vonatkozású szövegei csak az al-dunai székelyeknél kerültek elő.

Dallamtípus: Járdányi-függelék: *Új a csizmám, debreceni fajta*.

♩ = 116

1. El - më - nyék a hë-gyek kö - zé lak - ni,

Ott fo - gok majd sze - re - töt tar - ta - ni.

El - ha - gyom a büsz - ke le - gény - sé - gëm,

Ö - le - lëm a csár - dás fe - le - sé - gëm.

ossia

ossia

ossia

2. Szépën úszik a ruca a vízën,
Szépën legel a gulya a rétën.
s Szépën szól a csëngő a nyakába,
Isten véled, rózsám, utójára!

3. Ne ott ugorj, ahol árok nincsen,
Ne ott kerülj, ahol árok nincsen!
Ne ott köszönj, ahol sënki sincsen!
Látod, én ës kerülöm az árkot,
Látod, babám, kerülöm az árkot,
Ott köszönök, ahol szép lányt látok!
Ott köszönök, ahol legényt látok!

3. a Ott ugratok, ahol árok nincsen,
Nem köszönök, ahol szép lány nincsen!
Már ezután kerülöm az árkot,
Ott köszönök, ahol szép lányt látok.

4. Szárnya, szárnya, szárnya a fecskének,
Jobb egy lánnak, mint száz mënyecskének!
Met a lánynak béfonják a haját,
Fújja a szél piros pántlikáját.
*Mënyecskének békötik a fejit,
Mënyecskének elkötik a fejit,
Gyász borítja az egész életit.

* A III-IV. dallamsorra

Hertelenyfalva, Kerekes Andrásné Kuruc Veronika (52).

Hertelenyfalva, Eröss Istvánné Kovács Teréz (48, 54).

Csóka, Juhász Pálné Barna Mária (72).

Kiss L., 1941.

Király E., 1960. Kiss L., 1966.

Kónya S., 1976.

Közkeletű katonadal, valószínűleg Simonffy Kálmán szerzeménye. Lakodalmos vonatkozású szövegei is vannak.

Variáns: 35.

Dallamtípus: Járdányi-függelék: *Szépen szól az egyes honvéd banda.*

♩ = 100

1. Kis pej lo-vam, kis pej lo-vam ar - ra van rá - szok - va:

Töb-bet sza-lad, töb-bet sza-lad é - hën, mint jól - lak - va.

Jó - ma-gam is ar - ra va-gyok szok - va,

Sze-re - tëm a más asz - szo - nyát lop - va.

2. vsz.

7. vsz.

1. a Kis pej lovam, kis pej lovam, kesely a
négylába,
Többet szalad, többet szalad éhën, mint
jóllakva.
Én magam is arra vagyok szokva:
Szeretëm a más babáját lopva.
2. Nincsen apám, nincsen anyám, szennyes
minden gúnyám.
Házasodnék, házasodnék, de senki nem gyün
hozzám.
*Házasodnék, házasodnék, de nem gyünnek
hozzám!*
Mer' mind olyan lányok laknak erre:
Rá sē néznek a szégyén legényre.
3. Fáj a szívem, fáj a szívem karikagyűrűjé,
Fáj még jobban, de még jobban régi
szeretömé'.
Jobbra-balra forgatom a gyűrüm,
Nem találok a régi szeretöm.
3. a Fáj a szívem, fáj a szívem karikagyűrűre,
De még jobban, de még jobban igaz szeretöre!
*De még jobban, de még jobban régi
szeretömre!*
De hijába szeretném a gyűrüt,
ha Nem találok igazi szeretöt!

4. Árva vagyok, árva vagyok, az Isten is lássa.
 Verné még az Isten, ki a szegény árvát bánasa!
 Mer' mind olyan a mostani széplány:
 Nevet csak az árva legény sorsán.
5. Kiskertembe, kiskertembe sok a
 petrezselyém,
 Tótágast áll, tótágast áll bennem a szerelém.
 Hej, istenem, ugyan mit csináljak?
 Lányokhoz, vagy menyecskékhez járjak?
6. Láttam, babám, láttam, babám, olyan
 tőjárózsát:
 Röggel nyílik, röggel nyílik, este járok hozzád.
 Este járok, mikor sënki sëm lát,
 Mégis irigy rám az egész világ!
7. Irígyeim, irígyeim, hagyjátok szeretni!
 Hagyjátok a, hagyjátok a szëmem rájuk vetni!
 Rászokott a szëmem a nézésre,
 Gyöngé karom a széplányölelésre!
8. Kimegyek a, kimegyek a zöld erdőbe lakni,
 Ott fogok majd, ott fogok majd szeretőt
 tartani!
 Elhagyom a büszke legénységem,
 Ölelém a csárdás feleségem!

Zenta, asszonyok.

Oromhegyes, Bicskei Mihályné Balázs Ida (63).

Völgyes, Szalma Ferencné Losonc Teréz (59).

Völgyes, Losonc Orbánné Tóth Erzsébet (69).

Király E., 1971.

Bodor A.–Tripolsky G., 1989.

Varga A., 1992.

Varga A., 1992.

Az előző dallam magasabb szótagszámú, AABC formaképletű változata. Ebben az alakban is igen népszerű.

Variáns: 34.

Dallamtípus: Járdányi-függelék: *Szépen szól az egyes honvéd banda.*

36.

♩ = 104

1. Nem fűs - tül a sze - ge - di gyár* ké - mé - nye,

Fe - hér ga - lamb szál - lott a te - te - jé - re.

Fe - hér ga - lamb, el nē re - pūlj, el nē szállj,

Mer' a szí - vem a ba - bá - mé' na - gyon fáj!

10. vsz.

8. vsz.

6. vsz.

7. vsz.

ossia

ossia

ossia

2. Új a kocsim, vasaltatni akarom,
Esküvőre viszik az én galambom.
Víg muzsika kihallik a mezőre,
Fáj a szívem, kész a mégrepedésre.

3. Főnt a hegyen zörög az ég, villámlik,
Siess, kislány, selyemszoknyád megázik!
– Nem sijetek, nem árt néki az esső!
Selyemszoknyám nem veszi be az essőt!

* kendergyárunk

4. Kupuszinān építik a templomot,
Kilenc kislány horjá fél a vályogot.
Kilenc kislány kilenc bárna legénnyel,
Mindégységük a magá szeretéjével.
5. Kupuszinān kis kálápot viselnek,
Á legényék házasonni nem mernek,
Mer' mind olyan á mostáni menyecske:
Szép az ura, de még szébbet szeretne.
6. Mikor indultam a templomba jeskünni,
Égyik könnyem a másikat ott éri.
Jaj, istenēm, hogy köll véle megélni?
Igaz szívemből sosé tudtam szeretni!
7. Sárga tolla van a sárgarigó madárnak,
Göndör haja van a kedves babámnak.
Göndör haját el nem tudom feledni!
Így jár az, aki igazán tud szeretni!
8. Nincs édesebb a szēgedi szőlőnél,
Nincs kényesebb a bácskai legénynél!
Bal vállára veti prēmes kabátját,
Estétől reggelig öleli a babáját.
9. Nincs édesebb a szēgedi almánál,
Nincs kényesebb a bácskai kisláná'!
Ha nem szép is, szépen hordozza magát,
Három se nincsen, aki nem festi magát!
10. Kéket nyílik a kék nefelejcs, nem sárgát.
Elvöttem én egy sēmmire való lánt.
Nem baj, anyám, ha sēmmire való is!
Sēmmire való betyár vagyok magam is!

Magyarszentmihály, Makán Katalin (65).

Szabadka, Baricsek János (86).

Mohol, Zélity Sándor (73), Vlasity Károlyné Zélity Klára (51).

Bácskertes, Bódis Pálné Mikó Mária (82).

Doroszló, Mészárosné Kovács Anna (75).

Doroszló, Zámbo Jánosné Babos Júlia (40, 68).

Király E., 1966.

Király E., 1966.

Burány B., 1979.

Silling I.,

Varga A., 1994.

Bodor A., 1972, Bodor A.–Németh I., 2000.

Sokféle versszaka több dalhoz is kapcsolódik. (A szövegcsoportján kívül még: 10. vsz.-t l. 209. sz. 5. vsz.; 8–9. vsz.-t l. VMND I: 115., 4. vsz.-t l. VMND I: 11.)

Dallamtípus: Járdányi II. 41. (általános).

37.

♩ = 96

1. Nem fűs-től a zén-ta - ji gyár ké-mé - nye,

Fe-hér ga-lamb szál-lott a te - te - jé - re.

Fe - hér ga-lamb, el ně re-pűlj, el ně szállj!

Fáj a szí-ve-m a ré - gi ba - bám u - tán.

2. Új a kocsim, vasaltatni akarom,
Esküvőre viszik az én galambom.
Víg muzsika kihallik a mezőre,
Fáj a szívem a régi szeretőmre.

3. Főnn a hegyen zörög az ég, villámlik.
Siess, kislány, selyem szoknyád mégázik!
– Nem sietek, nem árt nekem az esső!
Selyem szoknyám nem vészi bē az essőt!

Törökfalu/Zenta, Nagy Mátyásné Letenai Rozália (51).

Burány B., 1979.

Az előző versszak együttes más dallamon.

Dallamtípus: Járdányi II. 112. (általános), szélső sorok és J II. 104. (dunántúli, alföldi és palóc), kö-zépső sorok.

♩ = 80-96

1. Új a ko-csim, va-sa' - tat - ni a - ka - rom,

Es - kü - vő - re vi - szik az én ga - lam - bom.

Szép mu - zsi - ka ki - hal - lik a me - ző - re,

Fáj a szí - vem a ré - gi sze - re - tőm - re.

1. a Új a kocsim, vasaltatni akarom,
Esküvőre öltözik a galambom.
Víg muzsika kihallik a mezőre,
Fáj a szívem a régi szeretőmre.
2. Fájhat annak a kislánknak a szíve,
Kinek most esküszik a szeretője!
Lám, az enyém ma esküszik, mégsem fáj,
Mer' nem tanál nálamnál igazabb lánt!
3. Új a kendőm, el akarom viselni,
De az anyám nem akarja engenni.
Engedd anyám, hagy kössöm utójára!
Hónapután gyöngykoszorú fővácса.
4. Új a csizmám, el akarom viselni,
Új a cipőm, el akarom vise'ni,
De jaz anyám nem akarja engedni.
Engedd, anyám, nem a te pénzéd állja!
Engesd, anyám, nem te pized ára!
A szeretőm vette vásárfiába!
5. Tizenkettő, tizenhárom, tizennégy,
Mondd meg nékem, barna kislány, hová
mégy?
– Elmegyek a régi szeretőm után,
Meggkérdzem, szeret-e még igazán?

6. Tizenkettő, tizenhárom, tizennégy,
Mondd meg nékem, barna kislány, hová
mégy?
– Elmegyek egy új szeretőt keresni,
Mert a régit meguntam már szeretni!

6. a Tizenkettő, tizenhárom, tizennégy,
Barna kislány, kérdezem én: hová mégy?
– Elmegyek én új szeretőt keresni,
Mer a régit meguntam már szeretni!
*Elmegyek a régi szeretőm után,
Megkérdezem, szeret-e még igazán?

Ludas, Nagy Farkas Károly (27).

Horgos, Krekuska György (46).

Oromhegyes, Balázs Vera (32).

Kishomok, Somogyi Péter (51).

Kispiac, Varbai Lajosné Kovács Matild (69).

Oromhegyes, Kávai Józsefné Dávid Szabina (65).

Hajdújárás, vegyes csoport.

Völgyes, asszonyok.

Király E., 1954.

Kiss L., 1969.

Tripolsky G., 1971.

Bodor G., 1972.

Bodor A., 1973.

Bodor A., 1995.

Bodor A.–Szöllősyné, 1997.

Dobó M., 1993, Bodor A., 1994, Bodor A.–Németh I., 1997.

Hegedűs László leírásában Horgoson akkor éneklük, mikor viszik a menyasszonyt a vőlegényes házhoz.

Népszerű dallam többféle szövegfajtaival. (L. VMND II: 163.)

Dallamtípus: Járdányi II. 120. (általános).

---

* A III–IV. dallamsorra

♩ = 116

1. Új á ko-csim, vá - sál - tát - ni á - ká - rom,

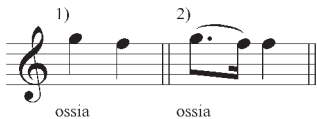
Es - ki - vé - re fé - si - lik á gá - lám - bom.

Mu-zsi - ká-szó ki - hál - lik á, sej de, mezé - re,

Fáj á szí - vem á ré - gi sze - re - tém - re.

ossia

ossia

2. Fájhat annak a kislánknak a szíve,
Kinek házásodik a szeretéje.
Lám, az ényim házásodik, sej, de nem fáj,
Mert nem talál nálamnál igazább lánt!

3. Nádfedeles a gunyhómnak teteje,
A szegénység csak úgy néz ki belőle.
Mégmondtam én, kisangyalom, ingem ne
szeress,
Mett mégiszom, mit a két karom keres!

4. Én nem bánom, akárhogy zörög az ég,
'z Én búzámot úgyse viszi el a jég!
Mett én aztat régés-rég kibiztosítottam,
Földjeimet örök áron eladtam!

Sándoregyháza, Ambrus Katalin (46).
Bácskertes, Makk Mihályné Szurap Erzsébet (60).

Kiss L., 1969.
Bodor A.–Tripolsky G., 1972.

Variáns: 99., szélső sorok.

Dallamtípus: Járdányi-függelék: . . . két úton kell bemenni.

♩ = 80

1. Túl a Ti - szán lē - ja - rat - ták a bú - zát,

El - vág - ták a kis pa - csir - ta jobb szár - nyát.

Kis pa - csir - ta bú - sul a szár - nya ju - tán,

Én is bú - su - lok a sze - re - tőm u - tán.

2. Új a kocsim, vasaltatni akarom,
Amelyiken babám hazahozatom.
Muzsikaszó kihallatszik messzire,
Fáj a szívem a régi szeretőmre.

3. Barna kislány lésétál a kiskertbe,
Tubarózsát szakajt le a kezébe.
Gyere, rózsám, hagy tűzzem a mejjedre!
Holnap megyek veled az esküvőre.

Dobradó, Frindik Mária (27).

Király E., 1962.

(Első vsz.-t l. VMND I: 90., 92., 184.)

Dallamtípus: Járdányi II. 120., szélső sorok és 112., középső sorok (mindkettő általános).

♩ = 120

1. Ki - pát - tog a ku - ko - ri - cá fe - hér - re,

Ki - sé - rik á gá - lám - bom es - ki - vé - re.

Fe - hér ró - zsā - ból vān nē - ki ko - szo - rú,

De mi há - szná, há szí - ve - lel - ke szo - mo - rú?

2. 3. vsz.

2. Túl a vízén mandulafá virágzik,
 Á levele vízbe hullik, elázik.
 Terem rájtá mandulamág a nyáron,
 Szeress, bábám, szökét, bálnát, nem bánom!

3. Páttogatott kukoricā, de kemény!
 Mindig szēb ā bārnā legény székénél.
 Mert ā szēke nem férhet ā szívembe!
 Bārnāt szerettem egész életēmbē!

Bácskertes, Maros Mária (16).

Kiss L., 1943.

Ún. hypo-zárlatú, szó-végű dallam.

Dallamtípus: Járdányi II. 130. (palóc, alföldi) rokon.

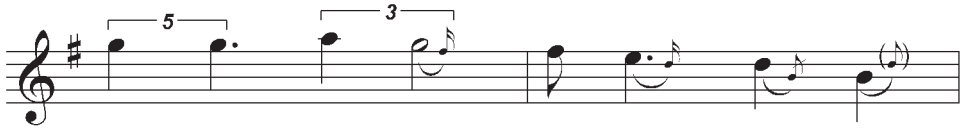
♩ = 92

1. Mond - tam, a - nyám, há - za - síj még,

De azt mond - tad, rá - é - rek még.

El - vit - ték a sze - re - tő - met,

Ver - je meg az is - ten ő - ket!

3. 4. vsz.

2. 3. vsz.

4. vsz.

1. vsz. II. a

2. Ha elvitte, éljen vele,
Csak előttem nő ölelje!
Mer', ha előttem öleli,
Kész a szívem megrepenni.

3. Jaj, de szépen harangoznak!
Talán az én Mariskámnak?
Most viszik az esküvőre,
El sem búcsúzhattam tőle!

4. Jaj, de szépen tamburálnak
Zöld erdőbe egy betyárnak!
Zöld erdőbe nyárfalevél,
Jaj, de szép a magyar leginy!

Dobradó, Grecs Etel (68).

Király E., 1962.

Népszerű dallam. Szövegei különfélék, többek között katonadal is (VMND I: 40 A, B). Az új stílus régies rétegeből való kis szótagszámú dallam az egyházi népénekekkel is kapcsolatban áll (SzDV 8. sz.).
Variáns: 223.

Dallamtípus: Járdányi II. 17. (általános).

Hangzó: 39.

$\text{♩} = 104$ 1) _____

1. Nem ám az az a - pa, ki - nek szép lo - va van,

1) _____ 2) _____

Ha - nem az az a - pa, ki - nek szép fi - a van!

3) _____ 4) _____

Mit ér az a szép ló sal - lan - gos szer - szám - mal,

1) _____

Ha ja fi - a csu - nya, nem köll a lá - nyok - nak?

1) 2) 3) a 3) b 4) a 4) b

ossia 4. vsz. ossia ossia ossia ossia

2. Nem ám az az anya, kinek szép lúdja van,
Hanem az az anya, kinek szép lánya van!
Szépen fölneveli, szárnyára ereszti,
Keservesen nézi, hogy más üti-veri.
Könnyes szemmel nézi, hogy más üti-veri.

3. Az ökör a földet nem magának szántja,
Az anya a lányát nem magának tartsa.
Szépen fölneveli, szárnyára ereszti,
Csak távolról nézi, hogy más üti, veri.

4. Minek a hat ökör hosszú istállóba,
Ha nincsen szerelém (a) tormos nyoszolyába?
de Szerelém, szerelém, átkozott gyötrelém!
Mé nem terméttél még minden fatetején?

5. Minden fatetején, díjofa levelén,
Hogy szakajtott volna minden szégén legén?
Lám, én szakajtottam, el is szalajtottam!
de Szilid galamb helyett, jaj, de vadot fogtam!

6. Szabad a madárnak ágról-ágra szállni,
Csak nékem nem szabad igazán szeretni!
Minden árva madár párját megtalálja,
Zöld erdő közepén a fészkébe várja.

7. Magas a sudárfa, nehéz vizet merni,
Akit nékem szántak, nehéz megölelni.
Ölelni akarom, nem hajlik a karom,
Hogyha megcsókolom, nem az én angyalom!

Hertelendyfalva, Kerekes Andrásné Kuruc Veronika (51). Kiss L., 1940.
Hertelendyfalva, Önböli Anna (81). Király E., 1960.
Tamásfalva-Hetény, Potok István (69). Király E., 1960.
Mohol, Vlasity Károlyné Zélicity Klára (37, 48, 50). Király E., 1965, 1974, Burány B., 1978.
Völgyes, Losonc Orbánné Tóth Erzsébet (71, 75). Bodor A., 1994, Bodor A.–Németh I., 1997.

(Az 1. és 4. vsz. szövegrokonait l. MNT III/A: 136., 181., 188., 192., 202. Egyéb lírai szövegekkel l. VMND I: 163.)

Dallamtípus: Járdányi II. 140. (palóc, dél-dunántúli).

♩ = 76-80

1. Nem zö - rög a le - vél, ha a szél nem fúj - ja,

Nem mon - da - nám, ba - bám, ha jö - gaz nem vol - na!

Azt hal - lot - tam, ba - bám, el köll tő - led vál - ni,

Ti - los a sze - re - lém, nem sza - bad hoz - zád jár - ni!

ossia

ossia

2. vsz.

2. vsz.

2. Édesanyám voltál, mé' nem tanítottát?
 Gyöngye vessző voltam, mé' nem hajlítottát?
 Hajlítottát volna, ráhajlottam volna!
 Éjjeli szerelémre rá sē szoktam volna!
 *Hajlítottát volna, ráhajlottam volna!
 Éjjeli szerelémre rá sē szoktam volna!

3. Elment az én rózsám idegen országba,
 Azt írja levélbe, menjek el utána.
 Nem megyek én soha idegen országba!
 Találok szeretőt magam városába!

4. Fekete kökénynek fehér a virágja,
 Az én galambomnak dombon van a háza.
 Bár csak lapban volna, hogy nē látnék oda!
 Bánatos szívemnek fájdalma nem volna!

5. Nem csak az az asszony, kinek sok lúdja van,
 Hanem az az asszony, kinek szép lánya van!
 Sok ludam is vagyok, szép lányom is vagyok,
 Én vagyok az asszony, mert mindenem vagyok!

6. Nem csak az az ember, kinek szép lova van,
 Hanem az az ember, kinek szép fia van!
 Lovam a búzába, fiam a csárdába,
 Illik a legénynek húszéves korába!

* A III-IV. dallamsorra

Horgos, Szaniszló Matild (18).
Gombos, Gulyás Jánosné Szűcs Erzsébet (69).
Zenta, Györe Ferenc (54).
Felsőhegy, Nagy György Istvánné Szollár Viktória (61).

Bartók B., 1906.
Kiss L., 1938.
Fábri J., 1956.
Burány B., 1972.

Nagy terjedelmű új stílusú dallam. Felsőhegyi előadása igen stílusos, szép hajlításokkal szólal meg, ami vidékünkön már ritkaság.

(Szövegrokonait l. VMND I: 25., 82., 119., 120., 163. – 1. és 3. vsz.; 2. vsz.-t l. MNT III/A: 111. és 413. – esküvőre menet és menyasszonyvívés.)

Dallamtípus: Járdányi II. 125. (általános).

Hangzó: 44. (Felsőhegy)

Kurjantások

44. a

– Piros rózsza, borulóba,
Mostan vagyunk indulóba. Icca, te!
Magyarkanizsa

– Aranybárány, arany kos,
Esküvőre mégünk most! Ijjuju!
Csantavér

– Kukoricá szárásodik,
Vőlegényink párosodik! Ijhuhu!
Bácskertes

– Ez az utca petrezselymés,
Ményasszonyunk végig selymés! Ijjuju!
Völgyes

– Ma menyasszony, holnap asszony,
Holnapután komámasszony! Ijjuju!
Csantavér

– Vőlegényünk széme kerek,
Ahányat lát, annyit szeret! Ijjuju!
Doroszló

– Ez az utca végig nyárfás,
Vőlegényünk, jaj, de kurvás!
Magyarkanizsa

– Aki fának támaszkodik,
mënyecskére (vőlegényre) kívánkozik!
Doroszló

– Ki kapurá támaszkodik,
bégés alá kívánkozik! Ijhuhu!
Bácskertes

– Ki a falnak támaszkodik,
Nagybögösre vállalkozik!
Csantavér

– Jaj, de sokan néznek minket,
Áldja még az isten őket!
Felsőhegy, Völgyes, Csantavér

– Aki minket kinevet,
Fújja föl az egeret!
Doroszló

– Aki minket nem nevet ki,
Rozmaringot adunk néki!
Doroszló

A különböző vidékeinken gyűjtött lakodalmas kurjantások meglepő hasonlóságot mutatnak, a gyűjtés helyét feltüntető helységnév nem jelenti azt, hogy csak ott ismertek.

PAPTÁNC

Első tánc: a „hazai” tánc

45.

$\text{♩} = 108$

1. É - dës - a - nyám ró - zsa - fá - ja,
 Én vó - tam a leg - szébb á - ga.
 De egy bē - tyár le - sza - kasz - tott,
 Ka - lap - já - ban el - hēr - vasz - tott, tyu - haj - ja!
 1) ossia 2) 5. vsz. 3) ossia 4) 2. 3. 6. vsz.

2. Én ültettem az almafát,
 Más kötötte hēzza ja lovát.
 Elvágom a kantárszárját!
 Mét kötötte hēzza ja lovát?
2. a Én ültettem az almafát,
 Más kötötte hēzza ja lovát.
 Ne kösd hēzza a lovadot,
 Elvágom a kantárszárod, csuhajja!
3. Én ültettem a rózsafát,
 Más szēdte le a rózsáját.
 Verje mēg az Isten a karját!
 Mét szēdte le a rózsáját?
4. Édesanyám mondta nekēm,
 Minek a szerető nekēm!
 De én arra nem hajlottam,
De én arra nem hallgattam,
 Titkos szeretőt tartottam magamnak.

5. Édesanyám sok szép szava,
Kit hallgattam, s kit nem soha!
Hallgattam egy betyáréra,
De nem az édesanyáméra, tyuhajja!

6. Most hallgatnék, de már késő,
Esik előttem az eső!
Én azt tudtam, eső esik,
De csak a szemém könnyedzik.
*Szemém könnyes, arcám nedves,
Mind teérted van, te kedves!

Hertelendyfalva, Kovács Albert Lajos (30), Varga Zsiga József (64).

Kiss L., 1940.

Hertelendyfalva, Illés Ambrusné Buta Mária (50).

Kiss L., 1941.

Hertelendyfalva, Kovács Júlia (74).

Király E., 1960.

Hertelendyfalva, Eröss Istvánné Kovács Teréz (55).

Kiss L., 1967.

Az *Édesanyám rózsafája* szövegtípus sokféle lakodalmas szerepben felbukkan: mint menetdal (MNT III/A: 142., 144.), mint menyasszonykísérő (MNT III/A: 383., 384., 386–389.), mint kontyoló nóta (MNT III/A: 883.), mint mulatósi tánc (MNT III/B: 278.) és mint újasszonytánc (MNT III/B: 339., 307 j). Nálunk is gyakran előforduló versszak (l. a versszakok kezdő sorának betűrendes mutatóját). Dallama emelkedő vonalú népies műdalból, a közismert *Ne menj, rózsám, a tarlóra* kezdetűből (Kerényi 31.) alakult autentikus formájú népdallá (Vargyas, 1981: 329. lap, 261/I a–c példa). *Jók a leányok, nem rosszak* szöveggel már Bartók is gyűjtötte 1907-ben, Csíkban (K-V 277.). Ezt Kodály is felhasználta *Székellyfonó* című daljátékában. Ez a változat kétféle alakban is szerepel: izometrikus 8-as sorokon (4. változat a kottán) és 3 szótaggal megtoldott IV. dallamsorral. Menyasszonykísérés-kor is éneklük.

Közölve: MNT III/A: 387., 388.

Dallamtípus: K-V 277.

---

* A III–IV. dallamsorra

Második tánc: „csoszogtatós” tánc, silladri

46.

♩ = 92

1. Még-halt, még-halt a ci - gá-nyok vaj - dá - ja, vaj - dá - ja,

Fe - le - sé - ge sá - tor - fá - ját szám-lál - ja, szám-lál - ja.

Gyár gyop-páj bin-gyáj-szko-rë gaj - du - lë, gaj - du - lë,

Szá-váj - dá - lë, hop-pin-gyá - lë szusz-ki - ri, szusz-ki - ri.

2. vsz.

2. vsz.

2. vsz.

2. Édës uram, bárcsak addig élsz vala, élsz vala,
Míg nekëm egy fehér lovat lopsz vala, lopsz vala!
Gyár gyoppáj bingyájszko-rë gajdulë, gajdulë,
Szávájdälë, hoppingyälë szuszkiri, szuszkiri.

3. Mëgtalálták a cigánnak vagyónát, vagyónát,
A fakalánt s a nagy üres tarisnyát, tarisnyát.
Gyár gyoppáj bingyájszko-rë gajdulë, gajdulë,
Szávájdälë, hoppingyälë szuszkiri, szuszkiri.

Kanásztánc-ritmusú, 14 szótagos táncdal. Az ugor-ereszkedő, ún. *sírató stílus* jellegzetes képviselője. Dór dallam, mely néha friggé válik azáltal, hogy a 2. fokon fejeződik be. A sorok dallammozgása kétütemnyi, tovább már csak a kadenciahangot ismételteti lépcsőzetesen ereszkedő záratokban (5/4/2), a sírató „utóív szekvenciái vannak dallammá, ritmussá stilizálva” (Vargyas, 1981: 271.). Többféle tánchoz használt azonos „illeszkedő dallam”. Bukovinában *silladrit* táncolnak rá (gyakran lakodalmi szerepben), mely a régi stílusú páros táncok legfejlettebb típusa. Maroszáéken *magyar forduló* (hatsoros formában tizenhatod figurációkkal), Gyergyóban *székely lassú* (gyorsabb tempóban, nyolcad figurációkkal, heteropodikus felépítéssel). A dél-dunántúli Madocsán régi stílusú tánc, *ugrós*, hangszeres alakítással hatsorossá formálva. A székely – maroszáeki, udvarhelyi – dallamok negyedes mozgása tripódiába rendeződik, a moldvai dallamok tripódiája nyolcadoló aszimmetriával jár együtt.

A dallamok szövege zömmel cigánycsúfoló, refrénes. A refrén a cigány beszéd paródiájának szánt értelmetlen szavakból áll. Ponyván is terjedt, esetleg ponyvai eredetű. Főleg a bukovinai változatokhoz kapcsolódik, de elvétve máshol is felbukkan.

Mind az öt dialektusterületen előforduló dallam, legtöbb azonban a bukovinai székelyektől való. A dallamot történeti források sora rögzítette a 18. század elejétől (Apponyi-kézirat, 1730, egy 1736-ból való iskoladráma dalbetétje, Szirmay-Keczer Anna gyűjteménye, 18. század első fele, Pálóczi Horváth Ádám 1813-ból való gyűjteménye stb.). A kutatók is elég sokat foglalkoztak történeti kapcsolataival.

Az al-dunai székelyek ma már a dallamot sem igen tudják, a hozzá fűződő *silladri* tánc ellen pedig végképp tiltakoznak, hogy az övéké lett volna.

Közölve MNT X: 463.

Dallamtípus: MNT X: 114. típus.

Hangzó: 15.

47.

♩ = 112–120

(Zenekar)

1) 2) 3) 4) 5) 6) 7) 8)

III. a II. a III. a III. a II-III. a II. a III. a III. a

Hertelendyfalva, Györfi Balázs (46) klarinét, Borsos Tamás (44)
harmonika, Varga Zsiga József (39) bőgő.

Martin Gy.–Vásárhelyi T., 1969.

Vornyik-tánc (menettánc) néven az előző dallam hangszeren előadva.

Közölve MNT X: 467.

Dallamtípus: MNT X: 114. típus.

Hangzó: 16.

♩ = 126

(Dúdolva)

Fine

Da Capo Al Fine

Hertelendyfalva, Kerekes Andrásné Kuruc Veronika (52).

Kiss L., 1941.

Két dallamból álló táncnóta, az egyik régi stílusú örökségünk tagja, a másik műdal eredetű. Szöveg nélkül dúdolták, *silladri* vagy „csoszogtatós tánc” néven.

Közölve MNT III/B: 155. és MNT VII: 355 j g.

Dallamtípus: MNT VII: 31. típus és Járdányi-függelék: *Három hordó borom van*.

Harmadik tánc: „magyaros”, csárdás

49.

$\text{♩} = 72$

1. Ha még éccer lány lennék,
Olyan szépen fölötözök!
Úgy mennék a bálba, babám mulatságára!
Ott maradnék éccakára!

1) 2) 3)
2. vsz. 2. vsz. 2. vsz.

2. Ha még éccer lány lennék,
Mégváltanám a legént!
Mégváltanám a legént, mind a pijaconn az edént,
Mind a pijaconn az edént!

3. Az edénnek a mázossát,
A legénnek a szálössát!
Úgy mennék a bálba, babám mullatságára!
Ott maradnék éccakára!

3. a Ha még egyszerű léány lennék,
 Megválasztanám a legényt!
 Megválasztanám a legényt, mint a piacon az edényt,
 Mint a piacon az edényt
 *Az edénynek a mázasát, a legénynek a szálását,
 A legénynek a szálását!
4. Sír a mezeji pacsirta,
 Mind a két szemét kisírta.
 Sírok és, sírtam és, sírjon a galambom és!
 Értem lehajlik az ág és.
5. Ha még egyszerű legény lennék,
 Olyan szépen főlőtznék!
 Úgy mennék a bálba, babám multságára,
 Ott maradnék éjszakára!

Hertelendyfalva, Kerekes Andrásné Kuruc Veronika (51).

Hertelendyfalva.

Hertelendyfalva, Kovács Júlia (54, 80).

Kiss L., 1940.

Király E., 1965.

Kiss L., 1940, 1966.

Ugyanennek a dallamnak közeli változata Gomboson és Doroszlón is igen népszerű szerelmi dal, de fríg színezetű hangnemben és tempó rubatóban. Az ún. Rákóczi-nótával is rokon.

Variáns: 50.

Dallamtípus: Járdányi-függelék: *Sír a mezei pacsirta*.

---

*A III–IV. dallamsorra

♩ = 126

1. Ha még egy - ször le - gény lén - nék,

Pánt - li - kás ka - la - pot tén - nék!

Úgy mēn - nék a bál - ba, ba - bām mu - lat - sá - gá - ba,

s Ott ma - rad - nék éj - sza - ká - ra!

2. Ha még egyszerű leány lennék,
Teveszór rokolyát vennék!
Elmennék a bálba, babám multságába,
s Ott maradnék éjszakára!

Hertelendyalva, Szatmári Mihályné Balog Mária (42).

Kiss L., 1941.

Lásd az előző számnál mondottakat. A paptánc harmadik csárdását járták még a 101. és a 193. a sz. dalra is.

Variáns: 49.

Dallamtípus: Járdányi-függelék: *Sír a mezei pacsirta*.

Esküvőről jövet

51.

$\text{♩} = 92$

1) El - me - he - tek én már

Le is, fel az uc - cán,

2) Nem mond - ja már né - kem sen - ki:

Gye - re be, vi - jo - lám!

1) 2)
2. vsz. 2. vsz.

2. Gyere be, vijolám,
Csókold meg az orcám!
Én is megcsókolom a tizedet
Százszor egymás után!

Kevi, László Péter (62).

Bodor G., 1971.

(Szövegrokona MNT III/A. 176., menetdal.)

Mindössze két változatát ismerjük nálunk, az egyik revival gyanús. Énekese többet nem tudott róla mondani, csak annyit, hogy édesanyjától tanulta. Az édesanya feltehetőleg palóc származású.

Dallamtípus: Járdányi I. 154. (palóc, északkeleti).

♩ = 84

1. A hor - go - si bí - ró ud - va - rá - ba

Meg - bot - lott a kis pej lo - vam lá - ba.

Sza - ladj, lo - vam, szik - ráz - zon a pat - kó!

Ez a kis - lány de ked - vem - re va - ló!

4. a vsz.

5. vsz. 1. a

2. 2. a 2. b vsz.

2. Szánom-bánom, amit cselekedtem,
Hogy én ilyen korán megnősültem!
Mert már nékem nem szabad szeretni,
Nem szabad a lányokat ölelgetni!
2. a Szánom-bánom, hogy megházasodtam!
Legénységem gyászba borítottam!
Mer' már nékem nem szabad szeretni,
Nem szabad a lányokat megölelni!

2. b Szánom-bánom, amit cselekedtem,
Hogy tevéled szerelemben estem!
Mer' már nékem nem szabad szeretni,
Nem szabad a lányokat megölelni!
3. Szánom-bánom, amit cselekedtem,
Jaj, de bánom, amit cselekedtem,
Hogy tevéled szerelemben estem!
Szerelémbe nem estem, csak szóba.
Sajnálom, de nem téteték róla!

4. Szomszédasszony nádfedeles háza,
Van is annak szép eladó lánya!
Van is annak selyem ágytakaró!
Ez a kislány de kedvemre való!
4. a Sarkon van a szomszédasszony háza,
Van is annak két eladó lánya!
Megvan annak (a) selem ágytakaró,
Ez a kislány de kedvemre való!
5. Szárnya, szárnya, szárnya a fecskének,
Jobb a lánynak, mint a menyecskének!
Mer' a lánynak befonják a haját,
Fújja *ja* szél (a) piros pántlikáját.
*Menyecskének bekötik a fejét,
Gyász borítja az egész életét!
6. De szeretnék hajnalcsillag lenni,
Babám ablakába beragyogni!
Beragyognék hozzája hajnalba,
Csókot kérnék tőle utójjára.

Horgos, asszonyok.

Ada, Apró Viktória (73).

Horgos, Seregi Bálint (72).

Horgos, csoport.

Völgyes, Losonc Orbánné Tóth Erzsébet (69).

Kevi, asszonyok.

Király E., 1961.

Király E., 1966.

Kiss L., 1969.

Bodor A.–Burány B., 1972.

Varga A., 1992.

Bodor A., 1995.

Igen népszerű szerelmi és katonadal. Lakodalmasként is gyakran éneklük.

Variáns: 53.

Dallamtípus: Járdányi II. 108. (általános).

Hangzó: 47. (Seregi)

---

* A III–IV. dallamsorra

♩ = 104–112

1. Sar - kon van az öz - vegy - asz - szony há - za,

Ben - ne van a lá - nya ve - tett á - gya.

*Ki - lát - szik a se - lyëm ágy, csip - ke - ta - ka - ró,

Ez a kis - lány de ked - vem - re va - ló!

1) a 1) b 2) 3) 4) 5) 6) a 6) b 7)

ossia ossia ossia ossia 1. a 1. b 1. c 2. vsz. ossia ossia 2. 2. a vsz.
3-6. vsz.

1. a Barna kislány szép fehér szobája,
Benne van a slingütt vetett ágya,
Rajta van a selmës ágytakaró.
Kilátszik a slingöött ágytakaró,
Ez a kislány de kedvemre való!

1. b Sarkon van az özvegyasszony háza,
Van is annak szép eladó lánya!
Van is annak fehér ágytakaró!
Ez a kislány de kedvemre való!

1. c Özvegyasszon nádfedeles háza,
Szomszédasszony nádfedeles háza,
Abba van a szép eladó lánya.
Benne van a szép eladó lánya.
Abba van a selyöm ágytakaró.
Benne van a selyem ágy, csipketakaró,
Ez a kislány de kedvemre való!

2. Szánom-bánom, hogy megházassodtam!
Legénységem gyászba borítottam!
Mer' énnékem nem szabad szeretni, szeretni,
Nem szabad a lányokat megölelni!

* Egyik asszony: Kilátszik a slingütt ágytakaró

2. a Mindig bánom, hogy megházasodtam!
Jaj, de bánom, hogy megházasodtam!
Legénségem gyászba borítottam!
Mer' énnékem nem szabad szeretni,
Nem szabad a lányokat megölelni!

3. Szánom-bánom, hogy én férhőmentem,
Szánom-bánom, amit cselekedtem,
Hogy tevéled szerelémbe estem!
Szerelémbe nem estem, csak szóba.
Sajnálom, de nem tehetek róla!

4. Ez a kislány de kedvemre való!
Nemhiába fáradt érte hat ló!
Mind a hatnak kese vót a lába,
Barna legény annak a gazdája.

5. A faluba szépen muzsikálnak,
Talán bizon a kedves rózsámnak?
Muzsikaszó elhallik messzire,
Az én rózsám ma még esküvőre.

6. De szeretnék hajnalcsillag lenni,
Babám ablakjába bëragyogni!
Bëragyognék hozzája hajnalba,
Csókot kérnék tőlle utoljára.

Gombos, Bacskó Antalné Dinnyési Anna (57), Nemes Pálné Bacskó Rozália (29).

Doroszló, Samu Istvánné Bártol Erzsébet (70).

Maradék, lakodalmi zenészek.

Magyarszentmihály, Fülöp Ágota (75).

Doroszló, Babos János (62).

Rábé, Sziveri Mária (74).

Doroszló, Mészáros Józsefné Engelhart Vera (62), Samu Antalné

Babos Rozália (70), Horváth Lajosné Farkas Erzsébet (61).

Kiss L., 1939.

Kiss L., 1944.

Király E., 1962.

Király E., 1966.

Kiss L., 1968.

Varga A., 1993.

Bodor A.–Németh I.–Wilhelm J., 2000.

Az előző dal változata. Elég nagy hangterjedelmét a régebbi előadások még bővítik is (I. a kotta 2. számú eltérését). A terjedelem tágulását a harmadik sor záratai is sugallják: a leggyakoribb kis tercen kívül lehet még a kvint vagy a szeptim is a III. sor nyugvópontja (a kottán az 5. és 6. eltérés).
Variáns: 52.

Dallamtípus: Járdányi II. 108. (általános).

Hangzó: 48. (Doroszló, 2000-ből)

Parlando ♩ = cca 126

Nem ér a vő - le - gíny egy fej vő - rös - haj - mát:

Ősz - sze - híz - za nya - kát, el - tács - csa ja szá - ját!

Ë - gye lë ja fe - ne a tá - tott szá - jú - ját!

Csantavér, Angyal Cecília (79).

Király E., 1959.

Vőlegénycsúfoló. Háromsoros dallama rendhagyó forma népdalaink között. Recitáló 12 szótagos históriás énekeinkkel rokon.

(Szövegrokonai: MNT III/A: 181., 187. – menetdalok.)

Hangzó: 14.

$\text{♩} = 126-132$

1) $\overbrace{\hspace{2cm}}$

1. Es - te ván, kí - sín ván,

2) $\overbrace{\hspace{2cm}}$

Megy á nap lë - fe - lé.

3) $\overbrace{\hspace{2cm}}$

Már megy á nap lë - fe - lé*,

3) $\overbrace{\hspace{2cm}}$

Bál - lág már á vél - le - gény

4) $\overbrace{\hspace{2cm}}$

Á meny - ász - szo - nyá fe - lé.

1) $\overbrace{\hspace{2cm}}$ 2) $\overbrace{\hspace{2cm}}$ 3) $\overbrace{\hspace{2cm}}$ 4) $\overbrace{\hspace{2cm}}$

2. 3. vsz. 55. a: 3. vsz. 2. vsz. 2. 3. vsz.

2. Bemegy á szobába,
Ráil á dívánrá,
Búnák hájtja á fejét,
Hullásztja á kénynejét
Á menyásson válará.
Á *bábája vállára*.

3. Istenem, Istenem,
De mit is csináják?
Jaj, de mit csinálják?
Hogy végyem még á
szívít,
Kelemesen** beszédjét
Legkedvesebb beszédjét
Ennek á szép lëjännák?

Ennek á bárná lánynak?
4. Istenem, Istenem,
Hogy kell ezt elvennem?
Nem teszi rendbe magát,
Nem sépri ki á szobát,
Fédën húzza szoknyáját!

* A III. dallamsor 1943-ban: Bállág már á véllégény

** Nyelvbotlás: „kellemetlen” kellene.

Bácskertes, Janovics Jánosné Nagy Erzsébet (67).
Bácskertes, Péter Pálné Szurap Ilona (51, 77).

Kiss L., 1960.
Kiss L., 1943, 1969.

Katonadalból alakított lakodalmas. Ma már nem éneklék Kupuszinán. Kiskunhalason kontyolási tánc, gyertyástáncot járnak rá (MNT III/B: 301., 302.).

Szép, ötfokú dallamváltozat. Ötsoros strófaszerkezete rendhagyó forma népdalaink között. A III–IV. dallamsor kvintviszonyban áll egymással. Kis szótagszámú, visszatérő forma, az új stílus régebbi rétegéből való.

A 4. vsz. 1943-ban hangzott el.

Janovicsné változata lemezen is hallható: MNZA IV: 1. 5. c (Alföld: 21. sz.).

Dallamtípus: Járdányi II. 57. (általános).

Hangzó: 33. (felvétel 1969-ből)

55. a

1. Este van, este van,
Még a nap lőfelé.
Billég már a ballag már,
Bállag már a véllegény
A menyasszonyához.

2. Bemegy a szobába,
Léül a diványra,
Búnak hajtsa a fejét,
Hullajtsa a könnyejét
A bábája vállára.

3. Istenem, Istenem,
Nem tudom, mit csináljak?
Hogy vegyem meg a szívét,
Legkedvesebb beszédjét
Ennek a barná lánynak?

Bácskertes, Kugler Janovics Erzsébet (72).

Silling I.,

1. Este van, sötét van
Este van, este van,
 Mëgy a nap lefelé.
 Ballag már a vőlegény,
 Ballag már a vőlegény
 A mënyasszony felé.

2. Bemëgy a szobába,
 s Leül a díványra,
Ráül a díványra,
 Lehajcsa a bús fejit,
Ráhajtja a bús fejét,
 Hullajcsa a könnyejit
Ráhullajtja bús könnyét
 Rózsája vállára.
Babája vállára.

3. Istenëm, Istenëm,
 De nagy a szerelëm!
 Hogy vëgyem mëg a szívét,
 Kellemetës beszédjét
 Ennek a kislánynak!

Hertelendyfalva, Illés Ambrusné Buta Mária (50), Kerekes Andrásné Kuruc Veronika (52).
Székelykeve, Gyuris József (71).

Kiss L., 1941.

Kiss L., 1968.

Kurjantások

55. c

– Nagy tepsibe sül a málé,
Horvátékhó mögyünk lányé!
Magyarszentmihály

– Á'junk csak még itt a sarkon,
hagy pisájon a mēnyasszony!
Csantavér, Felsőhegy, Völgyes

– Itt ájjunk még utcasarkon,
hagy pisájjon a mēnyasszony!
Doroszló

– Piros alma haja nékü,
Völegényünk gatya nékü.
Völgyes

– Aki kinéz az ablakon,
tarka kutya fossa nyakon!
Doroszló

– Aki minket nem néz jónak,
Teremtse az Isten lónak,
Vagy szürkének, vagy fakónak,
Vagy kétéves kiccsikónak!
Völgyes

– Ez az ucca végig árkos,
Itt vénünek még a lányok!
Magyarkanizsa

– E'szaladt a tarka nyúl,
Fogja még a násznagy úr!
Völgyes

– Vöröshajma haja nékü,
násznagy urunk gatya nékü!
Felsőhegy, Csantavér, Völgyes

Érkezés a menyasszonyos házhoz

56.

♩ = 144

1. E - ridj ha - za, s mosd-jál még,

s Az - tán há - za - sod - jál még!

E - ridj ha - za, s mosd-jál még,

s Az - tán há - za - sod - jál még!

2. Éccer jártam nálotok,
Letörött az ágyotok!
Ripögött, de ropogott,
Csinálja még sógorod!

Hertelendyfalva, Eröss Istvánné Kovács Teréz (57).

Kiss L., 1969.

Dudanóta. A széki lakodalmas *A kapuba a szekér* (MNT III/A: 229–230.) változata. Széken akkor éneklük, mikor a vőlegény rokon asszonyai szekéren megérkeznek, hogy felvegyék a menyasszony rokon asszonyait a menyasszony holmijával. Ilyenkor nem eresztik be őket az udvarra, csak hosszas alkudozás után. Míg folyik az alkudozás, addig a szekéren éneklük a dalt.

A mi változatunk szerepéről nincs adatunk. Szövege csúfolódó, nyilván hasonló a rendeltetése, mint a székeknek.

Dallamtípus: Járdányi I. 96. (északnyugat-dunántúli).

Hangzó: 23.

Menyasszonykikérés

56. a

Víg lakodalmi nép, ékes gyülekezet!
Bátor kis csapatom hozzátok érkezett.
Óhajtástok betelt, türelemmel voltunk,
Míg ti vigadtatok, mi meg szomorkodtunk.
De már mostan eljött a nehezen várt óra,
Hogy a mi napunk is megforduljon jóra.
Azért eljöttünk, és tisztelettel kérjük,
Hogy a vőlegényünk párját hazakísérjük.
Aki már bánatába se eleven, se holt,
Pedig még ma reggel semmi baja se volt!
És már engem vádol, bennem talál hibát,
Hogy mért nem viszem haza kedves menyasszonyát?
Most, ha ki nem adják, erő, hatalommal
Viszem hű párjához bátor csapatommal! *Húzd rá!*

Oromhegyes, Erdélyi Mihály (62).

Bodor A., 1996.

Menyasszonybúcsúzás

57.

Parlando ♩ = cca 72

1. Mëg - bo - csás - son, é - dës - a - nyám,

Sem - mi gond - ja úgy - se lész már!

Sem mo - sás - ra, sem var - rás - ra,

Sem - mi - fé - le gon - do - zás - ra!

2. Gyöngyös pártám elhullatom,
s Harmadnapra męgsiratom.
Ruvát tészék a fejemre,
Bánat borul a szüvemre.

Hertelendyfalva, Kerekes Andrásné Kuruc Veronika (52).

Kiss L., 1941.

A menyasszonybúcsúzás a bukovinaiaknál esküvő előtt történik.

Ez a szöveg-dallamtársítás alkalminak tűnik, a búcsúzóknak inkább a következő dallamon szólalnak meg (l. 58. sz.).

A dallam legjellemzőbb alföldi típusaink egyike, melyet a bukovinaiak is ismernek (l. 121. sz.). Rokon népi párhuzamait is számon tartja a kutatás.

Közölve: MNT III/A: 251.

Variáns: 121.

Dallamtípus: MNT VIII: 45. típus.

Parlando ♩ = cca 138

Mög-bo-csás-son, é-dēs-a - nyám, ha nem vó-tam jó lē - á-nya!
 Mäg-bo-csás-son, é-dēs-a - nyám, töb-bet gond-ja nem lész rē-jám,

Sem mo-sás-ra, sem var-rás-ra, sem - mi - fé - le gon - do - zás - ra.
 Lē - ány - é - let, lē - ány - é - let, hogy kell el - fe - led - nēm té - gęd?

Gyön-gyös pár-tám el - hul-la-tom, har-mad-nap-ra mäg-si-ra-tom.

Gyön-gyös pár-tám el - hul-la-tom, har-mad-nap - ra mäg-si - ra-tom.

Hertelendyfalva, Kovács Júlia (80), Biszák Andrásné Kovács Anna (64).

Kiss L., 1966, 1968.

A bukovinai menyasszonybúcsúzó szokványos dallama.

(A menyasszonybúcsúzó régen a menyasszonynak magának kellett elénekelnie, később egy „jó énekesasszony” helyettesítette, utóbb csak a „mozsikások” játszották. Ez előtt a dal előtt mondja az anya: „Fogg’ még, léánkám anyácskádnak kezit, borujj a nyakába, bócsuzzál el tőle!” Erre a lányok rákezdtek a dalt, addig a lány és anya „lógaták magukat”.)

Tulajdonképpen egysoros dallam kétféle zárlattal. Nem szilárd forma, bár sorai állandóan 2x8 szótagúak, zárlatai az első és második fokon, úgy tűnik, szabadon váltakozhatnak. Ez a tulajdonság a siratókra emlékeztet. Kis terjedelmű hexachord dallam, változó nagyságú 3, 4 fokkal, melynek hármashangzat-felbontásos fordulatait talán valami régi műdal irányítja. Népzeneinkben szokatlan, de archaikus képződmény.

Dallamtípus: MNT III/A: 246–250.

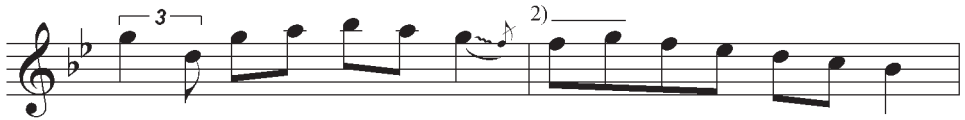
♩ = 92

1. É - dës - a - nyām ák - kor kez - dët si - rát - ni,

Mi - kor kezd - ték á kuf - fë - rom pá - kó - ni.

- É - dës - á - nyām, në si - räss! Kë - szë - nëm á ne - ve - lést!

Lë - hà - jo - lok, mëg - csó - ko - lom á ke - zét.

ossia

ossia

ossia

2. Nem messze van ide babám tanyája,
 Ide látszik annak az almafája.
 Apró alma, seje, haj, jaj, de nagyon savanyú!
 Kisangyalom, mért vagy olyan szomorú?

3. – Kék ibolya, ha leszakajtanálak?
 Mit szónál, tē babám, ha jelhagynálak?
 – Azt mondanám: verjēn mëg, verjēn mëg a
 Teremtő!
 Sose voltál igaz szívű szerető!

4. Kék ibolya búnak hajtja a fejét,
 Ha jaz égből nem locsolják a tövét.
 Szállj le, harmat a földre, kék ibolya tövére,
 Most találtam egy igaz szeretőre!

Csóka, Mraznica Jánosné Korponai Katalin (65).
Mohol, Vlasity Károlyné Zélity Klára (51), Zélity Sándor (73).
Bácskertes, Guzsvány Mihályné Jánosi Verona (62), Buják Anna.

1

9

9

7

Kónya S., 1978.
Burány B., 1979.
Silling I.,
.

Közismert katonadal (VMND I: 39. és 17.). Kupuszinán evvel búcsúztatják a menyasszonyt, azaz csak az 1. versszakával. Ilyen szerepben máshol nem tudunk róla. Szerelmi lírába tartozó egyéb szövege is kevés van.

1. Fehér galamb szállt a házra,
Édesanyám, Isten áldja!
Köszönöm a nevelésit,
Hozzám való szívességit!

2. Fehér galamb szállt a házra,
Édesanyám, Isten áldja!
Tudom, anyám, fáj a szíved,
De azért csak Isten veled!

Satrinca, Birinyi Andrásné Német Anna (68, 82).

Burány B., 1978, Bodor A.–Szemerédi M., 1992.

A főként keleti nyelvterületen, még régi dallamokon megszólaló búcsúzóit nálunk már csak hozzá nem illő műdallamokon vagy rigmusként halljuk. (Szövegrokonait I. MNT III/A: 245., 383., 845., III/B: 361. Menyasszonybúcsúzaskor, menyasszonykíséréskor, kárlátóban, táncszók, kurjantások közben is elhangzik.)

Dobradósi adatok arra is utalnak, hogy a menyasszonytánc után hangzik el (95. a).

60. a

1. Sárga madár száll a házra,
Édesanyám, Isten áldja!
Készénem a nevelését,
Hozzám való szívességét!

2. Fehér madár a víz mellett,
Édesanyám, Isten veled!
Tudom is, hogy fáj a szíved,
De azért csak Isten veled!

Bácskertes, Péter Pálné Szurap Ilona (80).

Bodor A.–Bodor G., 1972.

Dallam nélküli rigmus. A doroszlói lakodalomban a vőfély búcsúztatórigmusának befejező része ez a vers: „Sárga madár a tópartján, isten veled, édesanyám! – a búcsúztató véginn, mikó ezt mondta a vőfény, akkó vót nagy zokogás . . .” (Kovács E: *A bölcsőtől . . .* 117. lap).

61.

Vőfély:

Csendesség, szép vendég!
Tarts kormánt, muzsikus!
Vajdahegedűnek álljon meg zengése,
Sarkantyúnak némuljon pengése,
Mert most leszen búcsúzásom kezdése!
Légyen csend, még leszen végzése! *Éljen!*

Parlando ♩ = cca 120

(Zenekar)

Legelsőbb, atyám, szavaim hozzád fordítom,
Búcsúzó szavamat zokogva indítom.
Szívemet szíveddel együvé szorítom,
S úgy valamennyire szívünket újítom. *Éljen!*

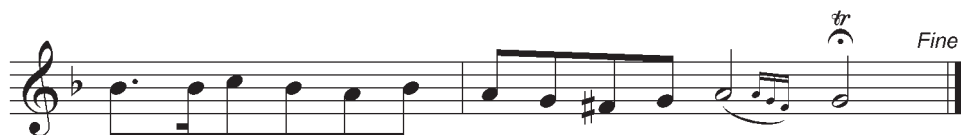
(Zenekar)

Köszönettel veszem a te jóságodat,
Hozzám megmutatott atyai voltodat,
Felnevelésemet, ápolásomat, hogy meg nem vettedél
Engem, mint lányodat! *Éljen!*

(Zenekar)

Hát hozzád mit szólnak, kedves édesanyám,
Ki voltál eddigi gondviselő dajkám?
Tudom, hogy fáj a szíved, mint édesanyának,
Midőn elválását látod kedves lányodnak. *Éljen!*

(Zenekar)

Kedves édesanyám, tudom, hogy szeretted, (zokogás)
Mint gyenge virágot, áptaltál, neveltél.
A jóra tanítottál, a rossztól intetted,
Most pedig engem szárnyomra eresztetted. *Éljen!*

(Zenekar)

Azért, édesanyám, mielőtt indulok,
Könnyező szemekkel kebledre borulok.
Bocsásd meg vétkemet, drága édesanyám,
Hogyha megbántottalak életednek folytán! *Éljen!*

(Zenekar)

Kedves testvéreim, tőletek búcsúzik,
Nektek is szívemből minden jót kívánok.
Az Isten áldása maradjon rajtatok,
Soha el ne hagyjon!
Végre az egekbe magához fogadjon,
Az örök boldogságban nektek is részt adjon!

Magyarszentmihály, vőfély és lakodalmi zenészek.

Király E., 1966.

A vőfélyvers legrégebbi feljegyzése: *Dávidné Soltári* (1790–91). Első nyomtatott közlése: Magyar fő-félynék hármass lakodalmi daljai. III., 18. század vége (Orsz. Sz. Kt. [Apró nyomtatvány 630. sz.]). Legtöbbször rigmusként alkalmazzák a vőfélyek. (Dallammal egybekötve: III/A: 234., 255–258., Nyitra, Csík és Csongrád.)

Az egyik csiki énekelt változat az ún. *Árgirus-nóta* dallamán szólal meg (MNT III/A: 257.). Ez a felező tizenkettes sorú, históriás énekekkel és siratóinkkal egyaránt rokon ún. *ugor-ereszkedő* dallam a lakodalmi szokások rendjében többször is felbukkan, pl. a bukovinai siratóestek (lánybúcsú) vagy a tolnai menyasszonybúcsúzó halottsiratókhoz hasonló dallamaiban (MNT III/A: 76–78., ill. 279–288.), de kissé elváltozott (talán romlott) alakban megtaláljuk al-dunai paródiánkban is (22j.).

A vőfélyvers „zenekari aláfestésének” – a gyakorló zenészek által kissé elnyűtt, kopott – dallama egyik becses alföldi felező tizenkettes sorú parlandónk, a székelyföldi és moldvai, ún. *Tizenkét közműves* típusának altípusa (MNT X: 95. típus), szintén az *ugor-ereszkedők* csoportjába való. Balladákat és rabénekeket énekelnek rá Szajánban és Gomboson (VMND II: 35., 114., 120.), de hat szótagú, lekerekedett kis egész vagy féldallam formái is ismertek (pl. 105. sz. a kötetben). (hat szótagos rokonait I.VMND II: 36., 39., 40., 106., 115., 121.)

A zenekar dallama esetleg itt is a vers eredetileg énekelt voltára utal. De utalhat a *Jól meggondold, leány* lakodalmas vers dorozslói vagy al-dunai dallamára is (l. 105. és 22 j.). Ugyanennek a dalnak baranyai változatai is ismertek mint mennyasszonysíratók (MNT X: 47j f). Annyit mindenesetre feltelezhetünk, hogy ez a dallam valaha jelentős szerepet játszott lakodalmi szokásainkban.

Variáns: 105. (lekerekedett kis egész forma) és 22j (távolabbról).

Dallamtípus: MNT X: 95. típus.

Hangzó: 13. (az 1. és 2. dallamsor kétszer is megszólal).

Szűnjék meg most a hegedűknek a zengése,
Sarkantyúknak is némuljon el pengése!
Mert búcsúzásomnak most léssen kezdése!
Legyünk csendességben, amíg nem leszen
végzése!

Zeng búcsúzós szavam, hullanak könnyeim,
Mert töleték válok most, kedves, jó szüleim!
Szentséges Úristen, a világ teremője,
Tekints le ezen jó és kedves szülőkre!
Harmatként áldásod szállítsd a fejükre,
Kik által engem a világra helyeztél,
Most pedig számomra másikat jelöltél,
A házaséletre engem segítettél.
Ezért buzgó szívvel hálát adok néked,
És áldom örökké szent gondviselésed.

Kedves **édesapám**, tölled búcsúzom,
Könnyejimtől nézed, hogy mint borul el orcám.
De mielőtt atyai házadból kilépek,
Tőled térdre hullva bocsánatot kérek.
Bocsánatot kérek, mert megbántottalak,
A jószágodért sokszor megszorítottalak.
Drága édesapám, felejtsd el ezeket,
Az Isten is ezekért áldjon meg tégedet!
Fényesség országába juttassa be lelked,
Mégpedig élted e világon éled,
Az Úristen kegyelme legyen mindig véled!

Tőled is búcsúzom, kedves **édesanyám**,
Aki egykor még voltál gondviselő dajkám.
Ki édes tejével tápláltál emlődből,
Most át kell engened titkos jövendőnek.
Kedves édesanyám, tudom, hogy szerettél,

(A menyasszont akkó búcsúztatták, mikó vitte el a vőlegén. Akkó e' búcsúzott apjátú, anyjátú, testvéritú. Azt a vőfély mondta, nem a menyasszony. A menyasszont nem engedik má most újabban búcsúztatni, me' kiséjrija a szémit, még e' csunyul a festék.)

Oromhegyes, Erdélyi Mihály (62).

Mint gyenge virágot, ápoltál, neveltél.
A jóra tanítottál, a rossztól féltettél,
Most pedig szárnyamra engem eresztettél.
Azért, édesanyám, mielőtt indulok,
Könnyező szemekkel a kebledre borulok.
Bocsánatér esdek, kedves édesanyám,
Ha megbántottalak életemnek folytán!
Kérlek az Istenre, bocsáss meg énnekem,
Hogy el ne veszítsem én szegény lelkem!
Ezekér az Isten is áldjon meg téged,
Fényes országába juttassa be lelked,
És adjon a mennybe hejjet!

Kedves **testvéreim**, hozzátok is szólok,
Mielőtt ezúttal töletek elválok.
Az Isten áldását kérem a fejetekre,
Oly bőven, mint harmat száll a földre!
Végtére vigye fel lelketeket a mennybe,
Hogy részetek legyen az örök életbe!

Jó **lőjánytársnőjím**, kik eddig voltatok,
Könnyező szemekkel most körülöttem álltok.
Szép koszorútokból, ime, most elválok,
Istentől nektek is minden jót kívánok.
Adjon az Úristen nektek is oly szívet,
Hogy megértse mindig hű szerelmeitek!

Kedves alsó, felső, jószívű **szomszédim**,
Kik jelen vagytok, rokonaim, barátim,
Az Isten áldjon meg benneteket fejenkint,
Hogy a földön ne érezzetek fájdalmat és kint!
Húzd rá!

Bodor A., 1996.

Menyasszonyi induló

62.

$\text{♩} = 80$

1) _____
1. Zö - rög a ko - csi,

2) _____
Pat - tog a Jan - csi,

4) _____
3) _____
Ta - lán ér - tem gyün-nek?

5) _____
Jaj, é - dös - a - nyám,

6) _____ 7) _____
Sze - rel - mes daj - kám,

9) _____
8) _____
De ha - ma' el - visz-nek!

1) 62. b sz.   2) a 62. a, 62. c sz.   2) b 62. a sz.   2) c 62. b sz.   3) 62. a sz.   4) 62. c sz.

5) a 62. a sz.   5) b 62. a, 62 b sz.   5) c 62. a sz.   5) d 62. c sz.   6) a 62. a, 62. c sz.   6) b 62. a sz.   6) c 62. b sz.

7) 62. c sz.   8) 62. a sz.   9) 62. c sz.

2. Kocsira jágyam,
Kocsira ládám,
Magam is fölülök.
Jaj, édesanyám,
Szerelmes dajkám,
De hama' jelvisznek!

Bajsa, Zsitnai Mihályné (82).

Borús S., 1960.

Kodály a dallamot keleti örökségünk és a középkori, európai versforma ötvözeteként példázza: öt-fokú dallam, kvintváltó szerkezet a középkori *tripertitus caudatus*-ra emlékeztető versformában. „Már a hymnusköltészet hozhatott hozzánk efféle formákat, mielőtt a francia eredetű *Simeon-éneke* s a hatsoros Balassa-strófa, mely a nép ajkára is eljutott, közkinccsé tette” (K-V 21. lap).

Az egész magyar nyelvterületen elterjedt, igen népszerű lakodalmas és táncdallamunk. Már 1852-től kezdve megjelenik a „csárdás” és más jellegű följegyzésekben. Szomszéd népi párhuzamai is ismertek, legtöbb a szlovák, de van lengyel és horvát is.

A menyasszonyi induló szövegén kívül vannak lakodalmi mulatásra utaló, sőt, egyéb, nem lakodalmi vonatkozású szövegei is (62. d, 63. a sz.).

E helyett a régi menyasszonyi induló helyett éneklük ma már szinte általánosan az *Este viszik a menyasszonyt ágyát* kezdetű múdalt, Hoppe Rezső–Móra István szerzeményét.

Variáns: 63.

Dallamtípus: MNT VIII: 54. típus.

Hangzó: 5.

1. Zörög a kocsi,
 Pattogtat Jancsi,
Pattog a Jancsi,
 Talán értem jönnek?
 Ej, édesanyám,
Jaj, édesanyám,
 Szerelmes dajkám,
 De hamar elvisznek!

2. Kocsira ágyam,
 Kocsira ládám,
Kocsira párnám,
 Magam is fölülök.
 Jójcakát, anyám,
Jaj, édesanyám,
Édés jó anyám,
 Szerelmes dajkám,
 Én most már elmegyek!
De hamar elvisznek!
De hamar elmegyék!

Gombos, Nemes Gáspárné Vince Katalin (61).
Bácskossuthfalva (Ómoravica), Turuc Péter (77).
Szilágyi, Buják Jánosné Béneyei Ágnes (66).

Kiss L., 1941.
 Volly I., 1961.
 Kiss L., 1969.

62. b

Kocsira ládám,
Benne a ruhám,
Kocsira szűröm,
Magam is fölülök.
Én édesanyám,
Szerelmes dajkám,
De magamra hagytál!

(Mikó megfelelt a kérdésekre, akkó nyitottak ajtót csak, akkó vót szabad neki megcsókúnyi a menyasszonyt, oszt indútak minnyájan az esküvőre. Akkó a zenészek is elkezdtek muzsikáni, ami akkó vót szokásba, hogy: *Kocsira ládám...*)

Doroszló, Mezeiné Horvát Verona (61), Szalainé Zámbó Verona (73).

Kovács E., 1977, 1980.

Dallam nélkül közölve. A dalt az énekes elmondása szerint esküvőre indulás előtt énekelték az 1930-as években. A második szövegsor eltérésében szereplő „szűröm” jelentése itt nem világos.

1. Zörög a kocsi,
 Pattog a Jancsi,
 Talán értem gyűnnek?
De hamar elvisznek!
 Jaj, édesanyám,
 Szerelmes dajkám,
 De hama jelvisznek!
Talán értem gyűnnek?

2. Kocsira ágyam,
 Kocsira ládám,
 Magam is fölülök.
 Jaj, édesanyám,
 Szerelmes dajkám,
 De hama jelvisznek!

(Menyasszony-búcsúztató után. Táncóttak rá. Csárdást, tamburabandáva'. 20 évvel ezelőtt.)

Űrög, Szűcs Ferenc (66).

Satrinca, Birinyi Andrásné Német Anna (68).

Dobradó, Terebesi Józsefné Oszvald Julianna (82).

Király E., 1964.

Burány B., 1978.

Burány B., 1978.

62. d

Huncut a gazda,
Nem néz a napra,
Csak a szépasszonyra.
Huncut a rózsám,
Nem mēgy a bálba, csak
Ēgyedül magába.

Hertelendyfalva, Illés Ambrusné Buta Mária (50).

Kiss L., 1941.

MNT III/A: 375. o. – leírás a szövegekről.

Dallamtípus: MNT VIII: 54. típus.

♩ = 96

1. Zë - rëg á ko - csi,

Pát - tog á Ján - csi,

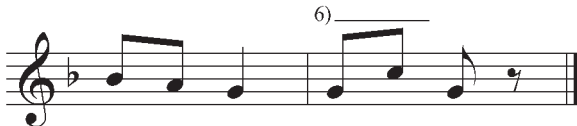
Tá - lán ér - tem jën - nek?

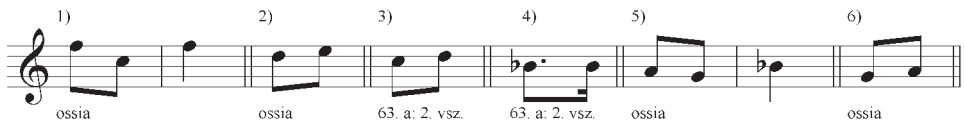
Jáj, é - dës - á - nyām,

Sze - rel - mes dáj - kām,

De há - már el - visz - nek!

ossia

ossia

63. a. 2. vsz.

63. a. 2. vsz.

ossia

ossia

2. Kocsirá āgyām,
Kocsirá pānām,
Māgām is fēlülök.
Jáj, édesānyām,
Szerelmes dājkām,
De hāmār elvisznek!

2. a Kocsirá āgyām,
Kocsirá lādām,
Māgām is fēlilök.
Sej, ānyām, ānyām,
Szerelmes dājkām,
Tālān el is visznek?

(Mikor a pãrnãt viszik a nyoszolólólányok.)

<i>Bãcskertes</i> , Janovics Klãra, „Pinga” (74).			Király E., 1964.	
<i>Bãcskertes</i> , Nagyfëjü Istvãnné Balog Erzsébet (61).			Silling I.,	
1	9	8	2	.
<i>Bãcskertes</i> , Guzsvány Mihãlyné Jãnosi Verona (62), Buják Anna.			Silling I.,	
1	9	9	7	.
<i>Bãcskertes</i> , Guzsvány Mihãlyné Jãnosi Verona (65).			Bodor A.–Németh I.–Silling I., 2000.	

63. a

1. Érik a szőlő,
Hajlik a vessző,
Bodor a levele.
Le kéne szedni,
Hordóba tölteni,
Hagy forrjon a leve!

2. Huncut a gazda,
Nem néz a napra,
Csak a szépasszonyra.
Huncutabb a vendég,
Mér' nem iszik mindég,
Derűre, borúra?

Torontáltorda, Kelemen Rozál (65).

Paksa K., 1968.

Talán ivónóta. III/A: 375. o. – leírás a szövegekről.
Közölve: MNT VIII: 893.

Menyasszonykísérés

64.

♩ = 116

1. É - dős - a - nyám ró - zsa - fá - ja,

Én vol - tam a leg - szébb á - ga,

Ra - gyo - gós csil - la - gom,

De egy hun - cut lő - sza - kaj - tott,

Kar - ja - ji közt el - hős - vasz - tott,

Ra - gyo - gós csil - la - gom.

ossia

ossia

ossia

ossia

2. Édesanyám mondta nekem,
 Minek a szerető nekem?
 Ragyogós csillagom.
 De én arra nem hallgattam,
 Titkos szeretőt tartottam,
 Ragyogós csillagom.
3. Titkon szeress, nē tudja más!
 Tőled várok vigasztalást,
 Ragyogós csillagom.
 Nem szerettem soha sēnkit,
 Csak a magam szeretőjit,
 Ragyogós csillagom.
4. Mondtam, anyám, házasiijj még,
 De azt mondtad, hogy ráérék,
 De azt mondtad, ráérék még.
 Ragyogós csillagom.
 Elvitték a szeretőmet,
 Verje még az Isten űket!
 Ragyogós csillagom.
5. Elmēhetsz már házam előtt,
 Nem vigyázlak, mint azelőtt!
 Ragyogós csillagom.
 De azelőtt vigyáztalak,
 Szívem újult, ha láttalak,
 Ragyogós csillagom.

Gombos, Nemes Gáspár (64) és Nemes Gáspárné Vince Katalin (60).

Kiss L., 1940.

A menyasszony-búcsúztató után énekelték a *Zörög a kocsi* kezdetű dalt, majd ez a dal következett. Viszonylag nagy területen elterjedt, de kevés változattal képviselt típus. Legtöbbet a Duna menti Dávodon gyűjtöttek belőle. Voltaképpen egyik népszerű ugrós táncunk (MNT VIII: 55. típus, a kötetben 175. sz.) negyedessé szélesített változata, egy fokkal lejjebb esúszott főzárlattal.

Hajdani népszerűségére utal az 5 db 19. századi feljegyzés. A szlovákok is ismerik.

Közölve: MNT III/A: 389.

Variáns: 175, rokon típus.

Dallamtípus: MNT VIII: 56. típus.

♩ = 126

1. Le - pë-döcs - ke, pár - nocs - ka,
Ki - csi bor - zos lá - nyocs - ka!

1) ——— 2) ——— 3) ———
Le - pë-döcs - ke, pár - nocs - ka,

4) ——— 5) ———
Ki - csi bor - zos* lá - nyocs - ka!

1) 2) a) 2) b) 3) 4) a) 4) b) 5)
ossia ossia ossia ossia ossia ossia ossia

2. Lepődöcske, párnocska,
Kicsi borzos lányocska!
Én még urat ma kapok,
Csak lepődöt nem szabok!

Hertelendyalva, Kovács Júlia (74, 80).

Király E., 1960, Kiss L. 1966.

Hertelendyalva, Kerekes Andrásné Kuruc Veronika (52, 79).

Kiss L., 1941, 1968.

Akkor éneklük, mikor a menyasszony holmiját leveszik a kocsiról a vőlegényes háznál. Lakodalmass menyasszonykísérő, párnás tánc. Párosító szövegei is léteznek. Jellegetes *drm* kezdő motívuma szerint az ún. *pszalmodizáló* stílusba tartozik. Az elnevezés a zsidó-keresztény zsolttározásra (pszalmodia) utal. Ez a réteg éppúgy megtalálható a zsidó-keresztény liturgiában, mint a magyaroknál és rokon népeknél. Ennek alapján állapítja meg Kodály, hogy a különböző népeknél és különböző kö-

* piros

zegekben előforduló hasonló dallamokban „valami általánosabb, nemzetek feletti, ősi” formula él. (K-V 36. lap, l. még Népzene-történet 92–103 is.) Típusunkról bővebben l. Típuskatalógus I A 24. A régi hagyományt képviselő dallam a régies előadásmódra is példa: a bukovinaiak egyik sajátos előadási gyakorlata, a „frigesítés” is megfigyelhető benne. Ez a jelenség abban áll, hogy a záróhang előtti szekundot fél hanggal alacsonyabban intonálják, így kis, azaz „fríg szekundot” hoznak létre. (Mindkét változatra, a 65. és 66. számúra érvényes jelenség.)

Variáns: 66.

Közölve: MNT III/A: 394.

Dallamtípus: Típuskatalógus I A 24.

♩ = 116

1. Ü - res lá - da az aj - tó - ba,
A mēny - asz - szony a ka - pu - ba.
Vi - szik a lá - dát ü - res - sen,
s A ha - za - it nagy bü - dős - sen.
1) 2) 3)
ossia ossia ossia

2. Ma mēnyasszony, holnap asszony,
Holnapután komámasszony.
Ma mēnyasszony, holnap asszony,
Holnapután komámasszony.

3. Lepédőcske, kis párnocska,
Kicsi borzos léányocska.
Lepédőt és egyet adtak,
Azt és lenfirkóbból fontak.

4. Édēs kezem, métt nem fontál?
Édēs szemēm, métt aludtál?
Met, hogyha te fontál vóna,
Több lepédőt kaptál vóna!

Hertelendyfalva, Kórógyi Mártonné Varga Mária (68).
Hertelendyfalva, Illés Ambrusné Buta Mária (50).

Kiss L., 1941.
Kiss L., 1941.

Menyasszonyecsúfoló. (A 4. vsz.-t lásd a 15. számú párosítónál is.)
Az előző dallam 8 szótagos változata. Lásd ott.
Közölve MNT III/A: 395–396.
Variáns: 65.
Dallamtípus: Típuskatalógus I A 24.

♩ = 120

1. Á - nyām, á - nyām, é - dēs, ked - ves á - nyām,

Ké - szít - se jel áz es - ki - vé - ru - hām!

Mert én el - tā - vo - zok á hā - zā - tól,

El - vā - lok á lē - jān - páj - tā - sim - tól!

1. a, 2-3. vsz.

1. a Anyām, anyām, édes, kedves anyām,
Szédje éssze jáz eskivérühām!
Mert én eltāvozok á házātól,
Elbúcsúzok á lējānpajtāsimtól!

2. Mēghāgyom á lējānpajtāsimnāk:
Á pāntlikāt lē nē tēgyék sohá!
Mert én gyēnge korombā letēttem,
Gyēngykoszorút (a) fejemre kētēttem!

3. Fejemre kētik á gyēngykoszorút,
Á vélegény á vállámrá borult.
Áz én bābām á vállámrá borút.
Levelei kētényēmet érte,
Kēnyyejivél kētényēm ēntēzte,
Kēnyyeivél á kētēm ēntēzte,
Sej, hāj, á szivem májđ mēghāsád érte!
Fāj á szivem (ā) régi szerētēmre.

Bácskertes, Péter Pálné Szurap Ilona (50),
Makk Mihályné Szurap Erzsébet (60).

Kiss L., 1943, Bodor A.–Tripolsky G., 1972.

Akkor énekelik, mikor a menyasszonyt viszik a háztól.

Katonadalként ismert nóta. Idegenszerű dallamában a szélső és középső sorok tercviszonya magyar-talan.

Dallamtípus: Járdányi-függelék: *A gőzösnek kattog a kereke.*

♩ = 96

1. Ne félj, kis - lány, nem lesz min - dig i - bo - lya!

Mē - nyecs - ké - nek is kell len - ni va - la - ha!

Mē - nyecs - ké - vel szé - pen be - szél - get az u - ra,

Be - szél - ge - tés köz - be né - ha meg is csó - kol - ja.

1. a Ne sírj, kislány, nem lesz mindig ibolya!

Nē sírj, kislány, nem lēsz mindig vijola!

Mēnyecskének is köll lenni valaha!

Mēnyecskének szépen beszélget az ura,

Beszélgetés közben néha. még is csókolja!

1. b Barna kislány, nem lehetsz te ibolya,

Mēnyecskének is kő lenni valaha!

Mēnyecskének szépen beszélget az ura,

Beszélgetés közben néha még is csókolja.

*Horgos, Sulyok János (31).**Felsőhegy, Farkas Baráti Jánosné Nagy Mária (42).**Zenta.**Horgos, Krekuska György (46).**Zenta, Csomor Istvánné Sziveri Etel (66).**Mohol, Zélicity Sándor (73).**Martonos, asszonyok.*

Kiss L., 1942.

Burány B., 1952.

Király E., 1960.

Kiss L., 1969.

Bodor G., 1971.

Burány B., 1979.

Bodor A., 1996.

Népszerű katonadal, egyetlen lakodalmos versszakkal. Az új stílusú dalok jellegzetességeit viseli magán, de formája még nem visszatérő szerkezet. Hangsora mixolid. Műdalos alaptípusának a mi változataink hagyományosabb alakjait képviselik.

Dallamtípus: Járdányi-függelék . . . *nem sok időt töltöttem.*

Kurjantások

68. a

– Két kis galamb összeveri a szárnyát,
Gulyás Jóska most vezeti a párját!

Magyarszentmihály

– Két kiscalamb összecsapta a szárnyát,
De sok néző e'tátotta a száját!

Völgyes

– Fejünk fölött száll a fecske,
Menyasszonyunk nincs kifestve!
Én festem ki az arcát,
Megcsókolom a száját!

Csantavér

– Kimény fölött száll a fecske,
Ményasszonyunk nincs kifesttel!

Maradék

– Juhászékná vótunk lányé,
Kaptunk is egy kive szaré!

Völgyes

– Kisutcába mentünk lányé,
Kaptunk is egy kéve szaré!

Csantavér

– Ményasszonyunk aranyalma,
Főtésszük a sifonérra,
Hogy a cica lē nē verje,
Vőlegényünk játsszon vele!

Völgyes

– Ményasszonyunk lába köze olyan,
Mint a hajma tüve.

Magyarkanizsa

– A vőlegény olyan buta,
Assē tudja, mi a pipa!

Tóthfalu

– Üvegajtó, rézkilincs,
Vőlegénnek pöcse nincs!

Doroszló

– Sárga ajtó, rézkilincs,
Vőlegénynek farka nincs!
Csantavér

– Három tepsi túrós lepény,
Pállott szájú bótoslegény!
Doroszló

– Három tepsi túrós lepény,
Málészájú vőfélylegény!
Csantavér

– A bögősünk olyan legény:
A vonyója mindig kemény!
Horgos

– Egy szem búza, egy szem árpa,
Majcsak hazaérünk máma!
Csantavér

A különböző vidékeinken gyűjtött lakodalmas kurjantások meglepő hasonlóságot mutatnak, a gyűjtés helyét feltüntető helységnév nem jelenti azt, hogy csak ott ismertek.

A menyasszony érkezése a vőlegényes házhoz, az új pár befogadása

69.

♩ = 104

1) $\overbrace{\quad\quad\quad}^3$

1. Gyű - jön ki jaz ö - röm - a - nya, néz - ze, mit hoz - tunk!

2) $\overbrace{\quad\quad\quad}^3$

E - zér' a kis bar - na lá - nyér fá - ra - doz - tunk!

4) $\overbrace{\quad\quad\quad}^3$ $\overbrace{\quad\quad\quad}^3$

Ha nem tet - szik, visz - sza - vi - gyük é - dős - any - já - nak,

7) $\overbrace{\quad\quad\quad}^6$

5) $\overbrace{\quad\quad\quad}^5$

A - ki ü - tet föl - ne - vel - te meny - asz - szon - lán - nak!

1) 2) 3) 4) 5) 6) 7)

2. vsz. 1. a, 1. b vsz. 2. vsz. ossia ossia 2. vsz. 1. a, 1. b vsz.

1. a Gyere ki, te vén boszorka, nézd mög, mit hoztunk!
Szőkét-ë, vagy barnát-ë, vagy mé fáradtunk?
Ha nem tetszik, visszavigyük édesanyjának,
Aki ütet fölnevelte menyasszonlánknak!

1. b Gyere ki, te örömanya, nézd még, mit hoztunk!
Ezért a szép barna lányétt fáradoztunk.
Ha nem tetszik, visszavigyük édesanyjának,
Édesanyja félnevelte gyöngyvirágnak.

2. Mos' gondód mög, rózsám, elejét, utóját,
Mer' en nem szita - rësta, hogy mögfordíjják!
Mer' en nem szita - rësta, hogy mögfordíjják,
Nem is köcsönkinyér e', hogy vissza/jannák!

Hertelenyfalva, csoport.
Hódegyháza, Urbán Péterné Sípos Márcell (83).

Király E., 1960.
Burány B., 1973.

Pálóczi Horváth Ádám szerzeménye *Mars, siess hazádba vissza kis seregem* kezdettel (PHÁ: 37. sz.). A dallam már Pálóczi előtt is ismert volt, ő valószínűleg csak újraköltötte (Tari: 157. lap). Erre énekelték később az aradi vértanúk énekét is. Népi változatai sokféle szöveggel keringenek, többek között A *Gyáva szerető* balladájával is. Lakodalmi *mars*ként Kalocsán máig él (Vargyas, 1981: 328. lap). Észak-Dunántúlon, a Csallóközben és Mátyusföldön a menyasszonytánc dallama (MNT III/A: 745–767. sz.). Ezt a dallamot használta fel Liszt VI. magyar rapszódiajában 4. témaként, így ismét a műzene világába került (Tari: 142. és 157. lap).

A soronként szekvenciásan építkező dallam viszonylag jellegtelen motívumokból áll. Inkább kétrézszerűsége rendeződött, mint strofikussá, a hangszeres formát őrzi szöveges alakjaiban is.

Második versszakát l. 22., 22j, 105.

Variáns: 70.

Dallamtípus: Típuskatalógus IV b 106.

♩ = 112

Gye - re ki, te vén bo - szor - kány, nézd mög, mit hoz - tunk!

Szó - két - e, vagy bar - nát - e, vagy mért fá - ra - doz - tunk?

Ha nem tet - szik, visz - sza - vi - gyük é - dös - any - já - nak,

Ki őt, föl - ne - vel - te a kend fi - á - nak!

1. a vsz.
ossia

1. a vsz.

ossia

1. a vsz.

1. a vsz.

1. a vsz.
II. a

ossia

1. a vsz.
II. a

1. a Gyere ki, te vén boszorkány, nézd mög, mit hoztunk!
 Szőkét-e, vagy barnát-e, miért fáradtunk?
Szőkét-e, barnát-e, mije fáradtunk?
Szőkét-e, barnát-e, vagy mé' fáradtunk?
 Esküdtünk, fáradoztunk, de nem nagyon jól.
 Maj' möglátod, vén boszorkány, hogy tē dolgozó!
 *Ha nem tetszik, visszavigyük édosanyjának,
 Aki őt fölnevelte gyöngyvirágszálnak!
Aki őt fölnevelte a kend fiának!

* A III-IV. dallamsorra

Magyarszentmihály, csoport.
Magyarmajdány/Csóka, Jasura Józsefné Gyémánt Rozália (70).
Törökkanizsa, Sós Mihályné Törköly Erzsébet (59).
Torontáloroszi, zenészek.

Király E., 1966.
Kónya S., 1976.
Burány B.–Gubás J., 1977.
Bodor A.–Németh I., 2000.

Meghalt a cselszövő szövegkezdettel Erkel Ferenc *Hunyadi László* című daljátékából népszerűvé vált induló. A dallam már az opera bemutatóját (1844) követően szárnyra kapott, 1948-ban pedig forradalmi tömegdal lett. (Tari: 141. lap). Németből fordított szövegét *Árnyas erdőben szeretnék élni nyáron át* kezdettel felülről terjesztették, és inkább a középéretegek éltek vele. A dallam a Pálóczi-féle induló (l. 69. sz.) közeli rokona, amit Erkel újrafogalmazott, és ebben az új formában folklorizálódott ismét. A népi változatok az eredeti induló nagy hangközugrásait, kromatikus meneteit és hangismételeit kikerülve lecsiszoltabb formát hoztak létre. Katonadalok, summásdalok és lakodalmas dalok hordozója. Ez utóbbi funkció azonos közölt változatunkkal (MNT III/A: 410., 411., 412.).

Variáns: 69.

Dallamtípus: Tipuskatalógus IV b 98.

Kurjantások

– Örömanya, gyűjts világot!
Itt hozzuk a gyöngyvirágot!
Icca, te!

Magyarszentmihály

– Örömanya, nyújtsd ki karod,
Itt hozzuk a nyakcsavarod!
Ijjuju!

Törökkanizsa

– Édesanyám, gyűjts világot,
Meghoztuk a gyöngyvirágot!
Ijjujuju, ju, ju, ju!

Horgos

$\text{♩} = 96$

1.)
1. É - dős - a - nyám, ad - jon Is - ten jó es - tét!

2.)
Még - hoz - tam a szép kis bar - na mē-nyecs - két!

3.)
De nem a - zé', hogy én ő - tet sze - ret - tem!

2.)
É - dős - a - nyám köny - nyebb - sí - git ke - res - tem.

1) 2) 3) 2)
ossia ossia ossia

2. Fekete fölhőből esik az eső,
Nem vagy, babám, igazszívű szerető!
Mer', ha igaz szívből szerettedél vóna,
Nem volt sötét, fölkereshettedél vóna!

3. Tizenkettő, tizénhárom, tizénnég,
– Mondd még, kisjány, énnékem, hogy hová
mész?
– *Mondd még nekem, kisangyalom, hová még?*
– Elmegyék egy új szeretőt keresni,
Mert a régít meguntam már szeretni!

4. Tizenkettő, tizénhárom, tizénnég,
– Mondd még, kisjány, énnékem, hogy hová
mész?
– Elmegyék a régi szeretőm után,
Mégkérdzém, szeret-é még igazán?

5. Most kezdtem egy fehér kendőt slingolni,
Most kezdtem egy barna legént szeretni.
Merd, a barna tud igazán szeretni,
De a szőke szébben még tud ölelni.

6. Nincs édesebb a homoki szőlőnél!
Nincs igazabb az első szeretőnél!
Mer' az első tud igazán szeretni,
De ja másik szébben még tud ölelni.

Bajsa, Kali Margit (61).

Bajsa, Kollár István (70).

Dobradó, Terebesi Józsefné Oszvald Julianna (82).

Bégel A., 1959.

Borús S., 1959.

Burány B., 1978.

Az 1. vsz. Zimay László 1876-ban megjelent versének elterjedt népi változata (MNT III/A: 122., 123., 413j; l. a versszakok kezdő sorának betűrendes mutatóját is).

A dallam formaképlete (ABCB) ritka, de nem egyedülálló. Talán alakulóban lévő szerkezet. A dobradói változatot tétova sorviszonyok jellemzik, de a sorokon belül érthető, stílusos dallamfordulatok. A további versszakok szerelmi dalok. A dallameltérések a bajsai változatokra vonatkoznak. Variáns: 142., távolabbról.

♩ = 104

1. É - des - a - nyám, ad - jon Is - ten jó es - tét!

Ha - za - hoz - tam ezt a bar - na me - nyecs - két!

De nem a - zért hoz - tam, hogy őt sze - res - sem,

csak É - des - a - nyám köny - nyebb - sé - git ke - res - tem!

ossia

ossia

ossia

ossia

2. Lehullott az őszirózsa levele,
Most viszik a babám az esküvőre.
Én is elmegyek a lakodalmába,
Megcsókolom szép menyasszony korába!

3. Tizenkettő, tizenhárom, tizennégy,
Mondd meg nékem, barna kislány, hová mégy?
Elmegyek egy új szeretőt keresni,
Mer a régit meguntam már szeretni!

Pacsér, Király Józsefné (64).

Ludas/Hajdújárás, Szücs László (75).

Király E., 1957.

Bodor A.–Szöllősyné, 1997.

Egyenletesen elterjedt régi táncdallam. Népszerűségét öt 19. századi feljegyzés tanúsítja. Szlovák és horvát párhuzamairól is tudunk. Nálunk is ismert különféle szövegekkel (VMND I: 19., 55., 170., 171., 184., 200., VMND II: 150.). Ez a változat a típus többi tagjától első sorának zárlatában tér el. Nagy terjedelme a hangsor 11 lépcsőfokát járja be.

Szövegéről lásd a 71. sz. alatt mondottakat.

Variáns: 106., 209.

Dallamtípus: MNT VIII: 49. típus, rokon.

Vőfély:

Kedves násznagy uram, mivel most már
Hazaérkeztünk, kérnénk egy jó nótát!
(A tamburazenekar rázendít a fenti dallamra.)

Vőfély:

Szeréncsés jó estét násznagyuraméknak!
Végére jutottunk a hosszú utunknak.
Alázattal kérjük a jelenvalókat,
Hogyha meghallgatnák a mi szavainkat!
A mi seregünkbe sok odakint vagyon,
A hosszú út alatt elfáradott nagyon!
Légyének szívesek őket befogadni!
Mi sē fogunk értük adósak maradni!
Nagy fáradozásunk nem esett hiába,
Mert egy drága kincsēt hoztunk e hajlékba.
Szép tiszta menyasszony velünk megérkezett.
Tessék, násznagy uram, fogjon vele kezét!

Csantavér, vőfély és tamburazenekar.

Király E., 1960.

♩ = 108

1. É - des - a - nyám, ad - jon Is - ten jó es - tét!

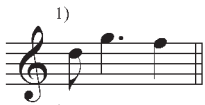
Ha - za - hoz - tam ezt a bar - na me - nyecs - két!

De nem a - zér hoz - tam én, hogy, csu - haj, sze - res - sem!

É - des - a - nyám köny - nyebb - sé - git ke - res - tem.

1. a vsz.

1. a Adjon Isten, édesanyám, jó estét!
 Elhoztuk a barna piros menyecskét!
 De nem azért, hogy mű ötet szeressük,
 Hanem csak a gazdagságát kerestük!

2. Megy a kocsí, porzik az út utána,
 Barna kislány ül a kocsí farába.
 Kék a szeme, szemöldöke, jaj, de fekete!
 Édesanyja de kedvemre nevelte!

Horgos, csoport zenekarral.

Hertelendyfalva, Kerekes Andrásné Kuruc Veronika (52),
 Kórógyi Mártonné Varga Mária (68).

Király E., 1962, Bodor A.–Burány B., 1972.

Kiss L., 1941.

Szövegéről lásd a 71. sz. alatt.

A dallamot más szövegekkel I. VMND II: 190. sz. Hertelendyfalvi változatát műdallamon gyűjtötték.
 Dallamtípus: Járdányi II. 105. (általános).

♩ = 100

1. É - dős - a - nyám, ad - jon Is - ten, jó es - tét!

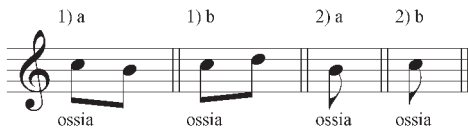
Ha - za - hoz - tam ezt a bar - na më - nyecs - két.

De nem a - zért vët - tem el, hogy sze - ret - tem,

É - dős - a - nyám köny - nyebb - sí - git ke - res - tem!

ossia

ossia

ossia

ossia

2. Ezt a kislánt akkor kezdtem szeretni,
Mikor a kapuba kezdtem ölelni.
Még szerettem gyönyörű szép szavájé',
Homlokába göndörödő hajájé'.

Felsőhegy, Kaszás Gizella (19).

Borány B., 1953.

Szövegéről lásd a 71. sz. alatt mondottakat.
Katonanótaként ismert. *Szó-végű* új stílusú dallam.
Dallamtípus: Járdányi II. 88. (alföldi, palóc), rokon.

74. a

Vőfély:

Csendesség, szép vendég! Tarts kormányt, muzsikus!
Adjon az Úristen szerencsés jó estét!
Tartsa békességben e háznak vendégét!
Násznagy uram, mink már ismét megérkeztünk,
Most már mondhatjuk, hogy sikerrel működtünk!
Mert, ime, menyasszonyunk köztünk megérkezett,
Tessék, násznagy uram, fogjon vele kezét,
s adjon neki hejjet!

Menyasszony (vagy a menyasszony helyett a vőfély):

– Jó estét kívánok a kedves szülőknek
És az ide egybegyűlt tisztas vendégeknek!
De mielőtt átlépek hajlékuk küszöbét,
Íme, így szólnék: Édesapám, édesanyám,
Zokogva hattam el szüleimnek házát,
Sírva hattam el az édesapámat,
Fájó szívvel az édesanyámat.
Mert ma örök hűséget esküdtem a kentek fiukkal.
Leszek én kenteknek szerető leányuk,
Öreg napjaikba gondos ápolójuk!
Fiútestvérek, szeressetek engem!
Mátú fogvást testvéretek lettem!

Vőfély:

Húzd rá!

Magyarszentmihály, vőfély.

Király E., 1966.

Vacsora

74. b

Tisztelt násznép! Tudom, hogy önöknél
Régen volt már az ebéd,
Nem tesz kárt a gyomrunknak egy program-beszéd!
Künn jártam a konyhán, ahol a jó étkek főnek,
Szakácsaink már négy nap óta sütkéreznek!
Mindént kihordtak az éléskamrából,
Cukrot, timsót, kámfort, a Bilicki bótjából.
De, hogy mit is főznek, fogalmuk nincs róla!
Kocsonnyának készül tízénkilenc gólya!
Hizlalt verebeket forgatnak a nyárson,
Medvetalpakat sütnek éberfa (sic!) parázson.
A nyulaknak a farkából főzik a paprikást,
A hajas krumplihoz is fogadtak egy halászt.
A puliszkát meg oláj papok gyártják,
Kásába a húst gőzhajón szállíjják.
Francia szakácsok főzik a gölödint,
Jó spénótcuszpajsszal mēgrakva három szint.
Forró zsírba sűtik korpából a fánkot,
Káposztába rakják a szalonnás zsákot.
Süteményünk is lesz túrúva', lēkvárra',
Jól megcukrozva, – százötven hambárral!
Ital is lesz mindenféle fajta:
Üveggel, hordóval tele van a pajta!
A bort számárháton a tengerből hordatom,
A söröskutakat meg éppen most fűratom!
Eceteshordóim csapra vannak ütve,
Három napja bē van a kakastej hűltve!
Raktáron tartom a hashajtó-vizet,
Pálinkának főzik kazánba a jeget.
Tehát, most ismét elmegyek,
A konyhán szétnézek, hogyan készülnek az étkek.
Sorra kóstolgotom egy öles kanállal,
Ellátom őket jól sóval, paprikával. Húzd rá!

(A mostani vőfények annyiban különböznek, hogy nem igénylik ezeket a verseket. A vendégek sē. Másként van most. Nagy ritka, mikō – esetleg a *leginbēavatást* . . . – de ezeket a programokat má nem ismerik. Ezek a versek is . . . vannak többféle . . . hogy nem egy költő csináta. Úgy híják, hogy pēriód vagy program.)

Csendőesség, szép vendég! Tarts kormányt, muzsikus!
 Ezzel dicsértessék az Úr Jézus Krisztus! Éljen! (Tus)
 Ismernek engemet, urak és hadnagyok?
 Mert én Attilának híres fia vagyok!
 Mostanába jöttem híres Perzsiából
 Önökhöz követnek, jöttem én Szittyából. Húzd rá! (Tus)
 Utánam érkeznek terhelt tevéim,
 S ezt fogják követni pompás étkeim!
 Az első tál étel lesz bagolynyerítés,
 És ezt fogja követni a keméncenyögés.
 Csirkeordítás, varjúköhögés,
 És végre megérik az üres kocsizörgés!
 Odakünn egy vaddisznó vagyon megláncolva,
 Hét beteges bolha van nyársra húzva.
 Sült pecsénye hejjétt egy nagy fejsze foka,
 És egy hetvenhét esztendő keréknak az agya.
 Hát az a sok sütemény, torta, ami el van készítve?
 Annyi a kamrába, hogy alig férünk tőlle!
 Édesség is van tíz vékás ládával,
 Tengerannyi mézes mazsolával! Húzd rá! (Tus)

Vérsec, Lantos Lajos (56).

Bodor A., 2001.

Ugyanennek a rigmusnak a változatát a kiskunhalasi tanyavilágban énekelve adták elő (MNT III/A: 414. sz.). Lehetséges, hogy a régi vőfélyverseket parlando-dallamokon énekelték. A menyasszonybúcsúztató vőfélyvers énekelt előadására több adat is létezik (61. sz., lásd az ott mondottakat).

Tisztelt násznagy uram! Ismét megjelentem.
 Mosmár van hadseregem! – Ezennel jelentem!
 Mosmár kiállhatok a csatamezőre,
 Törökkel, tatárral, véres mēnyegzőre!
 Amíg azt a tábort összeverbuváltam,
 Szép magyar hazánkat egészen bējártam!
 Voltam túl a Dunán, bērces Erdélybe,
 Szép magyar Alföldön, Kárpátok tövébe.
 Zászló alatt van az egész ország népe,
 A magyar ifjúságunk, a nemzetünk éke.
 Székely testvérēk, hunok és jászok
 Maj' mēglát/játok, hogy futnak tőlünk a kozákok!
 Hát, mer' a magyarnak sēhol sincsen párja,
 A magyar katona az Isten katonája.
 Muszkát vagy németet ágyúval, puskával
 Tönkrever a magyar ēgy szál pipaszárra'!
 E hős hadseregnek a vezére én vagyok,
 Lénungot, menázsit a számukra én adok.
 Aki hū katonám lesz, annak a bőrért arannyal kitömetem,
 A gyávákat pedig mind főbe lövetem!
 Mindegyik katonám magyar vérből való,
 Hiszem, hogy egy sem lesz közöttük áruló.
 A harcban edzett hősök, akárcsak jómagam,
 Vizsgálja meg őket, tisztelt násznagy uram!
 Ez a két dalia itt Attilának vére,
 Az egyik kissé sántít a tyúkszemére.
 De már ez a másik talpig derék legény!
 Kedvenc eledele a jó túrús lepény.
 Ez a vitéz itten Árpád unokája.
 Ha szól a muzsika, rezeg a bokája.
 Szereti a kártyát, a borosüveget.
 Ez hordja fel az asztra a kenyeret.
 Ez a vitéz itten Botond nemzetsége,
 Sovány ēgy kissé, de van jó egészsége!
 Tréfálkozni vele nem is igen merek,
 Jószívú a lelkem, de mindjárt pityereg.
 Ez meg bátor gyerek, mēg is látszik rajta:
 Akkora a feje, mind ēgy üres pajta!
 Bajússza nincs még, de lesz neki, mondhatom,
 Ha lekvárra' kenyi a portáját vastagon.
 Ennek meg az ősse Kinizsi lehetett,
 Mert mióta él, még egyszer sem nevetett.
 Olyan savanyúan áll mindig az orcája,

Mintha muszka császár volna a gazdája.
Ezt már nem tudom én se, kinek maradványa?
Bajos felismerni, hogy holló-é, vagy kánya?
Csak annyit látok, hogy kétöles a szája.
Bánom, hogy két zubbont nem húztam rája!
Tessék ezt megnézni, milyen pofát vágott!
Pedig ő ette meg a konyhán a mákot!
Szépen vagyunk, öcsém! Oda a bécsület!
Itt ez a sok szép lán, szemedbe kinevet!
Hát te, részeg dísznő? Így rukkolsz ki nékem?
Pedig tőbened vót minden remínysigém!
Mikor mosdottál? Talán a múlt nyáron!
Állj egy kissé hátra, hogy sěnki sē nē lásson!
Téhát, most uraim, ismerik seregēm,
Amellyel törököt, franciát mēgverēm.
Ha ez a sereg fölkel – régēn mēg van írva –,
Hogy nem vígad a magyar soha többet sírva! Húzd rá!

(A vőfély dőga, hogy minden énnivalót békösözönt. A vendégéket még az ételt.)

Oromhegyes, Erdélyi Mihály (62).

Bodor A., 1996.

Ételköszöntők

74. e

Leves

Tisztelt násznagy uram, érdemes vendégek!
Most már jelenthetem: kész vannak az étkek!
Szívemből örülök, hogy idáig értem,
Asztalra adhatom, amit megígértem. *Éljen!*
Mondjon az Istennek ajkunk dicséretet,
Amiért bennünket szent kegyelmébe vett!
Emeljük fel hozzá buzgó szíveinket,
S kérjük, hogy áldja meg a mi étkeinket! *Éljen!*
Ezen első tálban jó húslevest hoztam,
Tudom, hogy érte nemhiába fáradtam!
Aki ebből eszik, az étvágya megjön.
Kinek nincs kanala, kérjen mástól kölcsön! *Éljen!*

Adorján, Körmöci Miklós (sz. 1897) vőfélykönyve.

Paprikás

A magyar pusztának nincs a földön párja!
Magyar konyhán készül az étek királa,
Mit el nem cserélnék soha semmi mással.
Mennyben a szentek sem élnek paprikással. *Éljen!*
A jó paprikás hús legjobb eledelem,
Ilyennel élt hajdan Árpád fejedelem!
Ezer esztendeje eszi a magyarság.
Termi a paprikát bőven Magyarország! *Éljen!*
Mivelhogy nincs több ilyen ízes éték,
Erre a magyarnak vizet inni véték!
Itt a jó paprikás, uraim, vegyétek!
Széles jó étvággyal, kívánom, egyétek! *Éljen!*

Adorján, Körmöci Miklós (sz. 1897) vőfélykönyve.

Sült hús

Itt hozok sülteket, számtalan sokfélét,
Azért köszöriülje ki-ki jól meg kését,
Hogy el ne csorbítsa a tányérja szélét!
Húzza meg kend, komám, rekedt hegedűjét! *Éljen!*
Nincs párja étkek közt a jó pecsenyének,
Mert ez vidámságot okoz az elmének!
Ősatyáink miért voltak olyan vének?
Azért, mert borral és pecsenyével éltek! *Éljen!*
Tessék hát, uraim, vegyék el kezemből!
Jó nagy darabokat metéljenek ebből!
De bort is igyék rá, aki eszik ebből,
Mert, ha bort nem iszik, nagy foga nő ettől! *Éljen!*

Adorján, Körmöci Miklós (sz. 1897) vőfélykönyve.

Sütemény

Itt van fáin lisztből jóféle sütemény!
 Nincs ebben sem ánizs, sem mustár, sem kömény!
 Cukorral vegyítve nem is igen kemény.
 Aki ilyennel él, nem bántja a köszvény! *Éljen!*
 Feltálatom tehát a sok béleseket,
 Mazsolaszőlővel telt sok édességet.
 Tudom, hogy szeretik az itteni szüzek,
 Annál is inkább az öregek és őszek!
 Oly édes ez kérem, valamint a vont méz!
 Mindjárt megkívánja az ember, ha reá néz!
 Bátran lehet enni, gyomornak nem nehéz!
 Fogjon hát minden darabot kilenc kéz! *Éljen!*

Adorján, Körmöci Miklós (sz. 1897) vőfélykönyve.

(Körmöci Miklós kézzel írott vőfélykönyvében van még köszöntő kapros túrós lepényre, tormás húsrá, marhahúsrá szósszal, becsináltra, töltött káposztára, kására, kocsonyára, paprikás halra, túrós csuszára, gyümölcsre és feketekávéra. Körmöci Miklós lánya, a kanizsai Losonc Istvánné Körmöci Borbála elmondása szerint apja keresett vőfély volt, nemcsak Adorjánon és környékén, hanem más-hová is hívták. Főleg Észak-Bánát falvaiban fordult meg.)

A lakodalom alkalmi dalai vacsora közben

Legényválogató dal

75.

$\text{♩} = 66$

1. Egy - szer két lá - nyok,

Vi - rá - got szed - ni

El - in - du - lá - nak,

Kez - dé - nek men - ni.

1) a	1) b	1) c	1) d	2) a	2) b	2) c
21. vsz.	12. 17. 19. 20. 23. vsz.	7. 10. 15. vsz.	16. vsz.	5. 15. 17. 19. 22. vsz.	19. 22. vsz.	14. 24. vsz.
3) a	3) b	3) c	3) d	4) a	4) b	4) c
14. 18. vsz.	11. 20. vsz.	7. 8. 15. vsz.	16. vsz.	3. 4. 7. 13. 14. 15. 16. 17. 20. 24. vsz.	9. 19. 23. vsz.	18. 21. vsz.

2. Egyik másiktól
Kezdé kérdezni:
– Volt-é már téged
Valaki kérni?

3. – Engemet már ma
Tízen kértetek.
Most, a tíz közül
Melyikhez menjek?

4. Adj jó tanácsot
Szegény fejemnek,
Hogy virág hejgett
Kórót ne szed/jek!

5. A legelsőnek
János a neve,
Annak szívében
Vagyon szerelme.

6. Inkább szeretném
Őtet kedvemre,
Ha lépett volna
Vénusz kertjébe.
7. Másik Sámuel,
Ezzel én szívem
Meg nem nyughatik
Véle én lelke.
8. Látom, előtte
Legkisebb vétke
El nem szenved
Ok nélkül nékem!
9. Harmadik Péter,
Az igen fősvény,
Annak a háza
Tudom, hogy fősvény.
10. Ha ahhoz megyek,
Perpatvar léssen!
Jaj lesz énnékem
Egész életem!
11. Már negyediknek
A neve István,
Abban karakán,
Hogy igen hitvány.
12. Ha lefekszik is
Az oldalára,
Nyugodalmát ő
Meg nem találja.
13. Az ötödiknek
A neve Zsigmond,
Ha megharagszik,
Ő kurvának mond.
14. Lészen kezében
Korbács és dorong,
Száll a fejemre
Keserves nagy gond!
15. Hatodik Ferenc,
Bátyja Jánosnak.
Ő nem szereti
Nyelét kapának.
16. Szeret kacsingatni
Szépasszonyoknak,
Felit sem alussza
Meg éjcekának.
17. Gábort szeretem,
Mert nem utolsó,
Láttam előtte
A boroskancsót!
18. A széplányokkal
Ő játszadozó,
Azokat mindég
Elöl kapdosó.
19. Györgyöt szeretem,
Mert jó játékos.
Annak ruhája,
Tudom, aranyos.
20. Paripája van,
Hatvantalléros,
A konyhája is
Mindenkor zsiros.
21. Kilencediknek
A neve András,
Ki hűségesen
Meveti, mint más.
22. Hogy megfoghassa
Édes mátkáját,
Régen óhajt/ja
Kedves galambját.
23. Tizedik Mihály,
Most is óhajtom!
Vélem tett jókért
Mindig siratom.

24. Mert ő volt nékem
Édes gyámolóm.
Őt és személyét
Magamnak tartom.

A szöveg legrégebbi ismert feljegyzése egy *Miscellanea* elnevezésű erdélyi kéziratos énekeskönyvben maradt fenn a 18. század közepéről.

Dallama az ún. „volta” dallam, nemzetközi reneszánsz tánc. Legrégebbi magyar előfordulása a Hofgreff-gyűjtemény (1552–1553). Ennek a 16. században járványszerűen elterjedt táncnak a maradványai sokfelé élnek még nálunk, és sokféle szerepkörben (K-V: 74–75. lap). Lakodalmasként is igen elterjedt (MNT III/A: 439–468). Ebben a vonatkozásban nálunk ez az egyetlen adat, de mint gyermekjáték vagy betlehemes pásztortánc előkerült már különböző helyekről. A 8 ütemes formáknak van dupla ekkora, 16 ütemes alakja is.

Nálunk ennek a dalnak sem lakodalmas, sem egyéb funkcióját nem ismerjük.

Dallamtípus: Járdányi I. 122. (északnyugati, palóc, dunántúli és alföldi, mezőségi, székely).

Hangzó: 17.

Dalok a házasságról

76.

Parlando ♩ = cca 92–96

1. Szé-gény le-gény vó - tam, so - kat gon - dol - kod - tam,

Hogy ké - ne én - ne - kém jó pár - ra ta - lál - ni?

Hogy - ha szé - gént vő - szék, még szé - gé - nyebb lő - szék,

Hogy - ha gaz - dát vő - szék, azt hány - ja szé - mēm - re:

2. Hogyha gazdát vészék, azt hányja szemémre:
Széjjés jószágjait nem velem szérzette.
Isteném, isteném, szerelmes Isteném!
Hogy kell világot búval eltölteném?

Hertelendyfalva, Eröss Istvánné Kovács Teréz (55).

Kiss L., 1967.

Az al-dunai székelyek egyik jellegzetes, legtöbbet használt dallama, számos változatban gyűjtötték (Al-Duna: 70–80). Főként keservesek kapcsolódnak hozzá, de balladás dalok, rabénekek is (VMND I: 122. sz., VMND II: 112., 113. sz.).

A dallam szép példája a keleti hagyomány és nyugati kultúra egygyólvadásának: egyrészt az *ugoreszkezők* csoportjába tartozik, másrészt Jacopone da Todi (1230–1306) *Cur mundus* néven emlegetett szerzeményével is rokon (SzDV: 15.). (A *Cur mundus* másik dallamát l. a 149. sz. *lósiratónál*.)

Dallamtípus: Járdányi I. 121. (székely).

76. a

1. Szegény legény voltam, sokat gondolkod-
tam
Magamon, sorsomon de elszomorodtam!
Me're fordítsam a sorsomat? Nem tudom.
Szomorú éjjelém, szomorú nappalom.
2. Hogyha szegényt vészék, még szegényebb
lészék!
Egy koldusból kettőt nyomorulttá tészék!
Ha gazdagot vészék, lesz súlyos bánatom:
3. Hogyha szépet vészék, tőlem elcsábítják.
Nem győzöm majd eztán állítani a strázsát!
Hogyha csúfot vészék, haj, de utálatos!
Így hát szegén szüvem, jaj, de nagy bánatos!

Székelykeve.

Király E., 1965.

Az előző dal változata. Szövege műköltés ízű, dallamfordulatai laposak, kopottasak.

$\text{♩} = 88$

1)

1. Köny - nyű ven - ni fe - le - sé - get,

Hol - tig tar - tó el - len - sé - get!

2)

De nem tu - dod, hogy lesz él - ted:

Csal - fa lesz - e, jám - bor lesz - e a te fe - le - sé - ged?

1) 2) a 2) b

ossia ossia ossia

2. Ha szépet vész', soknak tetszik,
 Hol nem véled, ott megjegyzik.
 A derekát átölelik,
 Még azonban – titkon, titkon – mézed is megeszik!

Horgos, vegyes csoport.
 Horgos, Krekuska György (46, 49).

Király E., 1962.
 Kiss L., 1969, Bodor A.–Burány B., 1972.

A dalt Pálóczi Horváth Ádámnál is megtaláljuk (PHÁ: 128.). Pálóczi régi becses darabnak tartja. A szekundzárlatú moll-pentachord dallamok közül a legrégebb. Stílusa szerint 17. századi is lehet, de csak a 18. század végétől van róla írott adat. Közeli megfelelője Tolna megyéből származik (MNT III/A: 476). Lakodalmas vonatkozású, de nem szertartási ének.

♩ = 104

1. Már mi - kor én ti - zen-nyolc é - ves vol - tam,

Már ak - kor én há - za - sod - ni a - kar - tam.

A ta - nyá - kon ti - zen - két lányt meg - kér - tem,

Mind a ti - zen - ket - tő hi - bát lelt ben - nem.

1. a Mikor én már tizennyolc éves voltam,
Már én akkor házasodni akartam.
A számomra tizenkét lányt megkértek,
hejde Mindhijába: egy sem jutott énnékem!

2. Az elsőnek kicsi voltam, az volt baj,
Másodiknak csalfa voltam, az volt baj.
Harmadiknak, hogy a szemem kékellett,
Negyediknek kacsintásom nem tetszett,
Negyediknek büszkeségem nem tetszett.

3. Ötödiknek: mért nem jöttem hamarabb?
Hatodiknak: mért nem jöttem paripán?
Hetediknek: mért nincsen édesanyám?
Nyolcadiknak: mért nincsen édesapám?

4. Kilencedik pipa füstjét nem állja,
Tizediknek göndör hajú babája.
Tizenéggyediket anyja nem adja,
Tizenkettedik nem megy férhez soha.
*Hát akkor, jaj, jaj Istenem énnékem:
Búbánattal töltöm el az életem!

5. Így hát akkor fölakasztom magamat,
Gyalázattal élem a világot!
A tanyákon tizenkét lányt megkértem,
Tizenkettőből egy se jutott nékem!

* A III–IV. dallamsorra

Királyhalom, Császár Ferencné Szeles Teréz (50).
Ludas/Hajdújárás, Szücs László (70).

Kiss L., 1944.
Bodor A.–Varga A., 1992.

Kedvelt nóta a vőfélyversekhez hasonló megfogalmazási modorban, de az új stílusú dalok uralkodó 11-es szótagszerkezetében. Műdallamokhoz gyakrabban kapcsolódik (mint pl. Kerényi-függelék: *Már mikor én 18 éves voltam* dallamához, l. 20. c, 79., 132. a és 133. a) hagyományosakhoz, mint ez is, ritkábban.

Dallamtípus: Járdányi II. 14. (dunántúli, dél-alföldi, palóc és székely) és 75. (alföldi, palóc) rokon.

♩ = 108

1. Fáj a szí-ve egy fe - ke - te csi - kó - ra,

De még job - ban száz-di - ná-ros ban-gó - ra!

Száz - di - ná - ros ban-gó van a zsebem - be,

Gye-re ba-bám, ka-csint-sál a sze-mem - be!

ossia

2. Mikor már én tizennyolc* éves voltam,
Akkor én már házasonni akartam.
Tizenkét szép lánya volt egy anyának,
Tizenkét lánt a számomra kikértem,
Míndegyiket megkértem magamnak.
Tizenkettő hibát tanát én bennem.
3. Az egyiknek kicsi voltam, az volt baj,
A másíknak csalfá** voltam, az volt baj.
Harmadíknak, hogy a szemem kékellett,
Negyediknek kacsintásom nem tetszett.

4. Ötödíknak: mért nem jöttem hamarább?
Hatodíknak: mért nem jöttem paripán?
Hetedik a pipa füstjét nem állja,
Nyócadíkat lébeszélte a bátyja.

4. a Ötödíknak, hogy Párizsból nem jöttem,
Hatodíknak, hogy paripán nem ültem,
Hetediknek nem volt elég vagyonom,
Hetedíknak a vagyonom kevés volt,
Nyolcadíknak, csizmám nő csikorogjon.
Nyolcadíknak, hogy a bukszám üres volt.
Nyolcadíknak: aprópénzem sosem volt.

* tizenhét, tizenhat

** szöke

5. Kilencedik: mért nincsen édesapám?
Tizediknek: mért nincsen édesanyám?
Tizenegyediket anyja nem adja,
Tizenkettedik nem megy férjhez soha!

5. a Kilencedik pipafüstöt nem szível,
Kilencedik pipafüstöt nem állja,
Tizediknek hosszú bajcú legény kell,
Tizediknek katona a babája,
Tizediknek van más barna babája.
Tizénegyediket anyja nem adja,
Tizékettedik férhő nem mén soha.

6. Így hát, úgy hát, sose lesz feleségem,
Búbánatba köll a világot élnem!
Búbánatba élem a világomat,
Bejállok a Titóhoz katonának!
Bejállok a császárhoz katonának.

6. a Így hát nékem sose lesz feleségem,
Így hát, nékem nem is lesz feleségem,
Gyalázattal kell a világom élnem!
Gyalázattal kell élnem az életem!
Gyalázattal élem a világomat,
Gyalázattal nem élem az életem,
Katonának soroztatom magamat!
Holnapután negyvennyolcat megkérek!

Nemesmilitics, Cseke Pálné Klinovszky Júlia (24).

Felsőroglatica.

Hódegyháza, Tóth József (47).

Csóka, Banka Mihályné Hecskó Erzsébet (52).

Kevi, Madarász Jánosné Farkas Anna (34).

Kiss L., 1939.

Király E., 1962.

Király E., 1962.

Burány B., 1965.

Bodor A., 1972.

A csókai és nemesmiliticsi változatok utolsó versszakait nem közöljük. Egyik katonadal, másik egyéni szerzemény.

Ugyanaz vonatkozik erre a nótára is, mint az előzőre: gyakrabban hallható vásári műdallamokon, mint hagyományosakon. (L. a 78. sz. alatt is.)

Dallamtípus: Járdányi II. 112. (általános).

Vőfély:

Tisztelt násznagy uram! Tudják-e, hogy ki vagyok én?

Mi tűrés, tagadás, egy házasodó legény!

Voltam lánnézőbe, isten tudja, hánszor,

No, meg vőlegény is voltam már egy párszor –

De csak álmomba!

Gondolom, ismerték az édesapámat,

Szegén feje, egyszer elvette anyámat.

No, nem mondhatom, hogy rosszú járt vele,

De, csak így jön ki jóra a dolog eleje.

Eccer azt mondja az apám, hogy:

– Hallod-e, te gyerek,

Ha károdra voltam valaha, ne átkozz,

Házasodj meg, fiam, hozz asszont a házhoz!

Úgy gondolom, az eszed már elég kerek,

Ha megházasodsz, fíjam, megújul a tüdőd!

Én az apámtól ilyet sosé vártam,

Hogy okossan beszél, azonnal beláttam.

Széles jókedvembe, nyakába borultam:

– Ez az, édesapám! Én is épp ezt akartam!

Mindjár’ felvettem az ünneplő ruhámat,

Lábomra húztam a sarkantyús csizmámat.

Kicsíptem a bajuszt, amúgy magyarosan,

Aztán elindultam hetykén, takarossan.

Csak ekkor ütött széget fejembe a dolog,

Hogy megkérni, vajjon melyik lánt is fogom.

Nekem mindén lán szép, szeretni mind tudnám.

Gondókoztam: vajjon melyik jönne hozzám?

Tehát megkértem kántor, bíró, jegyző lányát,

Mindén lányos házhoz békopogtattam,

Egy héten csak negyven kosarat kaptam.

Az eggyik fiatal még, nem adják férhez,

A másik nem megy, csak úri legényhez.

A harmadik férhez ment, mire odaértem,

A negyedik pedig esküszik a héten.

Mégis talátam éggvet nagy sokára,

Aki fölmagasztalt, föl, az uborkafára.

Három kendője vót, jegybe mind idadta,

Másnap már előttem az ajtót is bécukta.

Ekkor már egy kissé féve néztem széjjel,

Nem tudtam alunni, sokszor egész éjjel.

Kutattam, kerestem, hogy vajjon mi az oka annak,

Hogy a lányok nekem mind hátat forgatnak?

Részeges nem vagyok, kártyázni nem szoktam,
Életembe még egy legyet se bántottam!
Egy nap tízszer–hússzor a tükör elé átam,
Soha az arcomat rútnak nem talátam!
Gondolják-ë, mi hiba volt bennem?
Miért kosarazott ki ennyi lány engem?
Megmondom én, csak legyenek kissé türelémmel!
Mer én má torkig vagyok a szerelémme’!
Az vót a hibám, hogy nagyon buszma vótam.
Mint tót gyerek az anyját, én a lánt úgy bámútam,
S ki vót a szám pá’va pörge bajúsz alatt,
Mégis nagy módfelett rátartottam magamat.
S mindén lánynak előhozakodtam,
Hogy az édesapámtól mindig azt hallottam:
Hogy a pénz olvasva, az asszon verve jó.
Egyszóval: az asszony ütni, verni való!
Szamárság volt tőlem, hogy így eljárt a szám,
A lányok azóta nevetve mutogatnak réám.
Nem is merek szóni én már azóta lányokhoz,
Nem is keresék mēnyecskét a házhoz.
Hanem, azért mégis, ha jó lánt tudnának,
Kit a szülei is nekēm annának,
Súgják még a nevét, belém szeret talán,
Megért jól az eszem, nincs kipá’va a szám! Húzd rá!

(„Legénybemutakozás” szintén vacsora alatt.)

Oromhegyes, Erdélyi Mihály (62).

Bodor A., 1996.

Ádámról, Éváról

80.

♩ = 108

1. Hal - lot - tá - tok az új - szá - got az é - let - be,

Á - dám - ról, É - vá - ról a nagy kert - be?

Egy - szer, a Nagy - úr meg - un - ta ma - gát,

Egy cso - mó sár - ból gyúr - ta Á - dányt.

1) 2-5. vsz. 2) 2-5. vsz. 3) ossia 4) 2. vsz. 5) 2. 3. 5. vsz. 6) 2. 3. 5. vsz. 7) 3. 3. a vsz. 8) 4. 5. vsz.

2. Látta az Úr, hogy az Ádám unja magát,
Szép csendesen elaltatta 'z Úr az Ádánt.
Kivette Ádámnak az oldalbordáját,
Abból alkotta az Úr az Évát.

3. a Midőn Ádány álmaiból fölhorkantott,
Éva néni szeme közé kacsingatott.
Részgett a szerelém Ádám szívébe,
Átölelte Éva nénit örömébe.

3. Mikor Ádám álmaiból fölplisnantott,
Éva néni szeme közé kacsingatott.
Szereltem gerjedt az Ádám szívébe,
Megölelte Éva nénit örömébe.

4. Takaróznak fügefának levelével,
Úgy sétálnak mind a ketten a nagy kertbe.
'z Úr mondja: – Kertembe egy fa vagyon,
Ha arról esztek, ott ütlek agyon!

5. De midőn az Úr kihúzta ja két lábát,
Éva néni megszegte jaz Úr parancsát.
A tiltott gyümölcsbe beleharapott,
Ádám bácsinak is egy csutkát adott.

<i>Felsőhegy</i> , Bődéné Zónai Rozál (42).	Burány B., 1953.
<i>Zenta</i> , Mangurás Ferencné Nagy Anna (60).	Burány B.–Tripolsky G., 1964.
<i>Űrög</i> , Vranka Júlia (77).	Király E., 1964.
<i>Szabadka</i> , Baricsek János (86).	Király E., 1966.
<i>Törökbecse</i> , Szabó Istvánné Miklós Margit (72).	Burány B., 1975.
<i>Mohol</i> , Zélicity Sándor (74).	Burány B., 1980.
<i>Völgyes</i> , György Imre (69) hegedős, Csipak Jánosné Törtelyi Erzsébet (69).	Bodor A.–Németh I., 1997.
<i>Völgyes/Tóthfalu</i> , György Imre (69) hegedős, Ladóczki János (60), tamburakontra.	Bodor A., 1997.

Népszerűsége ellenére is ügyetlen, kiforratlan, szövegében is, dallamában is. Nálunk 7 változata került elő, de egyik megfogalmazása sem túl sikerült. Általában nagy hangterjedelmű, plagális dallam, ami gyakran oktáv törést okoz az énekben. Ismerjük német megfelelőjét is egy 1830-ból származó dalos gyűjteményből. A magyar nyelvterület nagy részén gyűjtötték (MNT III/A: 483–491.).

81.

♩ = 116–138

1. – Mondd mög né - köm, jó ba - rá - tom, mi - cso - da az egy?

– Egy az egy Isten, a - ki la - ko - zik a ma - gas meny - nyek - ben!

2. – Mondd mög neköm, jó barátom, micsoda a kettő?
– Kettő Mózes kőtáblája,
Egy az egy Isten, aki lakozik a magas menyekben!
3. – Mondd mög neköm, jó barátom, micsoda a három?
– Három: három pátriárka,
Kettő Mózes kőtáblája,
Egy az egy Isten, aki lakozik a magas menyekben!
4. – Mondd mög neköm, jó barátom, micsoda a négy?
– Négy a négy evangélista,
Három: három pátriárka,
Kettő Mózes kőtáblája,
Egy az egy Isten, aki lakozik a magas menyekben!
5. – Mondd mög neköm, jó barátom, micsoda az öt?
– Öt az öt törvencség*,
Négy a négy evangélista,
Három: három pátriárka,
Kettő Mózes kőtáblája,
Egy az egy Isten, aki lakozik a magas menyekben!

---

* Az anyaszentegyház öt parancsolata

6. – Mondd mög neköm, jó barátom, micsoda a hat?
– Hat a hat kívödör,
Öt az öt törvencség,
Négy a négy evangélista,
Három: három pátriárka,
Kettő Mózes kótáblája,
Ëgy az ëgy Isten, aki lakozik a magas menyekben!
7. – Mondd mög neköm, jó barátom, micsoda a hét?
– Hét a hét szentség
Hat a hat kívödör,
Öt az öt törvencség,
Négy a négy evangélista,
Három: három pátriárka,
Kettő Mózes kótáblája,
Ëgy az ëgy Isten, aki lakozik a magas menyekben!
8. – Mondd mög neköm, jó barátom, micsoda a nyóc?
– Nyóc a nyóc boldogság,
Hét a hét szentség,
Hat a hat kívödör,
Öt az öt törvencség,
Négy a négy evangélista,
Három: három pátriárka,
Kettő Mózes kótáblája,
Ëgy az ëgy Isten, aki lakozik a magas menyekben!
9. – Mondd mög neköm, jó barátom, micsoda a kilenc?
– Kilenc: kilenc kardéangyal**,
Nyóc a nyóc boldogság,
Hét a hét szentség,
Hat a hat kívödör,
Öt az öt törvencség,
Négy a négy evangélista,
Három: három pátriárka,
Kettő Mózes kótáblája,
Ëgy az ëgy Isten, aki lakozik a magas menyekben!
10. – Mondd mög neköm, jó barátom, micsoda a tíz?
– Tíz a tízparancsolat,
Kilenc: kilenc kardéangyal,
Nyóc a nyóc boldogság,
Hét a hét szentség,
Hat a hat kívödör,
Öt az öt törvencség,

** Arkangyal

Négy a négy evangélista,
 Három: három pátriárka,
 Kettő Mózes kőtáblája,
 Egy az egy Isten, aki lakozik a magas menyekben!

11. – Mondd mög neköm, jó barátom, micsoda a tizenegy?

– Tizenegy a tizenegyezer szűz***,

Tíz a tízparancsolat,

Kilenc: kilenc kardéangyal,

Nyóc a nyóc boldogság,

Hét a hét szentség,

Hat a hat küvödör,

Öt az öt törvencség,

Négy a négy evangélista,

Három: három pátriárka,

Kettő Mózes kőtáblája,

Egy az egy Isten, aki lakozik a magas menyekben!

12. – Mondd mög né-köm, jó ba-rá-tom, mi-cso-da a ti-zen-ket-tő?

– Ti-zen-ket-tő a ti-zen-két a-pos-tol, Ti-zen-egy a ti-zen-egy-e-zer szűz,

Tíz a tíz-pa-ran-cso-lat, Ki-lenc: ki-lenc kar-dé-an-gyal,

Nyóc a nyóc bol-dog-ság, Hét a hét szent-ség

Hat a hat kű-vö-dör, Öt az öt tör-ven-cség,

*** Tizenegy balga szűz

Törökkanizsa,

Sós Mihályné Törköly Erzsébet (75, 79).

Bodor A.–Paksa K., 1993, Bodor A.–Németh I., 1997.

A számszimbolika láncolatos versezete, a visszszámoló műfaja világszerte ismert. Ebbe a műfajba tartozik a *Katekizmusi ének* is, melynek eredete az V. századba nyúlik vissza. Temérdek nemzetközi irodalma van, mégis, első közlése dallammal együtt Náray György *Lyra Coelestis* című kiadványában látott napvilágot 1695-ben, Nagyszombaton (mai szlovák nevén Trnava). Szórakoztatásra is kiváló didaktikus dal. Előadása kérdés-felelet (két énekes vagy szóló és kórus) formájában zajlik, és ez sok játékos lehetőséget kínál a figyelem ébrentartására, megtréfálására és a tempó fokozására. Szerepelhet benne az egész vendégsereg. *A Magyar Népzene Tára* lakodalmas kötete (MNT III/A: 492–517.) zömmel a lakodalmas szokásanyaghoz köti felhangzási alkalmait. A vacsora után éneklük, rendszerint a *Kánai menyegző* éneke előtt.

Nálunk eddig összesen 5 változata került elő, de egyikük lakodalmas szerepe sem ismert. Moholon kóringyáláskor éneklük (Burány B: *Ünnepek I*: 138–148. lap).

Az itteni változat a *Tündér Ilona* című mese betétként szerepel. (Gogol *Vij* című boszorkánytörténetének megfelelője.) A gonosz halottat három éjjel át virrasztó katona csak úgy kerüli el a halált, ha a *Katekizmusi éneket* mondja, méghozzá „egy óra hosszáig, de úgy, hogy közbe nem szabad lélegzetet venni. Akkor mögmönekül!”

Ütempáros szerkezetű, dúr-hexachord dallam. Különlegessége, hogy – a visszszámoló természetéből adódóan –, a középrész állandóan növekszik, változik, csak a kezdő és zárórész marad azonos. Ennek érzékeltetésére az első és az utolsó „versszak”-ot (a legrövidebb és a leghosszabb alakot) együttesen közöljük. Az előadásban a szöveg hosszától függően, kimaradnak a felesleges dallamrészek. A felelet mindig a szexten kezdődik.

A kánai menyegző éneke

82.

♩ = 112

1. Az i - gaz Me - si - jás el - jött már,

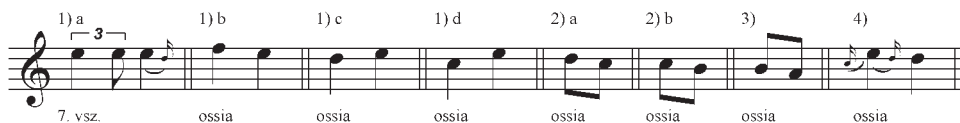
Sok-fé - le cso - dá - kat ér - tünk tett:

A vi - zet is bor - rá tét - te, a nász - né - pet ven - dé - gel - te

Ká - nán meny - nyeg - zó - ben.

7. vsz.

ossia

ossia

ossia

ossia

ossia

ossia

ossia

1. a Az igaz MESSIÁS már eljött,
Sokféle csodát közöttünk tett:
A vizet is borrá tette, a násznépet vendégelte
Kánán mennyegzőben.

2. Egy nagy lakodalmat hirdettek,
Jézust is elhítták vendégnek.
Őt követték tanítványi, mind a tyúkot a fiai,
Kánán mennyegzőben.

3. Az első tál ételt elhozták,
Jézust is azzal megkínálták.
Tetszett mindenben az étel, csak a borba vala vétek,
Kánán mennyegzőben.

4. Szűz Mária midőn azt látta,
Fogyatkozásukat megszánta.
Mondá: – Fiam, boruk nincsen, azért semmi kedvük nincsen,
Kánán mennyegzőben.
5. A Jézus, hogy vígságot tenne,
Szent anyja kérése meglenne,
Parancsolá meríteni, kútból hat vödört tölteni,
Kánán mennyegzőben.
6. A szolgák nagy gyorsán* siettek,
Kútból hat vödört megtöltettek.
Jézus borrá változtatta, első csodáját mutatta,
Kánán mennyegzőben.
7. A bort ad/ják násznagynak kezébe,
Hogy ad/ja a vendég eléje.
Násznagy a bort megkóstolta,
Mind/járt véllegényt szólít/ja
Kánán mennyegzőben.
8. – Minden ember, úgymond, elsőben
Jó bort ad a vendég elébe.
De te eddig a jót tartod, és az alábbvalót hozod,
Kánán mennyegzőben.
9. Péter társaival vígan van,
Készönté poharát Andrással.
Meg se törli a bajúszát, foly alá a torkán, száján,
Meg se törli a bajúszát, fol a bor a torkán, száján,
Meg sem törli a bajúszát, foly alá torkán, szakállán
Kánán mennyegzőben.
10. Mátyás a poharát vigyázta,
Soká készil, nehezen várja.
Soká kerül, nehezen várja.
Jákob élél, hogy elkapja, szomjas torkán jól felhajt/ja
Kánán mennyegzőben.
10. a Szent Pétér a korsót vigyázta,
Soká került, nehezen várta.
András kezéből elkapta, szomjas torkára hajtotta,
Kánán mennyegzőbe.

---

* frissen

11. Iskarélus, midőn azt lát/ja,
*Isteriás, midőn ezt látta,
Iskárítos, hogy ezt meglátta,*
Hogy étet senki nem kínálja,
Kapja kondért, hála azért, csak iszik a vőlegényért,
Kapja kondért ráadásért, csak iszik a vőlegényért.
Kánán mennyegzőben.
11. a Jézus is a jó bort szerette,
Jánost is melléje ültette.
Kapja korsót ráadásé': – Csak igyunk a vőlegényé'!
Kánán menyegzőbe.
12. Simon Bertalálynak azt mond/ja:
Simon Bertalannak azt mondja:
– Telts kulacsot, jó lesz holnapra!
Mert a jó bor hamar elfogy, jó volna holnapra egy korty!
Mert a jó bor hamar elfogy! Jó lenne holnap csak egy korty!
Kánán mennyegzőben.
13. Ad/ja Isten, mi is örüljünk,
Mikor lakodalmát hirdetünk!
Jó bor mellett, duda nélkül, bolond a tánc ugrás nélkül!
Kánán mennyegzőben.
13. a Simon Péter, hogy eztet látja,
Köszönti poharát Andrásra.
Jó bor mellett duda is köll, nem jó a tánc ugrás nélkül!
**Úgy megforgatták Magdolnát, mind szétszórta a ruháját
Kánán menyegzőbe.
14. Elment a Szíz Mária haza,
Szent Fia is elment utánna.
Gyerink mi is hát utánna, úgy vigadjunk mennyországba!
Kánán mennyegzőben.
15. Muzsikusok is megérkeztek,
A vendégnek kedvikre tettek.
Úgy megforgatták Magdolnát, mind elszórta kontyocskáját!
Magdolnát úgy megforgatták, mind szétszórta fityuláját!
Kánán mennyegzőben.
16. Dicsértessék Jézus szent neve,
És a Szűz Mária fönn mennyben?
Itt és a magas egekben, most és mindörökkén ammen!
Kánán mennyegzőben.

** A III. dallamsort ismétli

„Lakodalomban vacsora alatt, míg a többi öszik, egy énekel a zenekarral.” (Fülöp Ágota, Magyarszentmihály)

Gombos, Horvát Istvánné Szücs Katalin (60).

Magyarszentmihály, Fülöp Ágota (75).

Bácskertes, Koleszár József (71).

Rábé, Kiss Dezsőné Makra Ilona (53).

Völgyes, György Imre (64) hegedűs, asszonyok.

Kiss L., 1941.

Király E., 1966.

Silling I., 1980.

Bodor A., 1997.

Varga A., 1992, Bodor A.–Németh I., 1997.

A *Kánai menyegző* közismert éneke dallammal együtt már a Kájoni-kódexben (1634–1671) megjelenik, mint a Kánai menyegzőről szóló ének latin és magyar szöveggel, 16 strófában. Ugyanebben a kódexben a dallam egy másik szöveggel is szerepel (*A nyúl éneke*). Számos vallásos ponyvanyomatványban forog közkezen ma is. A kissé tudálékos, de derűs népi hangvételre törekvő versezet Kájoni eredetijét követi, ezért a gyűjtött változatok is viszonylag egységesek (MNT III/A:518–564.).

A magyarokon kívül más népek is lakodalmasként ismerik azonos verstani szerkezetben, de eltérő dallamon.

Legtöbb adatunk lakodalmi énekként került elő, de ez a szerepkör nem kizárólagos. Éneklék a kánai menyegző vasárnapján (vízkeresztet követő második vasárnap, itt valósággal meg is játsszák), Mária kézfogóján, templomban, kisbőjtben, halotti torokon, házi kilencedeken, disznótorokon stb. Néhány versszaka ivónótaként is elterjedt. Érdekes módon a gombosiak kásapénz-szedése a *Kánai menyegző* énekléséhez kapcsolódik. Ennek ideje a vacsora és a menyasszonytánc között volt. Az özszeszedett pénzt a muzsikusoknak adták, akik a *Kánai menyegzőt* elmuzsikálták, a szakácsnék pedig elénekeltek és eltáncolták. A többiek nem énekeltek, mert nem tudták. Ezt Gomboson „mulató tuss”-nak nevezték.

A dallam szaffikus formájú, dúr-hexachord terjedelmű, ha bővül, mixolid sorrá egészül, nem dúrrá (1–6. és 1–7. ambitus). Más, világi tartalmú szövegekkel is ismert, mint pl. a *Mikor masírozunk, kapitány uram* kezdetű (Kerényi: függelék, azonos címszó).

A 16 strófás, teljes változatok (Bácskertes, Magyarszentmihály és Rábé) azonosak. Ugyanabból vagy hasonló forrásból származhat a 9 versszakos völgyesi és gombosi is, de ezeket már fejből énekeltek, nem nyomtatványból, így több eltérő vonást tartalmaznak (10. a, 11. a és 13. a vsz.), egyúttal a legnépszerűbb szakaszokat is tükrözik. (A Gomboson ismert ponyvakiadvány adatai: *Imák és énekek a Páduai szent Antalhoz*. Traub B. és Társa, Szeged é. n., sorozatszám: 31. A 16. vsz. a 13–15. lapon olvasható.)

Közölve: MNT III/A: 518. (a gombosi változat).

Hangzó: 29. (Bácskertes)

1. Kánánföldi hírös városba
Kánánföldi Najin* városba
 Mënyegzön volt Jëzus és Magdolna.
 Látta Jëzus, boruk nincsen.
 – Adják csak errëbb a vizet!
 Kánán mënyegzöbe.

2. Jëzus a vizet mëgáldotta,
 Piros bor lett abból azonnal.
 Addig ittak, kóstolgattak, nemsokára be jis rúgtak.
 Kánán mënyegzöbe.

3. Mëgjött a jókedvük azoknak,
 Táncon is kezdtek azonnal.
 Úgy mëgforgatták Magdolnát, mind szétszórta kontyocskáját!
 Kánán mënyegzöbe.
 **Úgy mëgforgatták Magdolnát, mind szétszórta szoknyácskáját!
 Kánán mënyegzöbe.

Oromhegyes,

Bicskei Mihályné Balázs Ida (45, 63)
Oromhegyes, asszonyok.

Tripolsky G., 1971, Bodor A.–Németh I. Tripolsky G., 1990.
 Bodor A., 1996.

A *Kánai mënyegzö* emlékezetből összeeszkábált szövege, saját újraköltésben. A feltámasztott naimi ifjú csodájának színhelye az első gyűjtési alkalommal tévedésből kerülhetett ide. A későbbi gyűjtés-kor már „híres” város szerepel, de a három versszak, lényegtelen eltérésekkel, azonos marad.

---

* Naim
 ** A III–IV. dallamsorra

82. b

Egy nagy lakodalmat hirdettek,
Jézust is meghívták vendégnek.
Úgy megforgatták Magdolnát, mind szétszórta fityuláját!
Kánán menyezőbe.
*Úgy megforgatták Magdolnát, mind szétszórta a papucsát!
Kánán menyezőbe.

Magyarkanizsa, Mészáros Sándorné Losonc Emília (67).
Orom, asszonyok.

Bodor A., 1996.
Bodor A., 1996.

A terjedelmes szövegből az emlékezet csak a „leglényegesebbeket” vonta össze egyetlen versszakká.

---

* A III–IV. dallamsorra

82. c

(Szent János) a jó bort szereti,
(Szent Istvánt) meg mellé ülteti.
János iszik, Pista örül, hogy a sor mindjá' rákerül
Kánán mēnyegzőbe.

Kispiac, asszonyok.

Bodor A., 2001.

Ivónóta. (Csongrád megyei párhuzamait l. MNT III/A: 521., 522., 539., 540.). A szent neveket az egymás mellett ülők neveivel változtatják. (Vö. fentebb 82. sz. 11. a vsz.)

82. d

Elindút Szent Pétér Rómába,
Bunkósbotot vett a vállára.
Botja végén a kabakja, kabakjába a jó bora.
Iszik, ha akarja!

Egyházaskér, Mihók Antalné Kis Mária (79).

Burány B., 1978.

Kilenced végén evvel indultak haza. A sorbaitatókkal és bordalokkal rokon. Szent János-köszöntő is (Burány: *Ünnepek II.* 159. és I. 185–186.).

Mulatónóták, ivónóták, dussok

83.

$\text{♩} = 92$

1. Mi-kor No - é a sző - lőt ül - tet - te,

A ter - mé - sét még nem is ős - mer - te.

No - é a ter - més kö - ze - pén ál - lott,

Mer' még i - lyen szép bo - gyót nem lá - tott.

ossia   ossia   ossia   ossia   ossia   ossia

ossia   ossia   ossia   ossia   ossia   ossia

1. a Nojé, mikor a szőlőt ültette,
Akkor még a termést nem ismerte.
As sem tudia, hogy mi a termésé.
Noé a szőlő közepén állott,
Ilyen szép bogyót még nem is látott.
De még ilyen szép termést nem látott.

2. Isten mondja: – Nojé, fiam, Nojé,
Kóstoljuk meg, hogy a bogyó jó-é?
Noé mondja: – Így megöregédtem,
Noé mondja: –Már megöregédtem,
De még ilyen jó bogyót nem ettem!

2. a Mondja Isten: – Kedves fiam, Noé,
Itt a szőlő, kóstold meg, hogy jó-é?
Hát a szőlőt kóstoltad-é? Jó-é?
Felel Noé: – Már megöregedtem,
Ilyen bogyót még sohasem ettem!

3. Isten mondja: – Noé, fiam, Noé,
Kóstoljuk meg, hogy a leve* jó-é?
Noé mondja: – Iszom reggel óta,
Noé mondja: – Iszom ténnap óta,
De csak ígyunk, van még a hordóba!
Gyere, komám, van még a hordóba!

3. a Mondja Isten: – Kedves fiam, Noé,
Van itt újbor, kóstold meg, hogy jó-é?
Hát az újbort kóstoltad-é? Jó-é?
Felel Noé: – Iszom reggel óta,
Gyere, pajtás, van még a hordóba!

4. Isten mondja: – Nojé, fiam, Nojé,
Kóstoljuk meg, hogy a bora jó-é?
Kóstoljuk meg, hogy az óbor jó-é?
Kóstoljuk meg, hát az a bor jó-é?
Noé mondja: – Ihaj, csuhaj, Sári!
Most már kezdek három istent látni!
Most kezdék már három istent látni!
Kezdek én már három istent látni!

4. a Mondja Isten: – Kedves fiam, Noé,
Ez már óbor, kóstold, hogy ez jó-é?
Hát az óbort kóstoltad-é? Jó-é?
Felel Noé: – Feleségem, Sári,
Három Istent kezdék én már látni!

Bácsfeketehegy, Bordás József (69).

Hertelendyfalva, Kovács Mária (51).

Tornyos, Csúzdi István (16).

Szabadka, Baricsek János (86).

Káty, Leszbár János (44).

Kispiac, asszony.

Mohol, Vlasity Károlyné Zélicity Klára (37, 50, 52).

Király E., 1957.

Király E., 1960.

Király E., 1961.

Király E., 1966.

Király E., 1967.

Bodor G., 1971.

Király E., 1965, Burány B., 1978, 1980.

Közkedvelt borozónóta. Műszöveg, szerzőjének Gárdonyi Gézárt tartják. Dallama hagyományos, öt-fokú, AA⁵A⁵A formaképletű. Van műdallamhoz kapcsolódó szövegtábor is, de a szövegek sohasem variálódnak lényegesebben.

Dallamtípus: Járdányi II. 50. (palóc, alföldi), rokon.

---

* mustja, újbor

83. a

1. Mikor Noé a szőlőt ültette,
A szőlő termését nem ösmerte.
Még a Nojé a szőlőbe jállott,
Íl szép bogyót még sohase látott.
2. Az Úr kérdi:– Nójé, fíjam, Nójé,
Kóstoltad-ë, hogy a bogyó jó-ë?
– Már hijába, még is öregédtem,
Íl jó bogyót még sohasë éttem!
1. a Mikor Nojé a szőlőt ültette,
Akkor még a termést nem ismerte.
Nojé a termés közepén állott,
De még ilyen szép bogyót nem látott.
3. Az Úr kérdi:– Nójé, fíjam, Nójé,
Kóstoltad-ë, hogy az óbor jó-ë?
– Iszogatom én már réggel óta!
Nem is igën van már a hordóba!
3. a Isten mondja: – Nojé, fiam, Nojé,
Kóstoljuk meg, hogy a levi jó-é?
Nojé mondja: – Iszom reggel óta,
Gyere, komám, van még a hordóba!

Királyhalom, Kovács Sándor (50).
Mohol, Zélicity Sándor (74).

Kiss L., 1944.
Burány B., 1980.

Dallamtípus: Járdányi II. 50. (palóc, alföldi), rokon.

$\text{♩} = 88$

1. Ősz - sze - ve - szőtt a pi - pa a zacs - kó - val,
 hej de jA csu - to - ra meg a gyu - fa - tar - tó - val.
 Pi - pám el - mēnt Len - gyel - or - szág szé - le vé - gé - re,
 A csu - to - ra jA - me - ri - ka fe - lé.

1) 2-4. vsz. 2) 2-3. vsz. 3) 2. vsz. 4) ossia 5) 1. vsz. ossia, 6) 4. vsz. 4. vsz.

2. Azután, egy csütörtöki napon,
hej de Bekopog a pipám az ablakon:
 – Jó jestét, édes gazdám, visszajöttem már!
 Van-ë belém jó trafikos dohán?
 *– *hej de* Jó jestét, édes gazdám, visszajöttem már!
 Van-ë belém jó trafikos dohány?

2. a Eccer aztán, csütörtökön hajnalba
 Bekopogott a pipa *jaz* ablakba:
 – Agyon isten, jó gazdám, visszajöttem már!
 Van-ë a számomra jó magyar dohány?

* Így is: *A zacskó mög Magyarország végére.*

3. Ezt az öreg cigány, ahogy hallotta,
hej de Tíz pengőjért trafikot hozatta.
hej de Úgy megtáncoltatta *ja* pipa *ja* zacskót,
 A csutora meg a gyufatartót.
 **hej de j*Úgy megtáncoltatta *ja* pipa *ja* zacskót,
 A csutora meg a gyufatartót.
3. a E're majd a gazduram is kacagott,
 Örömebe még zenét is fogadott.
 Jó megtáncoltatta *ja* pipa *ja* zacskót,
 A csutora mög a gyufatartót.
4. Erre már a szurkáló *jis* fölállott:
 – Hát én, édes gazdám, hová jutok?
 – Maj' jó löszöl a sallangom széle-végére,
 Azután meg a pipám közepébe!
 – *hej de* Maj' jó löszöl a sallangom széle-végére,
 Azután meg a pipám közepébe!
4. a E're majd a piszkáló is fölállott:
Egyszer csak a szurka-piszka felállott:
 – Kedves gazdám, hát én most hova járlok?
 – *Hát én, édes jó gazdám, mi' csináljak?*
 – Jó löszöl a zacskómnak a széle végére,
 – *Te jó leszel a sallangom széle-végére,*
 Azután mög a pipám közepébe! (nevet)

Hódegyháza, Bicók János, Jaksa József, Huszár Károly,

Kerepesi György, Pozsár Sándor, Szemerédi József.

Hódegyháza/Ada, Szenes József (50), Szenes Józsefné Krasznai Etel (45).

Kanizsamonostor, Keszég Simon (72).

Király E., 1962.

Bodor A.–Bodor G., 1975.

Varga A., 1993.

Tréfás dal, dallama motivikailag az előzővel rokon, de formaképlete ABBA, sorai 11 vagy 10 szótagúak.

Monostoron múdallamon gyűjtötték.

Szövegét vö. 211. sz. 10–11. vsz.

Hangzó: 35. (Hódegyháza. A 4. vsz. oktávtréssel hangzik el kétszer is.)

$\text{♩} = 84$

Bé, bé, bé, bé, bé, bé!

Be jó ez a kiccs i - zé!

Még - fo - gom a csi - csé - dēt,

Te és még az e - nyé - mēt!

Hertelendyalva, Önböli Mártonné Kis Mária (70).

Kiss L., 1940.

Lakodalmas bordal, itt egyetlen versszakkal szerepel. Teljesebb változatainak tanúsága szerint az ábécé magánhangzóit énekelik meg benne régi egyházi iskolai gyakorlat szerint (MNT III/B: 33., 42., 56., 58. és PHÁ: 317. sz.).

Dallama a régi stílus kvintváltó csoportját képviseli. Ez ritkább eset ebben a műfajban, ahol a jövevény réteg fordul elő nagyobb számban.

Közölve: MNT III/B: 59.

MNT VII: 17. típus.

♩ = 100

1. Ez i-vott, az i-vott, ő meg-szom-ja-zott.

Á - csi, bá - csi, Pis - ta bá - csi,

Most in - na a Já - nos bá - csi.

Gé - re, gé - re, gé - re, gé - re,

Vál-jon e-gész - sé - gé - re!

1. a Ácsim, bácsim, ácsim bácsim,
 Most iszik a Pista bácsi.
 Gére – gére -gére -gére,
 Váljon egészségére!

Magyarszentmihály, mulatózó férfiak, trombitások.

Király E., 1969., Bodor A., 2000.

Sorbaitató. A későbbi felvételtől (1. a vsz.) a kezdő sor elmarad.

Ütempárszerkezet, mint a gyermekjáték- és szokásdalok egy csoportja. Dallammagja *mrd* körül mozog.

♩ = 96

1. Á - csi - bá - csi, Ja - ni bá - csi,

Most i - szik a Pis - ta bá - csi.

Lë ve - le, lë ve - le!

Vál-jon e - gész - sé - gé - re!

1)

2. vsz.

2. Ki ja borát még nem issza,
 Macska fingját nyúlja vissza!
 Lë vele, lë vele!
 Váljon egészségére!

Oromhegyes/Zenta, Szél Antal (46) és Szél Péter (48).

Burány B., 1978.

Sorbaitató. A duda hangszeres motívikájára, ún. *aprájára* épülő laza szerkezetű dallam, sok betlehe-
 mes pásztortánchoz is hasonló.

(Duda-*aprája* motívum és rokonai a kötetben: 116., 173., 174., 159., 159j. a, 159j. b, 90., 156., 160.,
 160. a, 160. b, 160. c és 226.)

Variáns: 116., hasonló.

$\text{♩} = 100$

En - nek a gaz - dá - nak szép két lo - va van,

Szép két lo - va mel - lett jó ko - csi - ja van.

És a - mi - kor rá - ke - rül a

Kórus:
Ki - ki - ki - ki!

(Addig hajtogatták, míg ki nem itta.)

Mohol, Lajkó Szilveszter (74), tamburás.

Burány B., 1977.

Sorbaitató. Átmeneti képződmény ütempár-szerkezet és strófa között. *Mrd* trichord képezi a dallam magját, két tetrapodikus kanásztánc-sorpár az itatórefrénnel megtoldva.

Rubato ♩ = cca 92

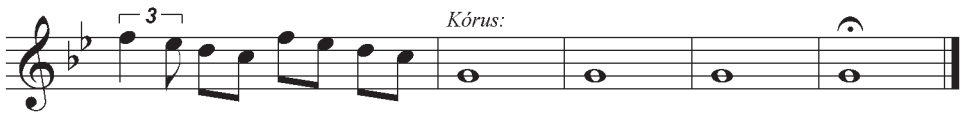
1. Ő már i-vott, mi nem it-tunk,

Mi csak szo-mor-kod-tunk.

I-haj, csu-haj, i - ha - lá - csi,

Most i-szik az Er-nő* bá-csi. Haj, haj, haj, haj!

2. Ő már ivott, mi nem ittunk,
 Mi csak szomorkodtunk.
 Ihaj, csuhaj, ihalácsi,
 Most iszik a Boconádi.
 kórus: Haj, haj, haj, haj!

Bácsfeketehegy, Bordás József (69).

Király E., 1957.

Sorbaítató. Az ún. Rákóczi-nóta dallama ütempáros szerkesztésben, ivónótának alkalmazva.

* Feri, Román, Béla, Gyurka, Istók, Bordás

♩ = 120–138

I - gyāl egy kis pā - lin - kāt,

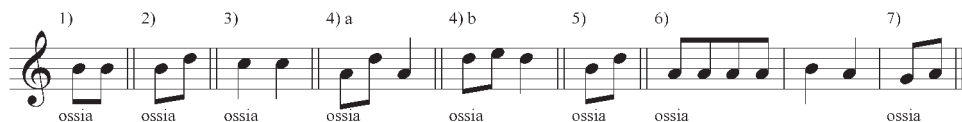
Pi - ro - sod - jon az or - cād!

Há én ezt a kis bort mēg - i - szom, mēg - i - szom,

Fēl - āl az én mér - ges ká - ká - som, ká - ká - som!

*Bácskertes, Péter Pálné Szurap Ilona (51, 77).**Bácskertes, Guzsvány Mihályné Jánosi Verona (65).*

Kiss L., 1943, 1969.

Bodor A.–Németh I.–Silling I., 2000.

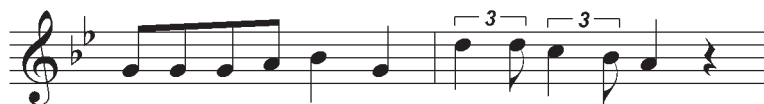
Ivónóta. Dallama Brahms 3. *magyar tánc*, vivace rész. Népies műdal, de motívikája emlékeztet a hangszeres dudamotívika („aprája”) dallamaira (l. a 87. sz.-nál mondottakat). Hasonlít Brahms 5. *magyar tánc*ának 2. dalára is (Kerényi 35., *Uccu, bizony, megérett a meggy*).

A hagyományos stílusérzék alkotta dallamfordulatok (4. a, 4. b, és 6. dallameltérés) az utótag funkciós fordulatait igyekeznek kiküszöbölni.

Poco rubato ♩ = 96

1. Hol vagy, én sze-rel - mes, drá - ga ku - la - csom?

Te - le pá - lin - ká - val, é - dős buty - ko - som?

É - des ta - risz - nyám, for - dúj hoz - zám,

Te - le po - gá - csá - val bo - rúj rē - jám!

2. vsz.

2. vsz.

2. Mēnjünk hát Halasra, nē keserēgjünk!
 Vendégfogadóban majd hálást kérünk.
 Ó, mīl ékes vagy, tē, vendégfogadó!
 Benned mulatozik pap, kántor, tanító!

Egyházi népénekből parodizált kulacsköszöntő.

A *Hol vagy, én szerelmes Jézus Krisztusom* kezdetű közismert templomi ének dallamára éneklék (Hozsanna: 146). A dallam eredete a 17. századra (esetleg korábbra) tehető, írott adatai azonban viszonylag késeiek. A vallásos és világi néphagyományhoz sok szál köti: halottas énekek, verses zsoltárok és különféle multságokon elhangzó paródiák, mint tréfás ivónótáink közül néhány és a lósi-rató is (l. 147. sz.).

Maga a dallam egy 18. század elején divatos „kurucos” dallamstílusnak is tagja (pl. Tyukodi-nóta), melyet összekötő kapocsként tartanak számon a Rákóczi-dallamkör és a későbbi verbunkos stílus között.

Variáns: 92., 147.

Dallamtípus: RMDT II: 316., SzDR I: 210., Típuskatalógus IV E 316 g

Hangzó: 31.

Rubato ♩ = cca 92

1. Hol vagy, én sze-rel - mes bo-ros - ku - la-csom?
 Hol ta - lál - ja - lak mēg, szó - rös pa - lac-kom?
 Ó, é - des bo - ros - hor - dó, bo-rúj hoz - zám,
 Ár - tat - lan csö - ved - del ön - tözd gé - gám!

1.)
 1. a vsz.

(Ez is együtt van evve' a lósiratóva'. * Csépléskó is.)

1. a Hol vagy, én szerelmes szőrös kulacsom?
 Hol találjalak még, eperfa gyugóm?
 Ötvenhétós hordó, borúj réjám!
 Epër pocakoddal öntözd gégám! (Nevet.)

Dallam nélkül:

Mi Atyánk, ki vagy?
 Kisüveg, hun vagy?
 Miképpen kezdetben
 Itt vót a kezemben.

* A „lósiratót” lásd a lakodalmi játékok fejezetében

Völgyes, Pósa Vilmos (61).
Tóthfalu, Dér Vilmosné Takács Katalin (70).

Bodor A., 1994.
Bodor A., 1995.

Egyházi népénekből parodizált kulacsköszöntő.

Az előző dal közeli változata (l. 91. sz.). Egyes helyeken a tréfás halotti búcsúztatót evvel az énekkel fejezik be (MNT III/A: 132.).

Variáns: 91., 147.

Dallamtípus: RMDT II: 316., SzDR I: 210., Típuskatalógus: IV E 316 g

Borbeköszöntő

93.

Csendesség, szép vendég! Tarts kormányt, muzsikus!
Ezzel dicsértessék az Úr Jézus Krisztus! Éljen! (Tus)
Legények! Idebenn a legyet csapjátok,
Odakünn a nagy kárt ti nem is tudjátok,
Hogy egy nagy tarka macska kihúzta a csapatot,
Borunk az utolsó csöppig mind elfogyott!
Nó, de ne féljete, hozok én még bort eleget,
Mónárok a Tiszán bevették a jeget!
Aki e bort adta, tőlem most üzente,
Azt pedig énnékem igazán beszélte,
Ha látom, hogy szívesen fogadjátok borát,
Kihúzza majd egy nagyobbik hordónak dugóját,
Csakhogy mi itten elmondjuk közösen a nótáját, azt hogy:

♩ = 96

1. Fe - ri bá - csi i - szik most,

Nem tud - ja, hogy drá - ga most.

Ke - res any - nyit min - den - kor,

Mit meg - i - szik i - lyen - kor.

2. vsz.

2. Mondjuk el hát nékije:
Váljon egészségére!
Le vele, le vele, le vele, le vele!
Váljon egészségére!

Versec, Lantos Lajos (56), zenészek.

Bodor A., 2001.

Lakodalmi borozónóta. Szekvenciás építkezésű, idegen dallam. Az énekesek egyike alátercel.
Dallamtípus: MNT III/B: 89.

Kurjantások

93. a

– Új a hordó, új a lyuk,
Még az éjjel bēgyugjuk!
Csantavér, Völgyes

– Fogadjunk egy liter borba:
Mēnyasszonyunk ki van fūrva!
Csantavér, Völgyes

– Fogadjunk egy litēr borba:
Gyerék van a mēnyasszonba!
Felsőhegy, Völgyes

– Lakodalom, szép esküvő,
Nemsokára ring a bölcső.
Csantavér

– Ijujuju, lakodalom,
Kácsapicsa az asztalon!
Felsőhegy, Völgyes

A különböző vidékeinken gyűjtött lakodalmas kurjantások meglepő hasonlóságot mutatnak, a gyűjtés helyét feltüntető helységnev nem jelenti azt, hogy csak ott ismertek.

Menyasszonyfektetés

Kikérés táncra

94.

♩ = 126

Ej, má-dár, má - dár, ci - ne - ge - má - dár,

1) Áb - lá - kom - bá száll - jál, 2) ked - ves vi - jo - lām!

1) ossia 2) ossia

(Á öreg véfény a ujjá kezé tette a gyertyát. Ésszeszorítottá, égve vót. Három gyertyá. Egy kézzel kérte ki – fogta el a lant, – és ákkó ezt a nótát húzták. Ákkó éggyet fordút vele, és ákkó átádtá a vőfénynek.)

(Éjfél élet. 30 évvel ez élet, még tēb is. Ez a dallám vót . . . de mindig ez vót. És vót tēb vers is! [Női hang: Nem vót!])

Á nyoszolyólányokat szédte ki az ásztál megí az öreg véfny. Mēnyasszonytānc élet vót az. És áztān mindēn ēgyes lányt kiszédett a ásztāl megí evel a nótāvāl. Kēvetkēzik a ēgyik, kēvetkēzik a māsik. Három gyertyāt – ásziszēm – az ujjái kēzt. Tizenkēt véfēny, tizenkēt nyoszolyólān, – ānnāk idejēn, még a gyerekkorbā, ugyē. Ákkor āz ēgēt, mégcsāk el nem . . . [Női hang: És ákkor énekelték a cinegemádār.]

Bácskertes, Sóta Mihály (58).

Bácskertes, Sugárné Katalin (68).

Király E., 1964.

Marások G., 1981.

Az északi dialektus menyasszonytāncának féldallama (MNT III/A: 646–694., 695–709., 710–724. sz.). Ilyen formában is él a népi gyakorlatban. Teljes dallama dūr kvintváltó, melyet Kodály Zoltán *Háry János* című daljátékában is feldolgozott. Akár teljes, akár alsó féldallam alakjában, csak a nyelvterület északi sāvján fordul elő Nyitrától Beregig.

Dallam típus: Járdányi-függelék: *Gyűjtottam gyertyát a vőlegénynek*.

94. a

Csندésség, szép vendég! Tarts kormányt, muzsikus!
Ezzel dicsértessék az Úr Jézus Krisztus! Éljen! (Tus)
A menyasszony és a vőlegény megunták az ülést,
Kívánunk hát nekük is egy vagy két perdülést!
De a menyasszonnal én járom az elsőt,
Mert a síralomanya könnye hull, mint az eső!
Ha nem esik az eső, fúj a szél,
Repűjjön a slajér hát, ameddig ér! Húzd rá! (Tus)

Vésec, Lantos Lajos (56).

Bodor A., 2001.

Menyasszonyfektetés
Menyasszonytánc
Szerémségi menyasszonytánc
95.

♩ = 138

1. Jobb az ár - pa, mind a zab a ló - nak,

Jobb a lán - nak, mind a meny - asz - szon - nak!

Meny - asz - szon - nak föl - kö - tik a kon - tyát,

Kon - ty a - lá a ház - ra va - ló gond - ját.

1) ossia

2) ossia

3) ossia

4) 2. 96. a: 4. vsz.

95. b: 1, 95. c sz.

5) a 1. a vsz.

5) b 1. a vsz. II. a

95. a: 1-4. vsz

95. b: 1-2. vsz.

6) 1. a vsz. II. a

7) 2. vsz. 95. a: 4. vsz.

1. a Jobb az árpa, mind a zab a lónak,
Jobb egy lánnak, mind a menyasszonnak!
Menyasszonnak békítik a fejét,
Gyász borítja az egész életit!
*De ja lánnak befonják a haját,
Azt gondója, jaz övé jaz egész világ!

2. Táncój, Kati, aranyé, jezüsté,
Úgyszé táncósz többet ilyesmijé!
Vészünk rajta teknyöt, böcsöt, meszelöt,
Úgyis ez kő, Kati, nekéd legelsőbb!

* A III-IV. dallamsorra

Kurjantás:

– Három aranyos epër,
’z Andrásbú lész szép embër!

– Három aranyos cserésznye,
Julcsábú van jó mënycske! (Fityulába van má.)

Csárdást táncónak. Kikisérik: Fehér galamb . . . Mënycszontánc. (Akkor má, mikor békötték a fejit ű szögája ki a vendégüket.) Szëtteríti a kötöt a násznagy elébe, a násznagy összeborítja a két tányért, úgy csapja bele, hogy e’ törjön, osz ahány darabra törik, annyi gyeréke lëgyën a mënycskének (ahány cserép a kötöbe esik).”

Satrinca, Birinyi Andrásné Német Anna (68).

Burány B., 1978.

A szerémségi menyasszonytánc dallama kizárólag ezen a népies mūdallamon fordul elő, amely a 19. század közepe óta a népszínművek kedvelt dalbetétje különféle szövegekkel. A hármashangzat-felbontásra épülő idegenes dallam formáját AABC sorképletből olykor ABCB sorképletűre alakítgatják. A 10 szótagos verssorok utolsó két sora szükség szerint 11 szótagúra bővül a 11-es szerkezetre jellemző ritmusséma szerint.

Énekese kétszer énekelté, kétféleképpen (1. és 1. a vsz.)

Dallamtípus: Kerényi 39.

1. Jobb az árpa, mint a zab a lónak, Jobb a lánnak, mind a menyasszonnak! Menyasszonnak békötik a fejét, Gyász borítja az egész életét. 2. A Marisom piros pántlikáját Nem fonja már többet a hajába. Tedd el, lányom ládád fiókjába, Ha lesz lányod, jó lesz a hajába!	3. Az én fiam szép ráncos csizmáját Nem húzza már többet a lábára. Tedd el, fiam a ládád fiókjába, Ha lesz fiad, jó lesz a lábára! 4. Táncój, lányom, aranyé, ezüsté, Úgyszé táncósz többet tē ilyené! Vésző rajta bócsót, teknyót, meszelőt, Az kő nekéd, Julis lányom legelsőbb!

Mikó maj' békötik a fejit, akkor ű táncol koszorú alatt. Egy óra hosszat táncóják. Akkor a pízit beleöntik a kötőjibe, akkor ű kiszökik. Tizéknét órákkó kezdik éggy órájig. Aztán gyün a pizé be, mikó elkötik a fejit. A menyecske kötőjibe a násznagy beleönti a pízit. Akkó kiszöknek.

Páros galamb szát a házra,
Édesanyám, Isten áldja!
Tudom, anyám, fáj a szíve,
De azé csak Isten véle! (evvel vége.)

Dobradó, Terebesi Józsefné Oszvald Julianna (82).

Burány B., 1978.

Lihegős, de stílusos előadás, triolás lüktetés. A *Páros galamb* kezdetű rigmust l. 60. és 60. a szám is.

1. Táncolj, Kati, aranyért, ezüstért,
 Úgysem táncolsz többet ilyesmiért!
 Veszél rajta teknyőt, bölcsőt, meszelőt,
 Az kell néked a házba legelőbb!

2. Jobb az árpa, mint a zab a lónak,
 Jobb a lánknak, mind a menyasszonknak!
 Menyecskének bekötik a fejét,
Menyasszonknak bekötik a fejét,
 Gyász borítja az egész életét.
 *Mert a lánynak befonják a haját,
 **De ja lánknak befonják a haját,*
 Fújja a szél piros pántlikáját.

Maradék, lakodalmi zenészek (hegedű, tambura).

Űrög, lakodalmi menyasszony-táncoltatáskor, Szűcs Ferenc (66).

Király E., 1962.

Király E., 1964.

---

* A III–IV. dallamsorra

95. c

Táncolj, Kati, aranyé, jezüsté,
Úgysem táncolsz többet ilyesmijé!
Vesző rajta teknyőt, bőcsőt, meszelőt,
Az kő néked a házba legelsőbb!
*Ményasszonynak békötik a fejít,
Gyász borítja az egész életit.

(Mikor a menyasszonnak az ajándékot adják bē, eztet zenélik, táncolják.)

Nyékince, Csábi János (66).

Király E., 1962.

---

* A III–IV. dallamsorra

(Menyasszony) menyecske- vagy újasszonytáncok

96.

1. Ár - pá - juk van, még - is za - bot vet - nek.

Jobb a lány - nak, mint a mē-nyecs - ké - nek!

Jobb a lány - nak, mint a mē-nyecs - ké - nek!

2. Mer' a nagylány kicifrázza haját,
Azt gondózza, 'z övé egész világ.
Elmég a bálba, kimulatja magát.
Azt gondózza, 'z övé egész világ.
Elmég a bálba, kimulatja magát.

2. a Mer' a lánynak befönják a haját,
Fújja a szél piros pántlikáját.
Fújja a szél piros pántlikáját.

3. De ja menyecskének bekötik a fejét,
Mēnyecskének bēkötik a fejét,
Gyász boriccsa az egész életét.
Gyász boriccsa az egész életét.

4. Árpa, árpa, de rövid a szára!
Ez a kislány, jaj, de nagyon árva!
Aratásra érik a kalásza.
Ez a kislány, jaj, de nagyon árva!
Aratásra érik a kalásza.

5. Fogadom, hogy nem soká lesz árva:
Nem sokáig lesz az olyan árva!
Árva, árva, nem soká lösz árva!
Jövő őszre én leszék a párja!
Szüret után én leszék a párja!
Szüret után leszék a babája!

6. Árpakertbe aratják a zabot,
Szántóföldön aratják a zabot,
Udvaromba rakják az asztagot.
Udvaromba rakják az asztagot.

7. Közepébe leszállott egy fecske,
Engem szeret egy barna menyecske.
Engem szeret egy barna menyecske.

8. Barna legény sétál a gang alatt,
Kiesett a fejéből a kalap.
Lēesett a fejiről a kalap.
Kiesett a fejéből a kalap.
Lēesett a fejiről a kalap.

9. – Gyere, rózsám, add fel a kalapom,
– Gyere, kislány, add föl a kalapom!
Jövő ősre tē leszöl a párom!
Szüret után leszel a galambom!
Jövő ősre tē leszöl a párom!
Szüret után leszel a galambom!
10. Házunk előtt folyik el az árok,
Oda járnak fürödni a lányok.
Oda járnak fürödni a lányok.
11. Én is elmék, kifogom a párom,
Hogy nē légyek árva a világon.
Hogy nē légyek árva a világon.
12. Erdő, erdő, jaj, de kerek erdő!
Barna kislány abba ja kerítő.
Barna kislány abba ja kerítő.
13. Én is voltam erdő kerülője,
Barna kislány igaz szeretője.
Barna kislány igaz szeretője.
14. Esik eső az eke szarvára,
Ne hajts, kislány, a legény szavára!
Ne hajts, kislány, a legény szavára!
15. Mert a legény megfogja kezedet,
Mégcsalja ja te járva szívedet.
Mégcsalja ja te járva szívedet.
16. Ez a kislány úgy éli világát:
Minden este süti a pogácsát.
Minden este süti a pogácsát.

Zenta, Tóth Horti Viktória (64).

Zenta/Felsőhegy, Kaszás Gizella (19).

Bogaras, vegyes csoport tamburával.

Felsőhegy, Márkus Mihály (78, 91).

1 9 6 6

Torontáltorda, Sós József (88).

Zenta, Cinka György (78).

Királyhalom, Balog Dezsőné Szilák Margit (48).

Doroszló, Mészáros Józsefné Engelhart Vera (34).

Mohol, Vlasity Károlyné Zélity Klára (51).

Szenttamás, Bálizs Lajosné Tumbász Anna (72).

Völgyes, Losonc Orbánné Tóth Erzsébet (71, 74), Tóth Gézáné Mélykúti Anna (68, 71),

Pósa Vilmosné Kovács Magdolna (61, 64),

asszonyok.

Doroszló, asszonyok.

Dobó M., 1993, Bodor A., 1994, Bodor A.–Németh I., 1997.

Bodor A.–Németh I.–Wilhelm J., 2000.

Fábr J., 1953.

Burány B., 1953.

Király E., 1961.

Burány B.,

Király E., 1968.

Bodor G., 1971.

Kiss L., 1972.

Bodor A., 1972.

Burány B., 1979.

Bodor A., 1995.

A *Túl a Tiszán faragnak az ácsok* kezdettel közismert népies műdal (Kerényi: 141., szerzőjének Matók Bélát tartják) szlovák változatának visszamagyarosodott, ötfokúvá alakult formája. Háromsoros stórfája rendhagyó. Egyike legnépszerűbb dallamainknak, mellyel lakodalmas vonatkozású szövegek is felhangzanak.

(Rokonai MNT III/A: 866–869., kontyolási nóták.)

♩ = 108

1. Szár - nya, szár - nya, szár - nya a fecs - ké - nek,

Jobb egy lán - nak, mint száz mē - nyecs - ké - nek!

Mett a lán - nak bé - fon - ják a ha - ját,

Fúj - ja ja szél pi - ros pánt - li - ká - ját.

2. Szárnya, szárnya, szárnya a fecskének,
 Jobb egy lánnak, mint száz menyecskének!
 A menyecske békőti ja fejit,
 Gyász borítsa az egész életit.

Hertelendyfalva, Kerekes Andrásné Kuruc Veronika (52), Kovács Júlia (55),
 Illés Ambrusné Buta Mária (50).

Kiss L., 1941.

Katonadalként ismert új stílusú, *szó-végű* dallam (VMND I: 35.).
 Dallamtípus: Járdányi II. 39. (általános).

♩ = 104–120

1) 2)

1. Kis pej lo - vam nem ě - szi a za - bot,

3) 4) 5) 6)

Mer' ta - vasz - kor az ár - pá - ra szo - kott.

3) 4) 5) 7)

Jobb az ár - pa, még - is za - bot vet - nek,

8)

Jobb a lány - nak, mint a mĕ - nyecs - ké - nek!

1) a 1) b 2) 3) 4) 5) 6) 7) 8) a (b) 8) b

ossia 6. vsz. ossia ossia ossia ossia ossia ossia ossia ossia ossia

2. Mĕnyeeskének bĕkötik a fejét,
Gyászba vonják az egész életét.
De a léány befonja ja haját,
Azt kurjantja, 'z övé egész világ.

3. Esik eső az árpatarlóra,
Gyere, babám, ültess fel a lóra!
Gyenge vagyok, nem tudok felülni,
Kis pej lovam nem akar fölvenni!

4. Árvacsalán nőtt az udvarunkba,
De szép kislány van a szomszédunkba!
De a szemem rá se merĕm vetni,
Csalfa szemem rá se merem vetni,
Mer az anyja nem hagyja szeretni.
Van babája, nem hagyja szeretni!

4. a Árvacsalán terem az árokba,
De szép kislány van a szomszédunkba!
Csalfa szemem rá se merem vetni,
Mert azt mondják, el fogom szeretni.

5. Kis pej lovam arra van szoktatva,
Többet szalad éhen, mint jóllakva.
Ēn is arra vagyok rászoktatva,
Szeretĕm a más asszonyát lopva.

6. Sej, az ěn subám szegre van akasztva,
Gyere, babám, akaszd a nyakamba!
Úgyis tudják, ott annak a hele,
Mĕg az ějjel betakarlak vele!

7. Suba, suba, göndör szőrű suba,
 Hat ökörért nem adnának oda!
 Mer az ökör a járomba való,
 De a suba menyecsketakaró!
8. Hallod-e, te szép ürögi kislány?
de Jártam hozzád, mindig álmos voltál!
de Már ezután aludd ki magadat,
 Nem ölelém karcsú dërékadat!
9. Túl a Tiszán faragnak az ácsok,
 Idehallik (a) fejszekopogásuk.
 Eredj, babám, kérdezd meg az ácsot,
 Ád-ë csókér egy kötő forgácsot?
10. Verje meg az isten azt az ácsot!
 De drágájér adta *ja* forgácsot!
 Kilenc csókot adtam neki érte,
 Tizediket rájadású kérte!

Bácsfeketehegy, Orvos Kis Jánosné (64).

Csantavér, Mezei János (60).

Nyékince, Csábi János (66).

Ürög, Viszmege Mihály (60).

Szilágyi, Buják Jánosné Bényei Ágnes (66).

Királyhalom, Szabó János (76), Balog Dezsőné Szilák Margit (48).

Hegedűs László (60), Bognár Jánosné Földi Erzsébet (60).

Csóka, Gligor Jánosné Zsifkó Magdolna (67).

Király E., 1957.

Király E., 1960.

Király E., 1962.

Király E., 1964.

Kiss L., 1969.

Kiss L., 1944, 1969, 1972.

Kónya S., 1977.

Örmester úr fekete subája kezdetű szöveggel általánosan ismert. A topolyai lakodalmban így módosítják a zenészek: *Násznagy urunk fekete subája*. Többféle szerelmi lírai szöveggel is él (VMND I: 148.).

(A 4. és 4. a vsz. szövegrokonát l. MNT III/A: 85., menyasszony-öltöztető.)

Dallamtípus: Járdányi II. 26. (általános).

♩ = 100

1. Szár - nya, szár - nya, szár - nya a fecs - ké - nek,

Jobb a lány - nak, mint a me - nyecs - ké - nek!

Mert a lány - nak be - fon - ják a ha - ját,

Fúj - ja a szél (a) pi - ros pánt - li - ká - ját.

2. vsz.

2. vsz.

2. Járás, járás, szép moholi járás,
A lovamnak nem találok szállást.
Egész éjjel (a) jeges eső veri!
Látom, a babám más legény öleli.

Mohol, fiatal férfi.

Király E., 1962.

Katonadalként is előfordul (VMND I: 3.).

Variáns: 39., szélső sorai.

Dallamtípus: Járdányi-függelék: . . . két úton kell bemenni – szélső sorai; Járdányi II. 80. (palóc) – középső sorai.

♩ = 132

1. – Azt a gyű - rűt, a - mit ad - tam, add visz - sza,
Mer' mi - köz - tünk a sze - re - lēm nem tiszt - ta!
– Én a gyű - rűt so - ha visz - sza nem a - dom!
E - gye meg a sár - ga rozs - da (az) uj - ja - mon!

1) 2) 3) 4) 5)

ossia ossia ossia ossia 1. a. 2. vsz.

1. a – Azt a gyűrűt, amit adtam, add vissza,
Már miköztünk a szerelēm nem tiszta!
– Én a gyűrűt soha vissza nem adom!
Égye mēg a fene a kisujjadon!

2. Zavaros a Tisza vize, nem tiszta,
Rávezetēm kis pej lovam, nem issza.
Hogy is inná, mikor olyan zavaros?
Nem vagyok én a babámmal szabados!

Hertelendyfalva, Eröss Istvánné Kovács Teréz (48).
Versec, Lantos Lajos (55), Tóth Máttyás (49).

Király E., 1960.
Bodor A., 2000.

Versecen a menyasszonytánc előtt szokásos énekelni ezt a dalt, de nem a menyasszonytánc maga. Régi stílusú, ugor-ereszkedő dallam, csak előtagjának záratai szekundál feljebb csúsztak. Érdekesége a negyedikben mozgó csárdás lüktetés és a 11 szótagúra növekedett sorok: 4+3+3 helyett 4+4+3. Nyolcadértékekben mozgó ritmusban szinkópás vagy elnyújtott sorvégekkel gyakoribb (VMND I: 174., VMND II: 201., 202.).

Variáns: 203., nyolcadértékekben.

Dallamtípus: Járdányi I. 106. (dél-dunántúli, alföldi).

Kontyolási dalok és táncok

101.

♩ = 108

1. Ne bu - sul - jon sën - ki mē - nyecs - ké - je,

Hogy az u - ra nem - i - gën szé - pëcs - ke!

Ha mēg - hal ës, mēg ne hal - jon ér - te!

Mást hoz ne - ki a ta - va - szi fecs - ke!

2. Nekem olyan embërecske kéne,
Aki nekem recefátyolt vénne!
Ëccër-kéccër jól mēgverëgetne,
Ûgy belölem friss mēnyecske lënnel!

3. Elszaggattam harminchárom pártát,
Nem ismertem a gagyának szárát.
Nem ismertem a gagyának szárát,
Benne való kis galambocskáját.

Hertelendyfalva, Önböli Mártonné Kis Mária (70).

Kiss L., 1940.

Kontyolási menet dala, de a paptánc harmadik táncát, a csárdást is járják rá. Kodály Zoltán: *Székelyfonó* című daljátékában is feldolgozta. Tipikus fríg dallam, melynek külön csoportot képező jellemzői, hogy fríg szextről induló vagy onnan ereszkedő dallama a kvart, a kis terc és a kis szekund főhangokra épül.

(2. vsz.-át vö. 208. 2. vsz.; 3. vsz.-át vö. 190. 7. vsz.)

Közölve MNT III/A: 857.

Dallamtípus: Járdányi I. 26. (székely, kelet-alföldi – csak Békés, palóc – csak Borsod).

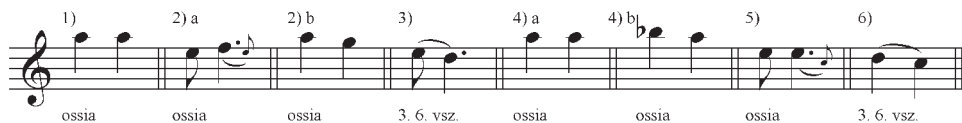
♩ = 148-138

1. Ad - dig é - lēm vi - lá - go - mot,

Míg szél fúj - ja pánt - li - ká - mot.

A pánt - li - ka köny - nyű gu - nya,
De a ru - va ne - hez gu - nya,Mett azt a szél köny - nyen fúj - ja.
Mett azt min - dig új bú nyom - ja.

1. a Addig élēm világomot, Míg szél fújja pántlikámot. A pántlika nehez gunya, Mert azt a szél nem fújhatja. 2. Én ültettem az almafát, Más kötöte hēzza ja lovát. Ēgye mēg a fene a karját! Mēr kötöte hēzza ja lovát?	3. Én ültettem az almafát, Más kötöte hēzza ja lovát. Ne kösd hēzza a lovadot, Elvāgom kantárszārodöt! 4. Én ültettem a rōzsafāt, Más kötöte hēzza a lovāt. Elvāgom a kantárszārāt! Mēr kötöte hēzza ja lovāt!

5. Szerettelek sok üdeig,
Keddtől fogvást szērédáig!
Ugyē, rózsám, sok szép üdő?
Száradjon beléd a tüdő!

6. Szeress ingēm, szeress más!t!
Hónapután keres más!t!
Igyál, édēs kedvesēm,
A jó Isten éltesseñ!

7. Ne busuljon, komámasszon,
Csak az Isten rozst adjon!
Mēgigyuk a rozsnak levit,
Dícsérjük a Jézus nevit!

8. – Ejnye, kislány, de mēgnóttél!
Azt gondoltam, férhez mēntél.
– Mēntem vóna, de nem kértek,
Ingēm itthonfelejtétek!

(1904-ben énekelték, mikor a mēnyasszonyt vitték a vőlegény házához. Úgyhogy elmēntek a mēnyasszony után, lovas legények, kocsival. S akkor a'ra a kocsira félrakták a mēnyasszonnak a holmiját, a legények a lóhátra fēltették a párnát, amelyik elkaphatta, s azon járták a falut, s aztán ott énekelték [ti. az *Addig élem világomat*].)

Hertelendyfalva, Győrfi Rózsa (72).

Székekye, Biró Ferenc (71), Borsos Antal (65).

Hertelendyfalva, Varga Zsiga Józsefné Kásler Mária (61),

Kerekes Andrásné Kuruc Veronika (52, 79).

Király E., 1960.

Kiss L., 1968.

Kiss L., 1940, 1941, 1968.

Bukovinai kontyoló, de énekelték a menyasszonykísérés alkalmával is. Lakodalmos táncnóta, „lასan, ingadozva” járták. A bukovinai régi magyar hagyományból fennmaradt 6/8-os lakodalmi női körtánc (a mezőségi „magyar” megfelelője).

Valójában alkalmazkodó ritmusú dudánóta, előtagjában az *ugor-ereszkeđő* dallamok szomszédos kvint-kvart zárzataival. Valamennyi sora hasonló zenei tartalmú. Csak Bukovinából gyűjtött típus.

Kerekesné éneke öreges, beszédszerű előadás. Az 5–7. vsz. valószínűleg mulató és ivónóta. A székekyevei változat lemezen is hallható: VMND B 5 d

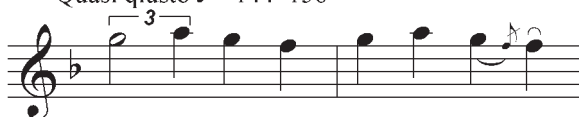
Közölve MNT III/B: 296. (1941-ből).

Variáns: 103.

Dallamtípus: MNT X: 94. típus.

1. Addig élöm világomat,
Míg szél fújja pántlikámot.
A pántlika hosszú ruva,
Azt a szél is jobban fújja.

Quasi giusto ♩ = 144–156

2. É - dës - a - nyám sok szép sza - va,

Ki - re nem hall - gat - tam so - ha!

De most be - zég mēg-hall - gat - nám,

Ke - zit - lá - bát mēg-csó - kol-nám!

2. vsz. II. a

3. Édesanyám mondta nekém,
Minek a szerető nekéd?
De jén a'ra nem hallgattam,
Tizénhármát is tartottam.

Sándoregyháza, Ambrus Katalin (46).

Kiss L., 1969.

Az előző dal változata. Laza ritmusú előadás, nem alkalmas táncra.
Variáns: 102.

Dallamtípus: MNT X: 94. típus.

Hangzó: 2. (2–3. vsz.)

♩ = 108

1. Ad - dig é - lēm vi - lá - go - mot,

Míg szél fúj - ja pánt - li - ká - mot!

A pánt - li - ka könny - nyű gu - nya*,

Met azt a szél könny - nyen fúj - ja.

ossia

6. vsz.

ossia

ossia

ossia

ossia

ossia

ossia

ossia

2. De a ruva nehéz gunya,
Met azt a bú hőttig nyomja!
De a ruva nehéz gunya,
Met azt a bú hőttig nyomja!
3. Addig élēm világomot,
Míg szél fújja pántlikámot!
A pántlika könnyű gunya,
Mett azt a szél könnyen fújja,
**De a ruva nehéz gunya,
Mett azt mindig új bú nyomja!

4. Szerettelek sok üdeig:
Keddtől fogvást szerédáig.
Ugyē, rózsám, sok szép üdő?
Száradjon beléd a tüdő!

5. Én ültettem a rózsafát,
Más kötte hēzza a lovát.
Elvágom a kantárszárát!
Mét kötte hēzza ja lovát?

* ruva

** A III–IV. dallamsorra

6. Én ültettem az almafát,
Más kötötte hëzza ja lovát.
Ëgye mëg a fene (a) karját!
Mét kötötte hëzza ja lovát?

Hertelenyfalva, Önböli Márton (77), Önböli Mártonné Kis Mária (71),
Kerekes Andrásné Kuruc Veronika (52).

Kiss L., 1941.

Kontyolási tánc. Középről induló, vízszintes mozgású fríg dallam. A *Fehér László balladájának* egyik jellemző dallama (VMND II: 20.), de a népies mődalok között is találkozunk vele. Őt 19. századi feljegyzés is tanúsítja közkedveltségét.

Önböliék csupán 2 versszakkal énekelték. Önböliné meg is jegyzi: „Nem tudom tovább, pedig ennyicske nem ér sëmmit.”

Közölve MNT III/B: 292–294.

Dallamtípus: Járdányi I. 110. (székely, mezőségi, kelet-alföldi).

Újasszony-bemutató

105.

Parlando, rubato ♩ = cca 92–100

1. Jó gon - dódd mēg, Ör - zse,

E - le - jít, u - tó - ját:

Ki - ve' fű - ra - tod ki

A seg - gēd szom - széd - ját?

2. E'zaladt a göbe
Kilenc malaccáva',
Utána a kanász
Meztelen . . . (ostoráva', vagy mit tom én!)

Doroszló, Novák István (73), Kovács Endre (64).

Kovács E., 1976.
Bodor A.–Németh I.–Wilhelm J., 2000.

Amikor az újmenyecskét „bekontyúták”, készen állt a menyecsketánra. Ilyenkor a táncteremig a nagyvőfény vezette. Nyomukba szegődött a „pikulás” (klarinétos), egy „akkódot” játszott, és sebtében eldalolt egy-két versszakot ebből a – nem éppen ízléses – dalból, melyet emberemlékezet óta csak erre az alkalomra szokás énekelni – írja Kovács Endre (*A bölcsőtől* . . . , 109. lap). Egy hajdani menyasszony, aki 1930-ban esküdött, így emlékezik vissza: „Bekötötték a fejemet, kísértek be menyecsketánra, és má akkó is *azt* a nótát danúta a pikulás. Szegény anyósom nagyon haragudott érte. A Csibili Marci bácsi, aki akkó vót a primás, az még odaszót neki: – Mit dörmög? Ez az élethő tartozik!” Mára már végképp nagyon sérelmesnek, ellenszenvesnek tartják ezt a szokást. Még az idősebb asszonyok sem ismerik be, hogy emlékeznének a dalra. Avval hártják el a kérdezősködést,

hogy nehéz a dallama, és nagyon csúnya a szövege. A feltehetőleg utólag parodizált dalt száműzte a közösség. (Kovács Endre szíves közléséből jutottunk hozzá a dal szövegéhez és dallamához.)

A dallam egyik jelentős tizenkét szótagú parlando, régi dallamtípusunk hat szótagúra lekerekedett kis egész formája (l. a 61. sz. alatt mondottakat). Valaha igen elterjedt lehetett. A szomszédos Gomboson ugyanezt a dallamot más szöveggel gyűjtötte Kiss Lajos, de ugyaninnen előkerült 12 szótagú sorokon is, mint rabének (KL Gombos: 29. és 148.).

Variáns: 61. (12 szótagú sorok) és 22j, távolabbról.

Dallamtípus: MNT X: 95. típus (kis egész forma).

105. a

Csöndesség, szép vendég! Tarts kormányt, muzsikus!
Ezzel dicsértessék az Úr Jézus Krisztus! Éljen! (Tus)
Tisztelt násznagy uraméknak és az egybegyűlt becsés vendégünknek
Egy csodát mutatok, amit mindjárt be is bizonyíthatok.
Az újasszony az elébb még lány volt,
És tessék megnézni, hogy megváltozott!
A haját nem látom hova tette, csak azt látom,
Hogy a haja, feje be van kötve.
Szépen felkérném násznagy uramékat,
És az egybegyűlt becsés vendégünket,
Hogy fogadják őt, mint új asszonyunkat! Húzd rá!

Vésec, Lantos Lajos (56).

Bodor A., 2001.

Újasszonytánc

106.

♩ = 116

1. Tűz - ről - pat - tant kis mē-nyecs - ke va - gyok én,

A le - gé - nyék csó - kot kér - nek, a - dok én!

A - dok és én ket - te - sé - vel, hár - má - val!

Nem tö - ró - dök én az e - gész vi - lág - val!

2. Széged felől jön egy gőzös, mēg-mēgáll,
Abba lakik tizenhárom kapitány.
Egy közülük fehér zászlót lobogtat,
Az az én szeretőm, melyik kacsingat.

3. Adjon Isten, édesanyám, jó estét!
Elhoztuk a piros barna menyecskét!
De nem azért, hogy mi ötet szeressük,
Hanem csak a gazdagságát kerestük!

Hertelendyfalva, Illés Ambrusné Buta Mária (50).

Varga Józsefné Györfi Anna (70) és Gejzer Antalné Györfi Zsuzsanna (68).

Kiss L., 1941, 1969.

Az 1. vsz. bukovinai újasszonytánc szövegében fordul elő rokon dallamon (MNT III/B: 342.). A 3. vsz.-ot a menyasszony érkezésekor divatos énekelni (l. a versszakok kezdő sorának betűrendes mutatóját). Egyenletesen elterjedt régi táncdallam. Népszerűségét öt 19. századi feljegyzés tanúsítja. Szlovák és horvát párhuzamairól is tudunk. Nálunk is kedvelt különféle szövegekkel (VMND I: 19., 55., 170., 171., 184., 200., VMND II: 150.). Nagy terjedelmű dallam, az alsó szeptimtől a decimig bejárja a hangsort.

Variáns: 72., 209.

Dallamtípus: MNT VIII: 49. típus (rokon).

Újasszony-beköszöntő és újasszonytánc

107.

Vőfély:

Kedves násznagy uram, egy csudát mutatok,
Amit még nem látott! Azért én jótállok.
Tessék elhinni, hogy igazat mondok,
Amit könnyen be is bizonyítok! *Éljen!*
Mert szép menyasszonyunk az előbb még lány volt,
De most, tessék megnézni, hogy elváltozott!
A haját nem látom, nem tudom, hová lett?
Annyi bizonyos, hogy a feje beköttetett!
Azért kérem szépen a násznagy uramékat,
Hogy fogadják be szép menyasszonyunkat,
Mint újasszont ezen szép társaságba!
Engedjék részt venni először a táncba! *Húzd rá!*

♩ = 116

1. – Hosz - szú far - kú fecs - ke,

Szép bar - na mö - nyecs - ke,

Mer-ről jöt - tél, hon-nan ván-do-rol - tál,

Sej, er - re az i - de-gön föld - re?

1. a – Alant száll a fecske,
Jaj, de szép menyecske!
Ugyan, hogy is tudtál idejönni,
Sej, erre az idegën földre?

2. – Nem jöttem én gyalog,
A szerelöm hozott.
A gőzkocsi hozott.
Csalfa lött a kisangyalom szöme,
Barna legény csalfa szeme
Sej avval idecsalogatott.
Engemet idecsalogatott.

Magyarszentmihály, vőfély, tamburások és asszonyok.
Szabadka, Baricsek János (86).

Király E., 1966.

Király E., 1966.

Járdányi Pál egy új stílusú dal (Járdányi II. 147.) harmadik-negyedik sorának önállósult formáját látja benne. Ebben a csonka formában is roppant népszerű dal, mind dallamának, mind szövegének számos változata gyűjthető. Lakodalmas szerepére nálunk a szentmihályi és maradéki adat utal, a többi változat rendeltetését nem ismerjük. Kiskunhalason esküvőre menet a kocsikon dalolták (Szomjas: 115.). A szöveg jelképes megfogalmazásban az idegenbe férjhezment menyecskéről szól, értelme szerint lakodalmas vonatkozású.

Variáns: 108., 109.

Dallamtípus: Járdányi-függelék: *Hosszú farkú fecske*.

1. – Kurta farkú fecske,
Bácskai menyecske,
Hunnan jöttél, me’ről jöttél ide,
Ugyan, mom még, hunnan jöttél ide,
Sej, erre az idegën földre?
2. – Nem jöttem én gyalog,
A gózkocsi hozott.
Csalfa volt a kisangyalom széme,
Sej, avval csalogatott ide.
3. Nyitva a temető
Mínd a négy ajtója,
Bárcsak ëngëm temessenek oda,
Sej, abba a fekete sírba!
4. A sírom teteje
Virágga’ van tele,
Hírëssek a dobradói lányok,
Sej, rólam szëdik, a virágot.
5. Szëdjëték, szëdjëték,
Rólam a virágot,
Csak azt az ëgy őszi bazsarózsát,
Sej, lányok, lë në szakajjátok!
6. Ha lëszakajjátok,
El në hervasszátok!
Ültessëték a sírom tetejire,
Sej, abba a fekete földbe!

Maradék, zenekar, lakodalmások.
Dobradó, vegyes csoport.

Király E., 1962.
Bodor A.–Szemerédi M., 1992.

Maradékon csak a két első versszak hangzott el.

A *Nyitva a temető* versszaktól kezdve sokszor önállósul, mint külön dal. Legtöbb esetben azonban egy dalként éneklük.

Dallamtípus: Járdányi-függelék: *Hosszú farkú fecske*.

$\text{♩} = 80$

1. - Fecs - ke - ma - dár, fecs - ke,
Szép bar - na mē - nyecs - ke,
Hon - nan jöt - tél, szép bar - na mē - nyecs - ke,
Sej, er - re az i - de - gēn föld - re?

1) ossia   2) ossia   3) ossia   4) 4. vsz. ossia   5) 108. a. 2. vsz. 6. vsz.

1. a – Fecskemadár, fecske,
Szép barna mēnyecske,
Honnan jöttél messze földről ide,
Honnan jöttél idegen országból,
Sej, erre az idegēn földre?

2. – Nem jöttem én gyalog,
A szerelēm hozott.
A gőzkocsi hozott.
A szerelēm hozott engēm ide,
A gőzkocsi hozott engēm ide,
Sej erre az idegēn földre.

3. Temető kapuja
Kétfelé van nyitva,
Sarkig ki van nyitva,
Azon visznek köröszűl engēmet,
Sej, abba a fekete sírba.

4. A sírom teteje
Rózsáva' van tele.
Hírössek a fölsöhēgyi lányok,
Arra járnak a fölsöhēgyi lányok,
Sej, rólam szédik a virágot.

4. a Síromnak teteje
Virággal van tele,
Hírössek a szép zëntaji lányok,
Sej, rólam szédik a virágot!

5. Szödjétök lë, lányok,
Szëdjétëk, szëdjétëk,
Rólam a virágot!
Lányok, a virágot,
Csak azt az ëgy fehér ótott rózsát,
Sej, soha lë në szakajtsátok!

6. Ha lëszakajcsátok,
El ne hërvasszátok!
Ültessétëk a sírom tetejére,
Sej, ebbe az idegen földbe!
Sej, mélyen az idegën földbe!

Felsőhegy, Farkas Baráti Jánosné Nagy Mária (42).

Zenta, Kiss Ferencné Rác Szabó Etelka (58).

Felsőhegy, Nagy György Istvánné Szollár Viktória (61).

Zenta, Gyetvai Simonné Mura Erzsébet (80).

Burány B., 1952.

Bodor G., 1971.

Bodor G., 1972.

Bodor A.–Németh I., 1990.

Az előző dal változata.

Variáns: 107., 109.

Dallamtípus: Járdányi-függelék: *Hosszú farkú fecske*.

1. – Fecskemadár, fecske,
Szép barna menyecske,
Honnan jöttél, honnan jöttél ide,
Sej, erre az idegen földre?

2. – Nem jöttem én gyalog,
Kis pej lovam hozott.
Kis pej lovam négy lábáról
Sej, a patkó lehullott.

Hajdújárás, vegyes csoport.

Bodor A.–Szöllősyné, 1997.

A szövegvariánsok másik ágához, a *kis pej lovam* hozott motívumhoz tartozó variáns.

1. – Hosszú farkú fecske,
Bácskaji menyecske,
Ugyan, hunnat jöhetél te ide,
Honnan jöttél, me're jöttél ide,
Sej, erre az idegény he're?

♩ = 92

2. – Nem ma-gam - tul jöt - tem,

Kis pej lo-vam ho - zott.

Kis pej lo-vam mind a négy lá-bá - ról,

Sej, a pat - kó le - hul - lott.

3. vsz.

1. vsz.

3. Mind lehullott rólla,
Csak egy maradt rajta.
Gyere, kovács, jó barátom,
Sej, szoringasd még rajta!

4. – Még is szoringatom,
Föl is kantározom!
Még az éjjel két orcádat,
Sej, körülcsókolgatom!

5. Elveszött a lovam
Elszaladt a lovam
Citrusfa jerdőbe,
Elszakadt a ráncos csizmám,
Elszakadt a ráncos szárú csizmám,
Sej a nagy keresésbe!

6. Ismerem a lovam,
Csengő ja nyakába.
Csengőszólásáról,
Megismerem barna babám,
Még ismerem én a barna babám,
Sej, büszke járásáról.
Sej, a büszke járásáról.

Oromhegyes, Balázs István (68).

Oromhegyes/Völgyes, Bicskei Mihályné Balázs Ida (66).

Oromhegyes/Tóthfalu, Borsos Károlyné Fehér Erzsébet (55).

Tripolsky G., 1971.

Varga A., 1992.

Bodor A., 1995.

Az előző dalok variánsa. Az 5–6. vsz. önálló dalként is szerepel (VMND I: 194., 195., és 192–193.).

Balázs István felvétele lemezen is hallható: VMND B 2. b

Variáns: 107., 108.

Dallamtípus: Járdányi-függelék: *Hosszú farkú fecske*.

$\text{♩} = 112$

1) _____ 2) _____

I. El - szál - lott a fecs - ke

3) _____

I - de - gen or - szág - ba.

4) _____ 5) _____ 6) _____

Gye - re, ró - zsa - m, é - des ró - zsa - m,

7) _____

Bo - rulj a vál - lam - ra!

1) _____ 2) _____ 3) _____ 4) _____ 5) _____ 6) _____ 7) _____

2. vsz. 2. 3. vsz. 2. 3. vsz. 2. 3. vsz. 2. 3. vsz. 3. vsz. 3. vsz. I. a

2. Nem jöttem én gyalog,
Kis pej lovam hozott.
Kis pej lovam négy lábáról
A patkó lehullott.

3. Csak egy maradt rajta,
Azt is egy szög tartja.
Gyere, kovács, jó barátom,
Szorongasd meg rajta!

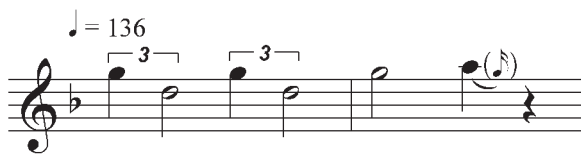
Királyhalom, Makkai Bálintné Péter Erzsébet (65).

Kiss L., 1969.

Az előző szövegek más dallamtípuson. A dallam nálunk is a legnépszerűbbek egyike, különféle szövegekkel fordul elő (VMND I: 47., 193., VMND II: 31., 32., 57–59., 61., 62.). Hangsora plagális fríg, kupolás dallamive az új stílus felé mutat, de nem visszatérő szerkezetű.

Dallamtípus: K-V 238.

Hangzó: 8.

1. – Kur - tá fár - kú fecs - ke,

Bács - ká - i mē 4) nyecs - ke,

Hon - nán jēt - tél, me' - re jēt - tél

Ez i - de - gën hel - re?

2. – Nem jöttem én gyálog,
 Á szeretém hozott!
 Á szeretém csálfá széme
 Idecsalogátott.

Bácskertes, Péter Pálné Szurap Ilona (77, 80).

Kiss L., 1969, Bodor A.–Tripolsky G., 1972.

Bácskerteszen ma is ismerik, éneklük és táncolnak rá, de lakodalmass szerepéről nem tudnak. Egészen a legújabb időkig egyedül Bácskertesre jellemző, önálló dallamtípusként tartották számon. Doroszlói változata nemrég került elő. A szakirodalom két, ehhez a típushoz közel álló szlovák változatról is tud.

Ritmusban és dallamban igen határozott, pontozott ritmusú, tetrapodikus dallam. Régebbi változataiban a terc nagysága változó, esetleg végig magasan intonált. A legújabbak már csak kis terccel hallhatók, domb alakú III. soruktól pedig egy népies műdal 8+6 tagolású zárósorával egyeznek meg.

Katonadalként is ismert (VMND I: 45.).

Közölve: MNT VII: 410. (1969-ből).

Variáns: 112.

Dallamtípus: MNT VII: 33. típus.

Hangzó: 9. (1969)

1. Kurtá färkú fecske,
 Bácskái mēnyecske,
 Hogy tudtäl te idejēnni,
 Ez idegen fēldre?

1. a Tärkä färkú fecske,
Kurtá färkú fecske,
 Bácskái mēnyecske,
 Hunnán jēttél ilyen messze
Hogy mertél tē idejōnni
 Ez idegēn fēldre?

2. – Nem jēttem én gyalog,
 Dräva vize hozot,
Duna vize hozot.
 Bábám csälfä szēmeivel
Kékēnszēmi bärnä legēn
Az én rōzsām csälfä szēme
 Idecsälogätot.

Bácskertes, Janovics Jánosné Nagy Erzsébet (67).

Bácskertes, Makk Mihályné Szurap Erzsébet (60).

Bácskertes, Guzvány Mihályné Jánosi Verona (62, 65),

Buják Anna.

Kiss L., 1960.

Bodor A.–Tripolsky G., 1972.

Silling I., 1997, Bodor A.–Németh I.–Silling I., 2000.

A legarchaikusabb dallamváltozatot, végig nagy terccel Janovicsné énekelte, ez lemezen is hallható: MNZA IV: 1. 3. c (Alföld: 8.)

Dallamtípus: MNT VII: 33. típus.

1. – Villás farkú fecske,
 – *Kurta farkú fecske*
 Bácskai menyecske,
 Mondd még nekém, hogy kerültél
Hogy mertél te idejönni
 Ez idegën földre?
2. – Nem jöttem én gyalog,
 Kis pej lovam hozott.
 Kis pej lovam négy lábáról
 A patkó lëkopott.
3. Csak ëgy maradt rajta,
 Az is mozog rajta.
Az is lotyog rajta.
 Gyere, kovács, jó pajtásom,
Gyere, kovács, jó barátom,
 Igazítsd még rajta!
 Igazítsál rajta!
4. – Meg is igazítom,
 Meg is szorongatom!
 Még az ëjjel az orcádat
 Kőrülsókolgatom!

Doroszló, Mészáros Józsefné Engelhart Vera (62), Zámbó Jánosné Babos Júlia (68).

Bodor A.–Németh I.–Wilhelm J., 2000.

A doroszlóiak, nyilván a hagyományápoló mozgalmaknak köszönhetően, a kupuszinaiak dalának tartják. A dallam azonos, de a szöveg nem egyezik a bácskertesiekkel.

Dallamtípus: MNT VII: 33. típus.

$\text{♩} = 160-176$

(Zenekar)

Bácskertes, Bácskerteszi magyar banda:
hegedű, harmonika és két tamburabrácsa.

Martin Gy.–Vásárhelyi T., 1969.

A háttérben tánczaj hallatszik.

Közölve: MNT VII: 413.

Variáns: 111.

Dallamtípus: MNT VII: 33. típus.

HANGZÓ: 10.

Hajnali mosdatás

Ez a szokás nálunk Bácskerteszen maradt fenn legtovább. Az 1920-as években még élt, ahogy Király Ernő leírásából megtudjuk. A lakodalom végén, hajnalban az öreg vőfély a menyasszonyt a kútra vezette. A násznép gyertyákkal világítva, zeneszóval követte. Az öregvőfély három vödör vizet húzott a kútból, kettőt kiöntött, a harmadikból a menyasszony „mosdatta” a násznépet, azaz két ujjával megmosta a szemüket, egy rokon menyecske pedig törölközővel megtörölte. A mosdatásért pénzt dobtak a vödörbe.

Ekkor énekelték a következő dalt.

(Népelek 175. sz. L. a lakodalom szokásrendjének áttekintését is.)

113.

$\text{♩} = 100$

Rég-ge' v̄an, hár-mát, f̄a - zik á l̄a-bom, Nem fo-gok itt ā' - ni,

Lo-vát ̄e - tet - ni, ko-csit h̄aj - tá - ni!

Rég-ge' v̄an, hár-mát, f̄a - zik á l̄a-bom, Nem fo-gok itt āl - ni!

1) a   1) b   2)
 ossia   ossia   ossia

Régge' ván, hármát, fázik a lábom, nem fogok itt álni,
Lovát etetni, kocsit hájtáni!
Régge' ván, hármát, fázik a lábom, nem fogok itt álni! (Ennyi.)

Bácskertes, Sugárné Katalin (68).

Marások G., 1981.

Az ún. Rákóczi-nóta dallamkörbe tartozó dallam. Formája szerint csonka, legalábbis rendhagyó, talán szaffikus formából csonkult vagy alakult háromsoros Ab+bA képletű strófává. Első sora háromtagú, 5+5+6 szótagos egységekből áll, a második csak kéttagú (5+5). Ezután egyszerűen megismétlik a kezdő sort, nyilván, mert a befejezetlenséget érzik. Legközelebbi rokonaik a *Széles a Duna* kezdetű, fríg színezetű párosítóink (10–12. sz.).

Hangzó: 18.

113. a

Rége' vān, hārmāt, fāzik ā lābom, nem fogok it ālnyi,
Vizet hordānyi, lovāt itātnyi!
Rége' vān, hārmāt, fāzik ā lābom, nem fogok it ālnyi! (Kisz!)

Bácskertes, férfi és asszony, Janovics Klára „Pinga” (74), Sóta Mihály (58).

Király E., 1964.

A változatok legtöbbször csak 1-1 versszak terjedelműek, egyedül a középső sor szövege változik.

113. b

Rége' van, harmat, fazik a labom, nem fogok it álni,
Lovat itatni, kocsiba fogni!
Rége' van, harmat, fazik a labom, nem fogok it álni,
Vizet huzgalni, lovat itatni!

Bács kertes, Buják Verona (52).

Király E., 1964.

Ez a változat a kezdő sort nem ismétli a dal végén. A hajdani gyakorlatban lehetséges, hogy mindkét alak élt: ez is, és a kezdő sorral lekerekített is. Az énekes közlése szerint 1925-ben még énekelték a dalt.

1. Rëgge' vãn, hãrmãt, fãzik à lãbom, nem fogok itt állni,
Lovãt itãtãni, tehenet fejni, jëgën csúszkãlãni!
2. Rëgge' vãn, hãrmãt, fãzik à lãbom, nem fogok itt állni,
Ápóست szolgálãni, ányóست trãktãlãni,
Udvãrt sëpërne, vizet hordãni!
3. Rëgge' vãn, hãrmãt, fãzik à lãbom, nem fogok itt állni,
Tyúkot ëtetni, libãt itãtãni!
4. Rëgge' vãn, hãrmãt, fãzik à lãbom, nem fogok itt állni,
Nyulãt itãtãnyi, libãkãt tëmnyeni!
Rëgge' vãn, hãrmãt, fãzik à lãbom, nem fogok itt állni!

Bácskertes, a helybeli mővelődési egyesület énekesei.

Marásek G., 1980-as évek

A nyilvánosság számára készült rádiós felvétel. Gyűjtőként Marásek Gáspár neve feltüntetve. Szövegében ez a legteljesebb változat. Hitelesnek hat, de nem tudjuk, mennyire igazolható vissza a gyakorlatból. A szöveg igen sokban hasonlít a nyitravidéki menyasszonybúcsúzó szövegeihez (pl. MNT III/A: 267., 269. sz.). Az utolsó dallamstrófát itt is lekerekítik a kezdő sor ismétlésével. (Kazetta: *Kupuszinai lakodalom*. B 3. RTB, Beograd, 1988.)

Vendégküldő

114.

$\text{♩} = 88$

1) —————

1. Ed - dig, ven - dég, jól mul - lat - tál,

2) —————

Ha tet - sze - nék, el - in - dul - nál!

3) —————

Uc - cu, gaz - da ra - gadj bot - ra*,
Uc - cu, gaz - da, kap - jál bot - ra,

4) —————

A ven - dé - gét in - dítsd út - ra!
A ven - dé - gét in - dítsd út - ra!

1) 2) 3) a 3) b 4)

ossia ossia 2. vsz. 1. a ossia ossia

2. Szégén embër azt gondolja,
Hogy az egér elhordozza.
A fekete korsó tudja,
Hova lett a mérce búza.
**A fekete korsó tudja,
Hova lett a mérce búza.

* *Uccu, gazda, ragadj rüdra.*

** A III-IV. dallamsorra

Hertelendyfalva, Önböli Mártonné Kis Mária (70), Kemény Lajos (46),

Kerekes Andrásné Kuruc Veronika (51), Kovács Júlia (80).

Hertelendyfalva, csoport.

Kiss L., 1940., 1966.

Király E., 1960.

A 8 szótagos dudanóták egy jellemző, 4+2+2 sortagolódású fajtája. A vendégküldő menettáncon kívül párosban csárdást is járnak rá.

Közölve: MNT III/A: 911., 912. (Önböliné és Kemény L.)

Dallamtípus: Járdányi I. 147. (székely, palóc).

Hangzó: 12. (Kovács Júlia)

♩ = 100

Ed - dig, ven-dég, jól mu - lat - tál,

Ha ja - kar-nál, el - in - dul - nál!

No-sza, gaz-da, kap - jál bot - ra,

A ven - dé - get in - dítsd út - ra!

1) 2) 3) 4) 5)

ossia ossia II. a ossia ossia

Hertelendyalva, Nagy Márton (73).

Kiss L., 1966.

Dudanóta, sorai 4+2+2 szótagra tagolódnak.

Variáns: 15.

Dallamtípus: Járdányi I. 222. (székely).

Hangzó: 11.

1. Elesett a tyúk a jégén,
Maj' félkel a jövő hétén!
Vakon mēnyēn a kuptorba,
Sūlve mēnyēn az asztalra.
2. Eddig, vendég, jól mulattál,
Ha tetszenék, elindulnál!
Uccu, gazda, kapjál rúdra!
A vendégēt indítsd útra!
3. – Komámasszony, igyunk ēgyet,
Amíg mēg nem jó az öreg!
Nátán mēgvēszi a búzát,
Csak kēnd vigye a tarisnyát!
4. – Hallod-ē, te vén kocorba:
Hova lētt a mérce búza?
A fekete korsó tudja,
Hova lētt a mérce búza!
5. Szégén embēr azt gondója,
Hogy az egér elhordozza.
A fekete korsó tudja,
Hova lētt a mérce búza!

Hertelendyfalva, Kerekes Andrásné Kuruc Veronika (51), Kovács Júlia (54),
Önböli Mártonné Kis Mária (70).

Kiss L., 1940.

Közölve: MNT III/A: 920. (Önböliné)

Variáns: 15.

Dallamtípus: Járdányi I. 222. (székely).

♩ = 96

1. Sze - nes tus - kó mind fe - ke - te,
 A ven - dég - nek nin - csen szē - me!
 Így hát, in - dú - junk,
 Szé - pen bal - lag - junk el!

2. A vendégnek szēme vóna,
 Mán ezúta otthun vóna!
 Így hát, indújunk,
 Szépen ballagjunk el!

Űrög, Szűcs Ferenc (66).

Király E., 1964.

Dallama duda „aprája”- motívika. (Duda-aprája motívum és rokonai a kötetben: 90., 116., 156., 159., 159j. a, 159j. b, 160., 160. a, 160. b, 160. c, 173., 174. és 226.)

Dallamvariáns: 87., hasonló.

Dallamtípus: Járdányi-függelék: *Megdöglött a bíró lova*, refrénje rokon.

$\text{♩} = 96$

1) _____ 3) _____ 2)

1. Ha - za, ha - za - fe - lé me-gyünk most,

Mert a pi-ros haj - nal ha-sad most.

Mert a pi-ros haj - nal o-lyan a-ra-nyos!

Es - te csó-kol-lak meg, de nem most.

1) _____ 3) _____ 2)

1) _____ 2) _____ 3) _____ 4) _____ 5) _____ 6)

ossia ossia ossia ossia 3. vsz. ossia

1. a Haza, hazafelé megyünk most,
Ez a piros hajnal hasad most.
Mer' a piros hajnal hasad most.
Ez a piros hajnal, jaj, de aranyos!
Ez a piros hajnal gyöngé, aranyos,
Alacsony a babám, de csinos!
Este csókollak még, de nem most!

2. Jaj, de szépen esik az eső!
Eső után zöldül a mező.
Zöld erdőben legel, legel a juhom,
Mező közepébe legel az ürge,
Barna lány a kedves galambom.
Jaj, de huncut a legény szíve!

3. Mér' nem is termettem búzának?
Aratáskor lekasználának!
Ellenére vagyok (a) babám anyjának,
Azért nem kellek a fiának.

Magyarszentmihály, asszonyok tamburazenekarral.
Mohol, Mészáros Józsefné Dobre Etelka (38).
Bácsgyulafalva, Szarvas Piroska (13).
Mohol, Vlasity Károlyné Zélicity Klára (37, 46, 50).

Király E., 1966.
Bodor A.–Bodor G., 1972.
Bodor A., 1972.
Király E., 1965, 1974, Burány B., 1978.

Szerelmi dal, első versszaka miatt Magyarszentmihályon vendégküldőként is éneklük.
Dallamtípus: Járdányi II. 89. (alföldi).

Vendégkikísérő, mars

118.

♩ = 100

Versec, zenekar: Balogh László (50) hegedűprím, Tóth Mátyás (50) hegedűprím, Tóth Ferenc (52) klarinét, Tóth Sándor (27) gitárkontra, Tóth Ferenc (40) bőgő, Szabó Ferenc (53) tökcitera.

Torontáloroszi, zenekar: Csúsó József (54) hegedű, Kanalas József (49) prím tambura, Mészáros Zoltán (39) basszusprím, Bugyi László (39) basszusprím, Lajos József (37) kontra, Kocsis József (38) tamburabőgő.

Magyarszentmihály, rezesbanda: Gulyás István (55) szaxofon, Szarapka Mihály (52) szárnykürt, Nagy Lajos (57) trombita, Madarász Ferenc (64) trombon, Miller József (65) trombon, Pálincás Ferenc (66) trombita, Tóth Nándor (58) helikon, Fejes Zoltán (42) dob, cintányér.

Bodor A., 2000, 2001.

Egressy Béni *Klapka-indulójának* közkeletű változata (Tari: 140.). Egressy az indulót még a szabadságharc előtt szerezte, de csak 1849-ben vált népszerűvé. Szövegét (*Fel, fel, vitézek*) Thaly Kálmán *Szabadságharc hajnala* című kötetéből csak később, 1861-ben igazították az induló fődallamához. A szöveg nélküli trió rész éppen ezért nem is vert mélyebb gyökereket a néphagyományban. Itteni, verseci példánkban elhangzik ugyan, de más zenekarok előadásából ki is maradhat.